

A MAGYARORSZÁGI
KÁRPÁTEGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

XXXVIII. ÉVFOLYAM. 1911.

7 KÉPPEL ÉS 2 MÜMELLÉKLETTEL.

SZERKESZTETTÉK:

LÖVY MÓR ÉS IFJ. MARCSEK ANDOR.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ 1911.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALAT.

Tapasztalataim, melyeket több évi működésem alatt bécsi, német és belgiumi gyógyszerárakban szereztem, arra indítottak, hogy a dr. Kvapil orvosi utasítása szerint összeállított

kárpáti egészségi labdacsokat

forgalomba hozzam, melyek **eldugulás, nyálkásodás, étvágyhiány, gyomor-baj, felfúvódások, szédülés, fejfájás, váltóláz, aranyér, bőrkiütések, gyszvény, vízkór és vesebajok** ellen a legfényesebb sikerrel alkalmazhatók.

Szétküldési főraktár:

Friedrich János gyógyszerésznél Malackán, Pozsonymegye.

Egy skatulya ára 42 fillér, egy tekercs 6 dobozzal 2 korona 10 fillér. Ha a labdacsok árához 40 fillér mellékeltetik, akkor a megrendelt mennyiség az egész birodalomban bárhova bérmentve küldetik.

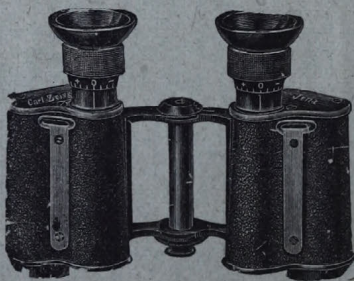
Tisztelt gyógyszerész úr! Van szerencsém felkérni, legyen szíves nekem 12 dobozzal az ön kárpáti piluláiból küldeni, melyeknek hatásáról már meggyőződtem s ezentúl másoknak is ajánlani fogom. — Pécskán, 1896. február hó 7-én. Tisztelettel dr. **Temesi Rastler Ödön**, járási orvos.

Tekintetes gyógyszerész úr! Szíveskedjék újból két tekercset az ön kárpáti egészségi labdacsoiból küldeni, mert azok oly hírnévre tettek szert ezen a vidéken, hogy egy házban sem nélkülözhetik. Különösen nagyon használhatók végbélnehézségeknél és nagyon elősegítik a folytonosan illő egyéneknél az emésztést. — Görgény-Szt.-Imre. Tisztelettel dr. **Herberth Károly**, járási körorvos.

Küldjön nekünk postautánvétellel 10 tekercset a jelesen bevált kárpáti egészségi labdacsoiból. — 1894. szeptember 2-án. Tisztelettel Vízgyógyintézet Kaitenleutgeben. dr. **Wilhelm Winternitz**, tanár.

Tekintetes gyógyszerész urnak, Malacka. Szíveskedjék az ön által készített kitűnő hatású kárpáti labdacsoiból saját szükségletemre 2 tekercset 12 skatulyával küldeni. Egyszersmind megígérem, hogy labdacsoimat bámulatos hatásuk miatt gyakorlatomban mindenkinek ajánlani fogom. — Kelt C.-Bercelem, 1898. április 19-én. Kiváló tisztelettel **Balázs Gyula**, községi orvos.

Kettős utazó-látócsövek

kivül chagrin-bőrrel bevonva, feketére lakkozott foglalványban, achromatikus tárgylencsékkel 10 K, nagyobb alakban 20 és 24 K. Ugyanaz gyors használatra (a tirage rapide) 30 K, kettős utazó látócsövek alumíniumból 30—40—50 K.

Távolságmérők, zsebhmérők, zsebaneroidok, iránytűk, fényképeszeti készülékek

művészek, műkedvelők, turisták, nyaraló-tulajdonosok stb. számára. Igen egyszerű eljárás, biztos sikerrel. Nagy választék 40 K-tól feljebb.

Calderoni és Társa • BUDAPEST, •
Gizella-tér I. szám.

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

A MAGYARORSZÁGI
KÁRPÁTEGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

XXXVIII. ÉVFOLYAM. 1911.

7 KÉPPEL ÉS 2 MÜMELLÉKLETTEL.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

SZERKESZTETTÉK:

LÖVY MÓR ÉS IFJ. MARCSEK ANDOR.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ 1911.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALAT.

300880

Szerkesztő bizottság.

Elnök: Fischer Miklós.

Tagok: Dénes Ferenc, Hajts Béla, Kintzler Árpád, Kövi Imre, Róth Márton és az Osztályok képviselői.

Köszönetnyilvánítás.

A t. szerző uraknak, akiknek dolgozatai ez Évkönyvben megjelentek, továbbá Hajts Béla, Kintzler Árpád és Kövi Imre uraknak egyes cikkek fordításáért, valamint Róth Márton úrnak szíves tanácsaival nyújtott támogatásáért hálás köszönetet mond

a szerkesztőség.

Azokat a t. urakat, akik Évkönyvünket becses cikkeikkel támogatják, kérjük, hogy dolgozataikat legkésőbbben f. évi október hó 1-éig küldjék be.

A szerkesztőség.

Tartalom.

I. Értekezések és útleírások.

	Lap
1. Dr. Komarnicki Gyula és dr. Serényi Jenő, Az Omladékvölgy	1
2. Horn K. Lajos, A Koncsisza gerinctornyai	33
3. Dr. Serényi Jenő, A Magas-Tátra 1910. évi nevezetesebb és új túrái	44
4. Barcza Imre, A Ferenc József-csúcsra a Kacsavölgyből	52
5. Déry József, A balatonvidéki vasút turista szempontból	58
6. Teleki Zakariás Sándor, Holdvilágnál a Radosták-csúcsra	63

II. Egyesületi ügyek.

1. A M. K. E. védnöke, tiszteletbeli elnöke s tagjai, tisztviselői, bizottságai, képviselői	70
2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	72, 86
3. Közgyűlés jegyzőkönyve	75
4. Elnöki jelentés	80
5. A M. K. E. zárószámadása 1910-ről	94
6. A M. K. E. alapítványainak kimutatása	96
7. A M. K. E. költségelőirányzata 1911-re	98
8. A M. K. E. Múzeum-bizottságának 1910-iki jelentése	100
9. Eperjesi Osztály	106
10. Gölnichányai Osztály	110
11. Gömöri Osztály	111
12. Iglói Osztály	112
13. Keleti Kárpátok Osztálya	115
14. Lőcsei Osztály	120
15. Sziléziai Osztály	120

III. Apró közlemények.

1. Diákszállók a Tátrában, dr. Bruckner Győzőtől .	125
2. A gyógynövények értékesítése	127
3. Mentés a Magas-Tátrában	127
4. Felsőmagyarország Idegenforgalmi Szövetsége, L. M-től	128
5. Jubiláris ünnepély a Ferenc József-csúcson, Eggenhoffer Teréztől	131
6. Szokolova Dolina (Sólyomvölgy), Schmidt Barnától .	133
7. A Szuchabéla völgye, Mervay Sándortól	135
8. <i>Fürdőink</i> : Trencsénteplic, L. M. től	138
9. A Tátra-fürdők látogatottsága 1909-ben	142
10. Turistaság és Alpinizmus Mervay Sándortól	143
11. <i>Egyesületünk halottja</i> : Gresch Ágost, L. M-től	144

IV. Hirdetések.

I. Értekezések és útleírások.

Az Omladékvölgy.

(Folytatás.)*

Írták: Dr. Komarnicki Gyula és Dr. Serényi Jenő.

IX.

Mártacsúcs (2433 m.)

(S. 7) Az Omladékvölgy egyik legszebb csúcsa a karcú, magasratörő Mártacsúcs. Mély szakadékok barázdálják falait s a lengyelek „Zlobisty“, *szakadékos* csúcsnak is nevezik. Északnyugati gerince a Rumancsúcshoz (2428 m.), délkeleti gerince a Nyugati Vaskapucsúcshoz hosszasan, egyenletesen lejtve ereszkedik le. Délkeleti gerincén két mellékorma emelkedik, a tűhegyes középső csúcs vagy Wachtertorony és a déli kis csúcs. A Mártacsúcs általánosságban véve nehezebb, mint a Ganek vagy Rumancsúcs, de azért a mászás rajta a felső részben egy táblát kivéve nem túlságos nehéz. A legmagasabb oromról elragadó kilátás nyílik a Vadkacsavölgyre és a Tátracsúcs délkeleti gerincére.

Első megmászói dr. Jordán Károly és Lavallé Márta voltak 1899. július 29-én.

Történelmi szempontból érdekes rövid visszapillantást vetni az első megmászók útjára. Ennek szakszerű leírása a Turisták Lapjának XI. évfolyamában (1899. év) a 153. oldalon jelent meg *Lavallé Márta* tollából. Az úttörők a Jegestótól

* Az első rész az 1910-iki Évkönyvben jelent meg.

elindulva a csúcs tövében levő fennsíkra kapaszkodtak s innen a kis csúcs és a Nyugati Vaskapucsúcs közötti kuloárban felhatoltak a délkeleti gerincre, melyet azon a helyen értek el, ahol annak egy ablakszerű nyílása van. Tévedésből azt hitték, hogy ez a Vaskapuhágó. Ez ablaktól tovább folytatva a gerincen a túrát a kis csúcsra jutottak, amelyen kőgúlát s benne elfakult felírású Károly névvel egy névjegyre akadtak. Erősen ködös idő lévén a nagy csúcs egy oldalról szinte megmászhatalannak tűnt fel, azért a kis csúcsról ismét leereszkedtek egy bordán, — ama szakadék mellett, mely a hegytömeget áthatítja, — a már említett fennsíkra és északnyugati oldalán támadva meg a csúcsot, a maig is rendesen használt útvonalon feljutottak annak tetejére, melyet dr. Jordán Károly Mártacsúcsnak nevezett el.

A Jegestótól mindenekelőtt, amint már jeleztem, a felette levő kb. 2200 m. magas fennsíkra kell felmenni. A csúcsra vezető rendes út a legnyugatibb szakadékban veszi kezdetét, melyen keresztül egy bordára jutunk ki. Most keletre fordulunk, míg előttünk magasba nyomúl a Mártacsúcs masszívja. Lépcsőszerű, egymástól magasan fekvő padokra kapaszkodunk, melyek a délnyugati mellékgerinchez vezetnek. Az út majdnem végig kőgúlákkal van jelezve s így könnyen követhető. A legnehezebb részletre közvetlenül a csúcs alatt akadunk; ez egy nagy táblás törés, amelyen jobbról-balra mászva meglehetősen nehézséggel jelentékeny expozíció mellett érünk fel a nagy kőgúlával koronázott csúcsra. A Jegestótól 2 óra szükséges megmászására.

De ez nem az egyetlen útja a Mártacsúcsnak. Az északnyugati falon új úton mászták meg M. Bröske és K. Kozičinski 1903. szeptember 6-án id. Hunsdorfer János vezetővel s ugyanazon év szeptember 17-én E. Dubke id. Franz János vezetővel nagyrészt új úton szintén északnyugatról. E túrákról nem áll pontos leírás rendelkezésünkre, azonban megjegyezhető, hogy a Mártacsúcsra északnyugati oldaláról számos helyen lehet feljutni, minthogy a sok szakadék erre bő alkalmat nyújt.

Részben új úton ereszkedtek le a délnyugati falon Horn K. Lajos, Wachter Jenő és szerző 1909. augusztus 5-én. A rendes úton egy darabig le. Ott, hol az út kivezet a gerincre, a csúcs tövében kitorkoló kuloárba ereszkedünk bele. Ez a kuloár csavarmenetszerűen körülfutja a csúcs tömegét és balra kanyarodva abba a nagy kuloárba megy át, mely a nagy csúcs és középső csúcsok közé vezet ki. A kuloár több helyütt letörik, egyes átfüggéseire kötél segítségével bocsátkozhatunk le.

Nem maradt megmászatlan az északi gerinc sem, melyet a Rumancsúcs felől jöve Z. Klemensiewicz és J. Maslanka másztak meg 1906. augusztus 22-én (lásd a tavalyi Évkönyvben a Rumancsúcs leírásánál 110. old.)

A főcsúcsot délkeleti irányban mintegy 8—10 m. hosz-

Keleti Vaskapuhágó.

Mártacsúcs.

szú kémény hasítja szét, mely két oldalán síma, alig ember-szélességű. Gránit hegységben ily kémények a legritkább jelenségek, s a Magas-Tátrában alig van egynehány hozzá hasonló. A kémény alul kiszélesedik s végül nagy táblás lépcsők, — melyek meredeken törnek alá a Kacsavölgy óriási mélységébe, — visznek a középső tűhegyes torony alá. A kéményen

keresztül lefelé J. Chmielowski, dr. Jordán Károly és dr. A. Kroebl ereszkedtek le első ízben Jakob és Klimek Bachleda, valamint A. Marusarz vezetőikkel 1905. július 28-án és egészen a Nyugati Vaskapucsúcsig haladtak a délkeleti gerincen. Mikor 1907. augusztus 5-én Horn K. Lajos és Wachter Jenő társaimmal a Mártacsúcsra mentünk, a főcsúcs és középső kis csúcs közötti csorbába azon nagy szakadék mellett húzódó bordán kapaszkodtunk fel, mely a három ormot egymástól szinte elválasztja. A csorbából a csúcsra az említett kéményen át másztunk fel, melyben a felmászás hasonlíthatatlanul nehezebb a benne való leereszkedésnél. E kéményt Wachter Jenő után, ki elsőnek mászott benne fel, *Wachter-kéménynek* nevezték el. Akik a Mártacsúcs keresztezését tűzik ki céljukul, azoknak a déli északnyugati irányban való átmászását ajánlom, ha a kéménymászásban elég jártassággal rendelkeznek.

A középső torony, melyet a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület *Wachter-torony*nak nevezett el, függőlegesen szökik fel a gerincből. Északról magassága aránylag csekély, de itt meg nem mászható. Tövéhez síma sziklatáblák simúlnak, amelyeken való mászás gyakorlottságot igényel. Délről feljuthatunk a toronyra és pedig a középső és kis csúcsok közötti hágóból táblás lapokon az élre kapaszkodunk, amelyen egy elvált kőlapot találunk. Ezt ujnyi hasadék metszi át s ebbe bekapaszkodva néhány méternyi mászás után a tetején vagyunk. Itt csak egy embernek van helye. A tornyot Wachter Jenő, Horn K. Lajos és Serényi Jenő mászták meg először 1907. augusztus 5-én. Az északnyugati élen pedig Berán Nándor, Kaczander Ernő és Laufer István ereszkedtek le először kötélén függeszkedve mintegy 12 métert 1909. augusztus 26-án.

A középső csúcstól a gerinc széles háttal vezet kissé emelkedve a kis csúcsához, melyről mérsékelten lejt — minden nehézség nélkül — a Nyugati Vaskapucsúcs alá.

A Mártacsúcs már télen sem maradt megmászatlan. 1909. április 9-én dr. Z. Klemensiewicz és J. Maslanka a rendes úton, de a nyári nehézségeket jóval felülmúló akadályokon jutottak fel a csúcsra.

X.

Vaskapucsúcsok.

(*S. /.*) Az Omladékvölgy legritkábban felkeresett csúcsai közé tartoznak a Vaskapucsúcsok. E név alá foglalom mindazon ormokat, melyek a Mártacsúcs és Jegestavi csúcs között emelkednek a Magas-Tátra főgerincében. Egyrészt az a körülmény, hogy az Omladékvölgynek e részlete vadászati tekintetből soká tilos terület volt, másrészt annyira el vannak a csúcsok fedve a szemlélő előtt a völgy aljából, hogy a Keleti Vaskapucsúcsot kivéve észre sem vehetők, okozták azt, hogy megmászásuk már az újabb kor történelmébe esik. A Vaskapucsúcsok három hegytömegre szakadnak, ú. m. Nyugati Vaskapucsúcs, Vaskapuhócsúcs (északnyugati, középső és délnyugati orom), továbbá Keleti Vaskapucsúcsra. A Vaskapucsoportozattal áll összefüggésben a Zergeőrtoronny is, mely a Nyugati Vaskapucsúcs délnyugati oldalgerincének meglehetősen messze, a völgy felé előretolt végső kiemelkedése.

1. *Nyugati Vaskapucsúcs.*

Közvetlenül a Mártacsúcsból keletre emelkedik. A völgy aljából szembe tekintve karcsú alakot mutat, oldalt nézve gerincei elnyúló formát kölcsönöznek neki. Délkeleti gerince a Nyugati Vaskapuhágóra ereszkedik, délnyugati gerincéből a Zergeőrtoronny ágazik ki. Kilátása korlátolt a Mártacsúcs tömege miatt.

Először akkor mászták meg, amikor J. Chmielowski, dr. Jordán Károly és dr. A. Kroebl, Klimek Bachleda, Jakob Bachleda és A. Marusarz vezetőkkel a Mártacsúcs délkeleti gerincén ereszkedtek le 1905. július 28-án. A társaság a hosszú túra után megpihent a csúcs tövében, a két Bachleda pedig ezalatt megmászták a mellettük emelkedő csúcsot. A csúcs a Nyugati Vaskapucsúcs volt. Különös nehézségek az északnyugati oldalon nincsenek, a mászás nagy tömbökön megy végbe s néhány perc alatt tetőn ér véget.

Mindenesetre hosszabb s valamivel nehezebb a túra, ha akár a délkeleti gerincen, akár a délnyugatin indulunk neki. Ha a Nyugati Vaskapuhágóból indulunk ki, nem kell egészen a hágóba mennünk, hanem néhány méterrel előtte rákapaszkodunk a füves oldalra. Innen azután jobbra tartunk a délkeleti gerincre, mely tömör sziklából áll s helyenkint igen szép mászást nyújt. Közvetlenül a csúcs alatt, hol a gerinc keskeny éllé változik, igen érdekes helyet alkot egy letörés.

Itt leereszkedünk a csorbába s a túlsó oldalon kitett helyzetben erőteljes húzódással jutunk vissza a gerincre s néhány perc múlva a széles hátú csúcsra.

Ezt a gerinctúrát először E. Dubke és F. Franke tették meg 1906. szeptember 3-án s ugyancsak ők ereszkedtek le először a délnyugati gerincen a Zergeőrtorony hágóba ugyanaznap.

A délnyugati gerinc könnyebb mint a délkeleti, keletnek eső oldala meglehetősen füves és ha csúcsról lefelé ereszkedünk, maradhatunk ugyan a gerincen is, de rögtön letérhetünk egy szakadéknál a füves padokra, melyeken nehézség nélkül hamarosan a Zergeőrtoronyhágóba jutunk.

Azoknak, kik egyedüli céljuk gyanánt a Nyugati Vaskapucsúcsot választják, azt ajánlom, hogy a túrát is oly irányban tegyék meg, mint E. Dubke és F. Franke, mert esetleg még a közelben levő Zergeőrtoronyra is felsétálhatnak.

2. Zergeőrtorony (2235 m.)

Mint előretolt hatalmas bástyatorony, úgy emelkedik fekete síma gránitlapjaival a Jegestő felett. A Nyugati Vaskapucsúcsból kiágazó délnyugati gerincének végén emelkedik mint annak legmagasabb pontja.

Amily elriasztó azonban külseje szembe tekintve, ép oly barátságos túlsó feléről, ahonnan minden nehézség nélkül megmászható. Gyönyörű szép kilátó pont az Omladékvölgyre, a Vaskapucsúcsokra, Koncsisztagerincre és a Tátracsúcs tömegére. Aki az Omladékvölgyben könnyű túrát akar tenni, el ne mulassza, hogy a Zergeőrtoronyról vessen egy pillantást a gyönyörű környezetre.

A Jegestőtől két irányban is megközelíthető. Vagy a Nyugati Vaskapuhágóba vezető rendes útirányt követjük s akkor nagy tömbökön megkerüljük jobbra (keletnek) a tornyot s hátulról a törmelékes oldalon felkapaszkodva a füves részekhez igyekszünk, melyeken át vagy egyenest megmászhatjuk a csúcsot, vagy pedig egészen a Zergeőrtoronyhágóba megyünk s innen a gerinc mentén fűvön jutunk a csúcs letérése alá, mely jobbról könnyen megkerülhető. A másik út a Jegestőtől baloldalt kerüli meg a tornyot s annak feketés falai alatt húzódó törmelékfolyosóban visz fel a Mártacsúcs alatti legfelső teraszra. Innen ismét füves, törmelékes lejtőn érhetünk a Zergeőrtoronyhágóba s a fentebb leírt úton a csúcsra, melyen nagy kőgúla áll.

A torony első megmászója E. Dubke id. Franz János vezetővel 1903. szeptember 17-én.

A Zergeőrtoronyhágót T. Chalubinski, J. Stolarczyk, L. Swierz, A. W. Sutor, L. Chalubinski és a Debowski testvérek már 1876. augusztus 11-én keresztelték M. Sieczka vezetővel és ennek 12 társával.

3. *Vaskapuhócsúcs.*

A Nyugati és Keleti Vaskapuhágó között emelkedik a háromormú Vaskapuhócsúcs, melyet az 1:25000-es katonai részletes térkép helytelenül Vaskapucsúcsnak nevez. Egyes ormait elég mély csorbák választják el egymástól, de azért ezen ormok önálló csúcsok gyanánt mégsem szerepelhetnek, ámbár e'ég gyakran lesznek ilyenek gyanánt említve. Kétségtelen, hogy egy tömeghez tartoznak, s relativ magasságuk sem *jogosítja fel őket az önálló csúcs elnevezésre.* Igen érdekes cukorsüveg alakú az északnyugati orom, mely a három között a legnehezebben mászható meg. Legkönnyebb közöttük a délkeleti csúcs, mely mint a középső csúcsnak kiugró széles háta ereszkedik a Keleti Vaskapuhágóra.

Az *északnyugati ormot* először dr. A. Martin mászta meg id. Franz János vezetővel egy előzőleg télen megtett kísérlet után 1907. augusztus 12-én. Egy szűk szakadékban, melynek felső részét különösen törekeny kőzet alkotja, az északnyugati és középső csúcsok közé másztak fel. Innen először a kacsavölgyi oldalra kerülve ki, ferdén balra kimásztak a gerincélre, végül pedig az omladékvölgyi oldalról hatoltak fel a csúcsra. A mászás kitett, kőzete törekeny s igen rozszúl rétegezett. Nevezettek a csúcsról a Nyugati Vaskapuhágóhoz ereszkedtek le. Véleményem szerint sokkal ajánlatosabb a csúcsot ez utóbbi oldalról megmászni.

Itt először egy hajlott, kevés támpontot nyújtó kőlapon felmászva jobbra tartunk egy alacsony falletöréshez az omladékvölgyi oldalon. Itt jóformán kezünkön kell felhúzódnunk s a helyzet igen kitett. E kis falacsán túl már könnyen megy a mászás a csúcsra. A kőzet mindenütt biztos és jól rétegezett. Az orom megmászása a Nyugati Vaskapuhágóból 15 percet vesz igénybe s csak gyakorlott sziklamászóknak ajánlható.

A *középső vagy főorom* megmászására két oldalról indulhatunk ki és pedig vagy a délkeleti ormon át a délkeleti gerincen, vagy ha felkapaszkodunk az északnyugati és középső orom közötti csorbába és az északnyugati gerincen megyünk fel reá. Sorba véve a két útirányt, a délkeleti gerinc hirtelen szökik fel az alatta levő csorbából és szinte kőparipaszerűnek

tűnik fel. A toronynak ez oldalról igen szép karcsú alakja van. Az egész gerinc végig jól tagozott, biztos fogásokat és lépéseket nyújt és mind a kacsavölgyi, mind a jegestavi völgyek oldalán egyaránt járható. Az északnyugati gerincet eddig csak leereszkedésnél használták, azonban felfelé is egészen jól járható. Ha az oromról a gerincen ereszkedünk le, csakhamar átfüggő falacskához jutunk, melyet balról egy vályúban megkerülhetünk, bár a táblákon egyenest is le lehet mászni, mindenesetre meglehetősen óvatossággal. Egy kis párkányon állva még egy jó darab van le a csorbába az északnyugati orom alá s ez a rész sem könnyű, óvatosan balról jobbra mászva keresztezünk egy sziklatáblát s ezután már a csorbában állunk. Az északnyugati gerincen először dr. A. Martin ereszkedett le id. Franz János és Breuer János vezetőkkel 1907. március 30-án. Hogy ki volt az orom első megmászója, az bizonytalan. J. Chmielowski tudomása szerint H. és L. Scheuermann, O. Strasser és R. Knopf voltak először a csúcson Kirner Pál és Spitzkopf Pál vezetőkkel 1903. augusztus 31-én. Én az illetők feljegyzéseit csak a délkeleti ormon találtam meg, itt nem.

A főorom és északnyugati orom közötti csorbából az Omladék völgybe le lehet ereszkedni abban a sziklavályúban, mely a két ormot egymástól elválasztja. Mikor dr. A. Martin id. Franz János vezetővel 1907. augusztus 12-én az északnyugati ormot megmászta, úgy e szakadékon érte el a két orom közötti csorbát. A Taternik 1909. évi 5. számának 118. oldalán R. Kordys azt írja, hogy új úton ereszkedett le a középső oromról 1908. július 3-án. A csúcsról délnyugatra levő füves folyosóba ereszkedett belé, mely kényelmes, fűvel benőtt párkányra vezetett. Ahol a párkányok meredek falakká alakúlnak át, ama sziklavályú felé fordult, mely a középső és északnyugati orom között húzódik a völgybe. Ebben azután kis folyosókon és kéményeken át lejutott a völgybe. Amint tehát látszik, dr. A. Martin és R. Kordys útja legalább is nagy részében azonos. Annál is inkább ez a meggyőződésem, mert ugyanezt a túrát én is megismételtem.

A délkeleti orom legkönnyebben a Keleti Vaskapuhágóból mászható meg, ahonnan különben is egy törmelék kúp benyomását kelti. Törmeléken jutunk fel az oromra alig 15 perc alatt a hágóból. A csúcson pózna áll, mely valószínűleg J. Gans századostól származik, ki 1896-ban a Magas-Tátra térképezése alkalmával állította azt oda. Ő volt az orom első megmászója is, korábbi adatról legalább is nincs tudomásunk. Az 1:25000-es katonai térképen 2322 m. magassággal jelölt pont ez oromra vonatkozik. A Kacsavölgybe az oromról egy

mellékgerinc húzódik, melynek végső orma a Vaskaputorony. (kb. 2180 m.) Ezt a tornyot Ferdynand és Walery Goetel, P. Bester és A. Kovalski mászták meg először 1909. augusztus 20-án. Ismertetése nem tartozik e tanulmány keretébe. A főcsúcs felé húzódó északnyugati gerinc meglehetősen nehéz, részben kőparipaszerű, de a Kacsavölgy oldalán e részlet is könnyen megkerülhető.

A Vaskapuhócsúcs délkeleti és főormának első téli megmászója dr. A. Martin volt id. Franz János és Breuer János vezetőkkel 1907. március 30 ikán.

4) *Keleti Vaskapucsúcs.*

Alakja után rögtön felismerhető; olyan, mintha a tetejét vízszintesen lefűrészelték volna. Két oldalt gerincei meredeken törnek alá és pedig északnyugatra a Keleti Vaskapuhágóra, délkeletre pedig a Krygowski horhosra. Hatalmas és egyszersmind páratlanul szép látványt alkot az északnyugati gerinc a Keleti Vaskapuhágóról, mely késélességben, szinte függőlegesen szökik fel.

A csúcs ez oldalról valószínűleg meg sem mászható. Falai szintén járhatlanoknak látszanak, fekete táblás, egymásra tekvő törések borítják azokat. A csúcsra tehát csak egy út vezet és pedig a délkeleti gerincen. Erre mászott fel első ízben dr. St. Krygowszki J. Bachleda vezetővel és F. Lesniak málhahordóval 1904. augusztus 10-én.

A horhosból, amelyet dr. Krygowski tiszteletére nevééről neveztek el, északra fordulva először egy alacsony, de meredek lépcsőn felkapaszkodunk, azután a következő gerincrészt ívben jobbra megkerüljük. Rákerülve a gerincre (közben egy darabot balról megkerülve) követjük ennek hosszú, gyengén emelkedő élet. A legmagasabb pont ennek az élnek északnyugati végén emelkedik. Az alacsony csúcstömbre egyenesen a gerincről rövid kémény visz fel, mely felett néhány lépés után mindjárt a csúcson állunk.

XI.

Jegestavi csúcs. (2400 m.)

(K. Gy.) Ahol a délkeleti irányban húzódó főgerinc elhagyja az Omladékvölgyet, hogy nyugatkeleti irányban a batizfalvi gerincben folytatódjék, s ahol egyúttal dél felé egy mellékgerincet bocsát ki magából, e három felé ágazó gerincrendszer középpontjában emelkedik a Jegestavi csúcs. A Poprádi tó, s még inkább a Jegestó partjairól nézve különösen

szépnek mutatkozik alakja, mely egy szabályos felépítésű, mindkét oldalt egyforma enyhén lejtő piramist alkot. A Jegestavi csúcs az Omladék völgynek szintén kevésbé látogatott csúcsai közé tartozik. A rajta talált névjegyekből megállapítható, hogy ritkán szokták felkeresni önálló cél gyanánt, hanem inkább nagyobb kombinált túrák keretében. Így a batizfalvi vagy a Koncisztagerinc bejárásánál. A Jegestavi csúcs azonban önmagáért is megérdemli a fáradságot, mert mint csak közepes nehézséggel bíró kitűnő kilátóhegy, mindenkinek melegen ajánlható, aki nem akar túlságos megerőltetés árán szép kilátáshoz jutni.

A Jegestavi csúcsból — mint fentebb említém — három gerinc ágazik el. Északnyugat felé a Krygowski-horhos választja el a Keleti Vaskapucscsúctól, déldélnyugatra a Jegestavi hágó a Konciszta északi gerincétől, kelet felé pedig egy egyenes, de szaggatott gerinc köti össze a batizfalvi gerincben emelkedő Kacsavölgyi csúccsal. A Jegestavi csúcs tövében a hármas gerincelágazás folytán három völgy fekszik, ú. m.: az Omladék-, Batizfalvi- és Kacsavölgy.

A Jegestavi csúcsot először Englisch Károly mászta meg id. Hunsdorfer J. vezetővel 1903. július 29-én az Omladék-völgyből és pedig egyenesen a nyugati oldalon, melyet a Krygowski és Jegestavi hágó zár közbe. Ezen oldal főátnőtte sziklalépcsői sok helyt lehetővé teszik a felhatolást, csak a fal felső részében látunk jobbkezt egy óriási táblás letörést. A hegy nyugati oldala felmenet gyanánt azonban egyáltalán nem ajánlható, s ha a legcélszerűbb útirányt kell e hegynél megjelölnöm, az szerintem csakis a Jegestavi hágóból kiinduló déldélnyugati gerinc lehet, melyen J. Chmielowski és dr. Jordán K., K. Bachleda és A. Maruszcz vezetőikkel 1905. július 29-én mászták meg e csúcsot. A mászás nem nehéz, s kényelmesen lehet a gerincnek hol jobb, hol bal oldalán menni. Mindenesetre érdekesebb, ha szorosán az élen tartjuk magunkat, amikor is a gerinc közepe táján a gerincnek egy kis megszakadását hosszú lépéssel át kell mérni. A Jegestavi hágótól a csúcsra 15–20 perc. E. Dubke, id. Franz és Breuer J. vezetőikkel 1906. szeptember 9-én a Krygowski-horhosból mászta meg a csúcsot északnyugati gerincén. Ez a gerinc néhány helyen igen érdekes, exponált s elég nehéz mászást nyújt. Közvetlenül a hágó felett, az alsó rész igen kellemetlen: földes, omlékony, porladó kőzet. Ez azonban csakhamar szilárd, zuzmóborította érdes szikláknak ad helyet. Egy helyen a gerinc egészen összekeskenyedik s az élbe kapaszkodva kell oldalt továbblógaszkodni. Kevéssel feljebb a sima falnak egy kőlap támaszkodik; e mögé bujva kell a fal és kőlap kö-

zött feltámaszkodni. A felső részben egymásra halmozott nagy kőtömbökön könnyen érjük el a csúcst. A Krygowski-horhostól 50 perc.

Még három más útja van a Jegestavi csúcshoz, melyek bár kívül esnek az Omladékvölgyön, de a teljesség okáért itt röviden felemlítvük.

Z. Klemensiewicz, R. Kordys és A. Znamięcki 1907. augusztus 8-án a csúcsról a Kacsavölgyi csúcshoz húzódó keleti gerincet járták be. Ez mint önálló útirány nem jön számba, hanem igenis mint a Jegestavi—Kacsavölgyi—Batizfalvi csúcs összekötő gerinc (Batizfalvi gerinc) túrának első része. A mászás érdekes, kitett és több helyen nehéz.

A déli oldalon egyenesen a Batizfalvi völgybe H. Wirth bocsátkozott le Strompf J. vezetővel 1907. augusztus 1-én.

Végül az északi falat 1909. július 25-én dr. Komarnicki Gyula és Roman mászták meg. Ezen túra azonban alig érdemli meg azt a fáradságot, mellyel már maga a fal megközelítése — akár a Krygowski-horhoson, akár a délkeleti Vaskapuhágón át — jár. A beszállástól a csúcsig 2 óra.

Az előadottakból kitűnik, hogy bár a Jegestavi csúcst csak ritkán látogatják, mindamellett a rávezető összes képzelhető útirányok ki vannak merítve, amennyiben e hegynék összes gerinceit s falait már bejárták.

XII.

A Koncsisza és csoportja. (2540 m.)

(K. Gy) A Jegestavi csúcsból kiindulva, a főgerinc déli irányban egy eleinte igen éles, majd szélesbedő, hatalmas tornyokkal megrakott oldalgerincet bocsát ki magából. Ez az óriási hegytömeg a Koncsisza csoportja. A Koncsisza vonulata keleti oldalán, a Batizfalvi völgy felé mindenütt meredeken szakad le. Nyugat felé a gerinc csak eleinte képez meredek falakat, ott ahol azok még közvetlenül az Omladékvölgy legfelsőbb katlanából emelkednek ki. Ott azonban, ahol a hegytömeghez — a Lukahágó által összekötve — a Tupa-Oszterva széles csoportozata támaszkodik, a meredekség mindinkább enyhülő törmelék lejtőkbe megy át.

A Koncsisza vonulatában különösen kifejezésre jut a tátrai hegyeknek ama jellegzetes tulajdonsága, hogy nem alkotnak egyedülálló, kiemelkedő ormokat, hanem inkább hosszú, szertehasogatott gerinceket, melyekből nagy számban emelkednek ki a több-kevesebb önállósággal bíró gerinc-tornyok.

Az 1:25000-es katonai térképen a Koncsisza gerinc számos kiemelkedései közül csak kettő van magassági kottával jelölve: a 2540 m. és 2475 m.-es pont. Az előbbi orom a szűkebb értelemben vett Koncsisztának legmagasabb csúcsa, az utóbbi pedig az északi gerincnek leghatalmasabb kiemelkedése, a Kis Koncsisza.

Ezek mellett azonban a Koncsisza gerincének egyéb kiemelkedései is vannak. Sorbavéve ezeket, az egyes tornyok a Jegestavi hágótól következőképpen sorakoznak egymás mellé:

Franztorony. Közvetlenül a Jegestavi hágóból élesen emelkedik a gerinc, a túlalakú Franztoronyt alkotva. Innen tekintélyesen magasnak mutatkozik, túloldalt azonban, a következő toronytól elválasztó csorba feletti magassága elenyészően csekély. Annnyiban érdemel figyelmet, mint a gerinc első markáns pontja.

Jegestavi torony. A Franztorony után ismét magasan szokik fel a gerinc a Jegestavi torony széles süvegéhez. Ennek is túloldalán jelentéktelen az önállósága. Itten a toronyhoz — a közéje és a Kis Koncsisza közé eső gerincrészben — négy orgonasípszerű, jellegzetes sziklatű támaszkodik.

Úgy a Franz-, mint a Jegestavi torony csekély önállóságuknál fogva igen alárendelt jelentőségű ormok. Utánuk a gerincből egymásután annak három leghatalmasabb tömegű tornya emelkedik. Közvetlen a Jegestavi tornyot követi a

Kis Koncsisza Kettős ormú, hatalmas sziklaépület, mely magasan emelkedik ki a kétoldalt a gerincbe vágó csorbák felett. Az ormok elhelyezése — a gerinc tengelyének megfelelően észak-déli irányú. Kettejük közül az északi — amelyre a 2475 m. jelzés vonatkozik — valamivel magasabb a délinél.

Konrádtorony. Profilból nézve (pl. a Poprádi tó felől, vagy a Gerlachfalvi csúcsról) könnyen megismerhető háromágú koronához hasonló alakjáról. A középső kiemelkedés a legmagasabbik. A déli ág mint egész jelentéktelen bütyök nő ki a torony tömegéből, ellenben az északi ág meglehetősen különálló, karcsú tornyot alkot. Ez utóbbi a *Heiéntorony*. Mindamellet (minthogy a főtoronnyal közös talpazatból emelkedik) nem tekinthető önálló csúcsalakulatnak, hanem csak a Konrádtorony mellékormának.

Mephistotorony. A kupolaalakú, szabadon álló Mephistotorony a Koncsisza északi gerincének dél felé eső utolsó nagy önálló tornya.

A Mephistotorony után a gerinc a Koncsisza főormáig még két nagyobb, púpszerű kiemelkedést alkot, de ezek nem számítanak önálló tornyoknak, hanem már szorosan a Koncsisza tömegéhez tartoznak. A főoromtól számított II. északi

előórom észak felől egyenletes, enyhén emelkedő púpot alkot; az elnyúlt tarajú I. északi előórom szorosan a főóromhoz támaszkodik.

A *Koncsisza főorma* (2540 m.) egy jellegzetes, gombaalakú sziklaképződményt hord magán, az u. n. Jármay-asztalt.

A főórom után a gerinc — jelentéktelen tornyokat alkotva — lejt dél felé, míg végül mindinkább szélesbbedő hátba menve át, lassankint elvész a szepesi fennsíktól a hegység lábához felhúzódó lejtőben.

Itt akarok arra rámutatni, hogy az irodalomban a Koncsisza-csoport nomenklaturájára s ezzel kapcsolatban az e csoportban állítólag létező tornyok számára nézve a legújabb időig a legnagyobb zavar uralkodott.

Dr. A. Martin volt az első, aki tisztázta a való helyzetet és rámutatott azokra a visszaélésekre, melyeket itten a csúcsmászások és elnevezések tekintetében elkövettek. (Lásd: Akademischer Alpenverein Berlin V. Jahresbericht 1908. — 27. oldal, 1. jegyzet; itten még csak az „Ikrek“ elnevezésének használata — a Jegestavi torony helyett — helytelen).

A fenti felsorolásban foglalt adatokra nézve megjegyzem, hogy a Koncsisza-csoport topografiájának itt adott ismertetése a helyi viszonyok ismeretén, a közölt nomenklatura pedig az egyes tornyok megmászási történetének pontos tanulmányozásán alapul. Az eddigi irodalomban az egyes tornyok számára, megmászásuk történetére, elnevezésére s azoknak sorrendjére vonatkozó adatok tehát — amennyiben a fenti felsorolással meg nem egyezők — helytelenek és hibásak.

Érdekesnek tartom megemlíteni, hogy a fenti felsorolásban elfogadottakon kívül mily nevek kerültek még az irodalomba. Ezek a következők: Ikrek, Elfridtorony, Margittorony, Koziczinskicsúcs, I. és II. Páncéltorony, Lajostorony, Hiboktorony. Igen természetes, hogy ezek az elnevezések nem helytállóak. Csak a Páncéltornyokra nézve jegyzendő meg, hogy azok a *német* nomenklaturában a Kis Koncsiszára nézve (északi és déli orom = I. és II. Páncéltorony) párhuzamosan használatba mentek. Ezen nevek részben felesleges újabb elnevezései egyes, már korábbról elnevezett tornyoknak, részben pedig egyáltalában nem létező ormokra illetőleg a gerincnek olyan pontjaira vonatkoznak, melyeknek külön tornyokként való megjelölése olykor már a nevességgel határos. Ez utóbbi kategóriába tartoznak nevezetesen a Lajos- és Hiboktorony. A rajtuk talált névjegyek tanúsága szerint a Hiboktorony azonos a Konrádtorony déli ágát alkotó jelentéktelen sziklabütyökkel, a Lajostorony pedig magának a Konrádtorony főormának, — mely kissé elnyúlt gerincet képez — déli elő-

ugrásával. A mondottak szerint nem szorúl bővebb magyarázgatásra, hogy ezek a „tornyok“ mint olyanok egyáltalában nem léteznek, s így a rájuk vonatkozó elnevezések, épp úgy, mint a velük együtt felsoroltak, a tátrai nomenklaturából végleg kiküszöbölendők.

* * *

A fentiekben tisztázván a Koncsisza vonulatának topografiáját és nomenklaturáját, ezek után rátérek a csoport turisztikai ismertetésére.

A *Koncsisza* (2540 m.) egyike a Magas-Tátra legkönnyebben megmászható ormainak, bár megközelítése a nagy távolságok folytán meglehetősen fáradságos. Öt orma közül a középső, melyből a Jármay-asztal nő ki — a legmagasabbik.

A Koncsisza kilátása igen tág, s csoportosítása is gyönyörű. Fénypontjai a Mengusztalvi völgy felé a Tátracsúcs szaggatott gerinceivel, továbbá a Batizfalvi völgy túloldalán óriási arányokban terjeszkedő Ferenc József-csúcs.

Az Omladékvölgyből a Koncsisza legkönnyebben a Lukahágón át mászható meg. A Jegestó felől felmenve a Lukahágóra, ennek széles platóján még rövid ideig délnek tartunk, míg a Koncsisza csúcsától ide lehúzódo omladéklejtő aljába nem érünk. Itt balra rátérünk az omladéklejtőre, mely egyenesen felvisz a csúcsig. Bár a felmenetnek ezen utolsó része fárasttó, itt még szerencséről lehet beszélni, amennyiben az omladéklejtő nem aprószemű törmelékiből, hanem nagyobb tömbökből áll. A Jegestótól a csúcsig kb. 2¹/₄ óra.

Egy másik út a Koncsisztára a déli gerincen végig, illetőleg a gerinc mentén, annak nyugati oldalában visz fel. Ezen útirány azonban csak a Felsőhági felől jövőkre bír jelentőséggel.

A Koncsisza végül északi gerincén át is elérhető, a rajta emelkedő tornyok átmászásával. A Koncsisztának ezen gerincúton való megmászása (részletes leírását lásd alább) hosszú, nagyszerű s egyúttal egyes részeiben nehéz mászó-túra. Az egész gerincből szorosabb értelemben véve a Koncsisza csúcstömögéhez tartozónak csak a Mephistotorony után következő végső szakaszt — a két széles előorommal — tekintjük, míg a gerinc további vonulatát a rajta emelkedő tornyokkal — legalább turisztikai szempontból — többé-kevésbé önállósítjuk a főcsúctól.

A Koncsisztát télen először dr. A. Martin (egyedül) mászta meg 1906. február 17-én.

A Koncsisza északi gerincének tornyai — az egy Kis Koncsisza kivételével — egyenként mint önálló túracélok nem jönnek számba. Azonban a gerincnek egészében — a Jegestavi hágótól a Koncsisztáig — való bejárása egyike a Tatra legszebb gerincvándorlásainak.

Az egyes tornyok megmászási története a következő:

1. *Franztorony*: ifj. dr. Szontagh M. és dr. Zsigmondy Z., id. Franz J. vezetővel 1905. augusztus 11-én.

2. *Jegestavi torony*: ugyanazok, ugyanazon a napon.

3. *Kis Koncsisza*: lásd alább.

4. *Heléntorony*: H. és L. Koziczinski, id. Hunsdorfer J. és Breuer J. vezetőkkel 1904. július 18-án.

5. *Konrádtorony*: K. Koziczinski, Breuer J. vezetővel 1904. július 27-én.

Az északnyugati oldalon: M. Bröske és K. Koziczinski 1905. június 12-én.

6. *Mephistotorony*: K. Koziczinski, Breuer J. vezetővel, 1904. július 27-én.

A Koncsisza északi gerincének útvonalszerű leírásánál — már a könnyebb áttekinthetőség kedvéért is — mellőzöm az egyes tornyók szerinti szakaszokra osztását, s a következőben a Jegestavi hágótól a Koncsisza főormáig egybefüggően adom az egész gerinc leírását.

A Jegestavi hágóból a gerincélt követjük, míg egy síma, függőleges táblához érünk, mely csak igen nehezen mászható meg, de az omladékvölgyi oldalon megkerülhető. Ismét a gerincen a Franztorony alá, melynek letörését jobbról megkerülve, végül hátulról másszuk meg a keskeny élen a tornyot. Ennek teteje oly kicsiny, hogy éppen csak egy ember fér el rajta. A Franztoronyról a gerincen elég könnyen lebozsátkozunk a Jegestavi torony alá. Ez szemben meredeknek tűnik fel, de letörései jobbról szintén jól megkerülhetők. Aránylag csekély a torony magassága a túloldalon az ezután következő négy csücskéből álló sziklacsoportozat felé. E négy sziklafog megmászásánál akadunk a Kis Koncsisza északi ormáig a gerincnek talán legnagyobb nehézségeire. A mászás az I. toronyra nehéz felhúzóással kezdődik, majd egy ujjnyi szélességű szegélyen jobbra traverzálva, azután felhúzódnak a toronyra; a II. torony jobbról egy kéményben mászható meg; a III. torony valamennyiök között a legnehezebb: ez szintén jobb oldalt mászható meg s igen nehéz az utolsó részleten a felhúzóadás, míg a IV. ikertorony már nem okoz nehézséget. Itt már szemben állunk a Kis Koncsisztának fallá szélesedő északi gerincletörésével.

Ezen eleinte könnyen járható sziklákon jobbra egy ferdén fekvő és a csúcs falának támaszkodó nagy táblához mászunk. Ha a táblán át folytatjuk útunkat, akkor a tábla feletti kis oduszerű bemélyedésbe jutunk (kőgúla). A bemélyedés jobb oldalán alul átfüggőnek látszó szűk hasadék húzódik tovább a falban s fent ismét kivisz a gerinc magaslatára, melyet egy kis nyeregnél ér el. (A táblától idáig terjedő részt könnyebben megkerülhetjük, ha a tábla alatt keskeny párkányon tovább jobbra térünk, végül egy hosszú terpeszlépéssel egy kis sziklafejre kerülve, honnan a falban felhúzódó, könnyen járható sziklafolyosó szintén kivisz a gerincre, melybe az említett nyeregnél torkollik bele.) Innen eleinte a meglehetősen kitett gerincen, majd pedig az alatta balra felhúzódó vályúban folytatjuk a mászást; utoljára ismét a gerincre kapaszkodva, ezen át jutunk fel a Kis Koncsisza északi ormára.

Az átmenet a Kis Koncsisza északi ormáról a déli oromra egyike a Koncsisztagerinc legélvezetesebb szakaszainak. Az északi oromról eleinte meredeken ereszkedik a gerinc, végül egy keskeny, táblás élen csúszunk le; innen ismét gyengén, egyenletesen emelkedik a gerinc a déli oromhoz. Legjellegzetesebb helye e gerincrésznek a közepe táján észak felé áthajló — de egyébként alacsony — sziklacsőr, mely a völgyből is (pl. a Jegestő partjáról) igen jól kivehető. Ezen összekötő gerinc amellettt igen keskeny, s mindkét oldalán egyformán exponált.

A Kis Koncsisza déli ormáról eleinte lépcsőzetesen lejt a gerinc, csakhamar azonban elkeskenyedik. Itt akadunk az első, nehezebb letörésre, melyet csakhamar egy meredek lovaglő-él követ. Közel a Heléntorony alatti csorbához a gerinc ismét kiszélesedvén, mintegy 10—12 m. magas letörést alkot. A szabad lemászás a falat végigszelő keskeny hasadék segítségével nagy nehézséggel járván, ajánlatosabb itt a kötélben való lebozsátkozás.

A gerinccsorbából meredeken szökik fel a Heléntorony felé a gerinc. Ennek letörését egy szűkebb vályú segítségével balról megkerüljük, azután jobbra visszamászva a meredek élre, ezen jutunk fel a toronyra. Erről rövid, de meredek leereszkedés a túloldalt következő kis gerinccsorbába, azután egyenes élvándorlás a Konrádtorony összes kis gerinckiemelkedésein át. Ennek déli ágától ismét mélyen lejt a gerinc egy csorbáig. A következő Mephistotoronynak úgy innesső, mint a Koncsisza felé lejtő túlsó gerince a nyugati oldalon járható a legjobban.

A Mephistotorony átmászásával a tőle délre eső gerinccsorbába jutva, az előttünk emelkedő két széles gerincpúp

már a Koncsisza tömegéhez tartozik, mint annak északi mellékormai. Vagy szorosan a gerinc magaslatát követjük, amelynek bejárása egyébként itt már nem jár különösebb nehézségekkel vagy pedig a csorbából gyengén emelkedve, az előrmok nyugati oldalában törmelékes padokon, alacsony sziklalépcsőkön részint átvágunk a főoromhoz. Az utóbbi útírány egyrészt könnyebb, másrészt pedig rövidebb is, mintha a gerincet követnők, amelyről egyébként amúgy is bárhol letérhetünk a nyugati törmelékes lejtőre.

E gerinctűrára nézve még megjegyezhető, hogy minden egyes torony között megszakítható, amennyiben a gerinc nyugati oldalában a Jegestavi hágótól a Lukahágóig végigvonuló hol szélesebb, hol keskenyebb párkányt az egyes tornyok között a gerincbe vágó csorbákkal mindenütt sziklavályúk kötik össze. Nevezetesen a következő pontokon ereszkedtek le a gerincről az említett párkányra.

A Jegestavi torony és a Kis Koncsisza (pontosabban a Jegestavi tornyot követő négyagu sziklacsoport és a Kis Koncsisza) közötti csorbából lehúzódó vályú kezdetben egész kényelmes és elég tágas. A következő felső letörést balról egy rövid támaszkéményben megkerüljük, mely egy nyitott hasadéka megy át. Ebben nehezen ereszkedünk alá. A további meredek és táblás részleteket jobbról kerüljük meg (törekény közet); végül a vályú aljában lejutunk a párkányra. (R. Kordys és J. Maslanka 1910. július 23-án.)

A Kis Koncsisza és a Kondrártorony északi orma — a Heléntorony — közötti csorbától lehúzódó meredek és szűk szakadék átmászása valószínűleg szintén nagyobb nehézségekkel jár. Ehelyett célszerűbb magában a Konrártorony oldalában — legkönnyebben a főorom és a Heléntorony közötti bevágásból kiindulva — leereszkedni, ami a nagyrészt mindenütt járható sziklákon különösebb nehézségek nélkül megy végbe.

A Konrártorony után, a közte és Mephistotorony közötti csorbából, valamint egyáltalában a Mephistotoronyból a Koncsisztaig terjedő részben a gerinc majdnem mindenütt könnyen elhagyható, miután itten a gerinc nyugati oldala lépcsőzetes padokból álló lejtőt képez.

A gerinc egyik vagy másik pontjáról ily módon leereszkedve az említett párkányra, ezen azután tetszés szerint vagy a Jegestavi hágóhoz vagy pedig a Lukahágóhoz oldalt kitérhetünk. E párkány egyébként mindkét hágó között teljes hosszában bejárható. Kevéssel a Jegestavi hágó alatt kiindulva, eleinte szélesen húzódik a füves, törmelékes párkány dél felé. Ezt követve a Jegestavi torony alatt egy sziklafoghoz érünk,

mely a párkánynak külső peremén szabadon áll ki a hegyoldalból s így a baloldali gerincfallal kis nyeret alkot, melyen a párkány átvezet. Áthaladva a nyergen, mindjárt utána a párkányt a Jegestavi torony és a Kis Koncsisza közötti csorbából lehúzódó szakadék szakítja meg. Ezen átkelve, már a Kis Koncsisza fala alatt állunk. Innen egy egész párkányrendszer (egy párkányról itt már nem lehet szó) vezet nagyjában vízszintes irányban tovább. Több bordát és szakadékot keresztezve, egy jelentősebb sziklabordához érünk (valószínűleg a Konrádtoronytól jön), mely egészen a völgyig húzódik alá. Itt a falon végigvonuló párkányok hirtelen megszakadnak. A borda azonban egy helyen — egy alul átfüggő repedés segítségével — megmászható. Tovább ismét egész könnyen megy; legcélszerűbb, ha egy kissé felfelé tartunk, majd végül le a Lukahágóra. (A Jegestavi hágótól idáig 1 óra).

Kis Koncsisza (északi orom 2475 m.) A Koncsisza északi gerincének legjelentősebb csúcsalakulata a két ormú Kis Koncsisza. Első megmászói ifj. dr. Szontagh M. és dr. Zsigmondy Z. voltak id. Franz J. vezetése alatt 1905. augusztus 11-én, e hegynék — magasabbik — ormát foglalván el. Útjuk — a Jegestavi hágóból jövet — az északi gerincen vezetett fel.

Ugyanekkor a csúcsról keleti falán egyenesen a Batizfalvi völgybe bocsátkoztak le. A Keleti fal a Kis Koncsisztának legkönnyebb útiránya.

M. Bröske, K. és L. Koziczinski 1906. július 1-én a nyugati falon át mászták meg a Kis Koncsisztát.

A Kis Koncsisza nyugati fala az Omladékvölgy legszébb s egyúttal nehezebb mászótúrái közé tartozik, amiért megérdemli, hogy vele itt bővebben foglalkozzam. A fal tövébe legjobban úgy jutunk, hogy a Jegestótól a Jegestavi hágónak tartva, kevéssel a hágó alatt rátérünk a Koncsisztatornyok nyugati oldalába kivezető — már fentebb említett — széles, füves — törmelékes padra. Ezt jobbra követve eljutunk a Jegestavi torony és Kis Koncsisza között lehúzódó, a párkányt megszakító szakadékhoz. Ennek túloldalán emelkedik a Kis Koncsisza nyugati fala. A szakadék keresztezése után kb. 10–15 métert követve még az itt erősen keskenyedő párkányt a Kis Koncsisza nyugati falának alsó kétharmadát végighasító, meredek s már messziről feltűnő hasadék alatt állunk. Ez közvetíti a felmenetet. A táblás sziklavályú néhány méterrel a párkány felett kezdődik. Fele magasságában egy alacsony, kihajló fallépcső. Jóval feljebb ismét egy áthajló letérés következik. Ez alatt a vályú baloldali falán néhány métert felkapaszkodva, hajlott kőlapra jutunk. Innen — a táblás

sziklavályú folytatásaként — egy szélesebb és kevésbbé meredek folyosó vezet tovább, mely csakhamar kivisz a fal két-narmad magasságában levő, annak egész szélében végigvonuló törmelékkerasszra, közel ennek bal végéhez torkollván, ott ahol a nyugati és északi fal összeszöggellenek. Szorosan a nyugati fal baloldali sarkának mentén mászva tovább, néhány nehéz fallépcsőt kell legyőznünk, melyeket egymástól kevésbé hajlott táblák választanak el. Gyengén balra tartva kikerülünk az északi falba, mely itt, felsőbb részeiben már nem annyira meredek és sziklái jól tagozottak. Mintegy két kötélhossz után kijutunk az északi (északkeleti) gerincre s ezen jobbra fordúlva, csakhamar fenn vagyunk a csúcson (a Kis Koncsisza északi ormán). A fal átmászása, a tövében levő párkánytól kb. 1 órát vesz igénybe.

A Kis Koncsisza nyugati faláról eddig dr. A. Otto „Hohe Tatra“ című kalauzkönyvében (VII. kiadás, 137. old.) továbbá a „Taternik“ című lengyel szakfolyóiratban jelentek meg — egymással lényegileg egyező — leírások. Ezek azonban egyrészt nem pontosak, meglehetősen kiszínezettek, s főleg a túra nehézségeit illetőleg erősen túlzottak. Nevezetesen nem áll, hogy a Tátrában a Kis Koncsisza nyugati falát „nehézség dolgában csak a Hegyestorony Häberlein útja és Simontorony múlja felül.“ E túra nehézségei néhány helyen tényleg jelentékenyek, de nem rendkívüliek. De a Kis Koncsisza nyugati falánál nincs is szükség arra, hogy ily kijelentésekkel gyakoroljanak vonzerőt a hegymászókra, mert már egymaga e túrának elvitázhatatlan szépsége, a mászás érdekessége és élvezetessége kedvelté fogják tenni e túrát a sziklamászás barátai előtt. Én legalább — ki Roman fivéremmel 1909. július 23-án történt átmászása folytán ismerem e falat — melegen ajánlhatom e túrát, s egyetértenelek velem a túra szépségei tekintetében mindannyian, kik azóta a falon jártak. A mászás szépségét nagyban emeli ama körülmény, hogy az egész túrán alig néhány lépést kell menni törmeléken (mily ritkaság a tátrai felmászásoknál!) és a kőzet mindenütt szilárd.

A Kis Koncsisza déli ormát először M. Bröske és K. Koziczinski mászták meg 1906. július 1-én és pedig az északi oromról jövet, az összekötő gerincen. E gerincmászás szépségét már fentebb kellően méltattam.

A Kis Koncsisza déli ormáról a déli gerincen először E. Dubke ereszkedett le id. Franz J. és Breuer J. vezetőkkel 1906. szeptember 9-én, akik egyúttal mint első mászták teljesen a gerincen át a *Kis Koncsiszat*.

XIII.

A Tupa (2293 m.) és Oszterva (1984 m.)

(K. Gy.) A Koncsisza délnyugati oldalához széles hegynyúlvány támaszkodik, mely a Lukahágótól a Menguszfalvi völgyig húzódva, egész hosszában az Omladékvölgy déli határfalát alkotja. Az Omladékvölgy felé néző oldalán nagyrészt meredek falakban törik le. Különösen szép e fal a Tupa alatt, hol kulisszaszerűen számos borda ugrik ki belőle. Dél felé ellenben enyhén lejt a füves-törmelékes hát, lassankint elvészve a törpefenyő régióba.

E széles hegynyúlvány legmagasabb pontja a Lukahágó felett délnyugatra, széles omladékpúp gyanánt emelkedő Tupa (2293 m.). Úgy az Oszterva, mint a Lukahágó felől törmeléken könnyen érhető el.

A Tupából délre kiágazó gerincnyúlvány végén kiemelkedő 2169 m. magas pont a Klin.

A Tupától délnyugat felé egyenletesen lejtő hegyhátnak a Menguszfalvi völgy felé előretolt előfoka az Oszterva (1984 m.), melyben az egész hegynyúlvány nyugat felé hirtelen letörve, véget ér. Az Oszterva a Tátra déli oldalának legkönnyebb s legkevesebb fáradsággal megközelíthető magaslata, különösen enyhe déli lejtőjén, melyen végig ösvény visz fel. A Poprádi tótól szintoly jól elérhető az Oszterva északnyugati oldalán át. Az Osztervának a Poprádi tó felé néző sziklás letörései között széles fűlejtő ér fel a hegy tetejéig, s ezen visz fel a jól készített szerpentinösvény. Ez a felmenet azonban meredekebb, de egyúttal rövidebb, mint a déli. Az Oszterva, mint egész könnyen elérhető kilátóhegy, igen gyakori látogatottságának örvend. Kilátása valóban gyönyörű, mély bepillantást engedve a Menguszfalvi és az Omladékvölgybe és ezeknek hegykoszorújára.

Télen mint első a Tupát és Klint 1906. február 14-én dr. A. Martin, az Osztervát pedig 1894. december 24-én T. Wundt mászta meg.

Nyugatra az Oszterva-plató legmagasabb pontjától — a hegynek a Menguszfalvi völgy felé néző letörései felett — karsú sziklatú gyanánt emelkedik az Erzsiketorony (Oszterva tője). Az Oszterva északnyugati oldalának legfelsőbb részében, közvetlenül a letörő plátónak fűlejtője alatt egy kis katlanszerű bemélyedés van, melynek külső peremén, a meredély felett nő ki mintegy 25—30 méter magasságban e torony. Első megmászója E. Dubke (egyedül) 1904 július 4-én.

Az Erzsiketornyot környező sziklakatlant megközelíthetjük 1. az Oszterváról; folyton a Poprádi tó felé eső északnyugati letörések mentén — délnyugatnak tartva — néhány perc múlva megpillantjuk a plató pereménél alig valamivel alacsonyabb Erzsiketornyot. Balról egy meredek vályú levisz a katlanba. — 2. (A Majláth-menháztól). A Poprádi tó lefolyásán átkelve, az Oszterva nyugati falában aláhúzódnó északi szakadék aljából eredő törmeléknyelven közvetlenül a falakig emelkedünk, aztán jobbra fordulva, a fal mentén végigvezető keskeny szalagot követjük a falban lehúzódnó déli szakadékig, melyet letörése felett érünk el. A szakadékban végig fel, mely az Erzsiketornytól délre torkollik a katlanba.

A katlannak a Poprádi tó felé néző nyílásából — melyet nyugatról az Erzsiketorony, keletről pedig az Osztervatömeg fala fognak közre — az Erzsiketoronyra fordulva, néhány métert rézsút balra kitraverzálunk, aztán gyengén balra fel, meredek, de jó támasztékot nyújtó sziklákön a toronyra, melynek legmagasabb pontján épp hogy egy ember férhet csak el.

Tisztán sportszerű érdekléssel bír az Erzsiketorony traverzálása. (Dr. A. Martin és dr. H. Rumpelt 1908. augusztus 18.) A torony tetejéről 15 méter kötélfüggeszkedés a nyugati oldalon. Aztán keveset balra, kétszer kötélén lebozsátkozva, tovább síma vályúban és táblás letöréseken, míg füves terepre nem jutunk, mely balra átvissz az Erzsiketornytól délre az Oszterváról lehúzódnó szakadékba.

A közvetlenül az Erzsiketorony alatt emelkedő — „Kis Erzsiketorony“-nak nevezett — egészen jelentéktelen tornyot is megmászták (O. E. Meyer és G. Zindler 1908. június 8.) valamint keresztezték is (Dr. A. Martin és dr. H. Rumpelt 1908. augusztus 18.)

XIV.

Átjárók.

(K. Gy.) Az Omladékvölgyet körülzáró hegygerinceken átvezető hágók között mint átjárók csak a Lukahágó, a Jeges-tavi hágó és a Keleti Vaskapuhágó bírnak praktikus jelentőséggel. A többiek részben nehezen járhatók (Nyugati Vaskapuhágó, Krygowski-horhos), részben csak a mászósporthoz szempontjából jönnek számba (Rumancsorba), részben pedig alkalmasabb közlekedési útvonalak folytán csak kivételes esetekben nyílhatik használatukra alkalom (Sárkánytavi csorba).

A *Kopkicsorba* (2276 m.) és a *Sárkánytavi csorba*. A Koptkit a Róth Márton-csúcsal összekötő gerincben közel

egymáshoz két hágószerű bevágás fekszik, melyeket egymástól a Róth Márton-csúcs délnyugati gerincének egy összefüggő csoportozatot képező — a lengyeleknél „Smocza Gran“-nak nevezett (lásd alább a 29. oldalon) — három legalsóbb gerinctornya választja el.

E háromtornyú sziklataraj és a Kopki között fekszik a Kopkicsorba (2276 m.), mely tényleg az összekötő gerinc legmélyebb pontja. A Kopkicsorba a gerincben egy széles, nyitott bevágást képez, de mint átjáró a Hunfalvi völgy és a Sárkánytavi katlan között nem használható. A Hunfalvi völgyből ugyan minden bizonnyal elérhető magas, táblás sziklalépcsőkön át, de a Sárkánytavi katlan felőli oldala nyilván csak nehéz falmászással lenne legyőzhető.

A gerincnek ama pontja, melyen a Hunfalvi völgy és Sárkánytavi katlan között át lehet kelni, a Kopkicsorbától valamivel keletre fekszik és pedig magában a Róth Márton csúcs délnyugati gerincében. A Kopkicsorbából kiinduló gerinc ugyanis — mint fentebb is említve volt — egy háromtornyú bizarr sziklatarajjal kezdődik (Smocza Gran), mely mögött a gerinc hirtelen megszakad, egy sajátos, egészen keskeny kapuszerű mély bemetszést alkotva; ennek túloldalán a gerinc mintegy 15—20 méter magasságban meredeken felszökvén, tovább már egyenletesen emelkedik a Róth Márton-csúcsig.

Ez a gerincbemetszés valamivel magasabban fekszik, mint a Kopkicsorba, s mint egy ettől különböző hágó eddig nem igen volt ismeretes. Dr. A. Martin is, aki először kelt át e gerinccsorbán, e túráját úgy tekintette, mint magának a Kopkicsorbának keresztezését, megjegyezvén azonban, hogy a Kopkicsorba nem képezi szorosan a legmélyebb pontot a Kopki- és a Róth Márton-csúcs között, mégis mint átmeneti hely csakis ez jöhet a két orom között számba. Ez az eset, hogy t. i. egy hágónak nem a legmélyebb pontját használják átmenet gyanánt, a Tátrában ismételten előfordul, pl. a Batizfalvi csorba, Rumancsorba, Csubrinahágó, Békástavi hágó stb. (Akademischer Alpen-Verein Berlin IV. Jahresbericht 1907.; 22—23. old., 1. jegyzet). — Jelen esetben azonban indokoltnak látszik, hogy a szóbanforgó gerinccsorba ne azonosíttassék a Kopkicsorbával. Itt ugyanis nem úgy, mint a fenti idézetben példaként felsorolt hágóknál a legmélyebb pont *felett* van az a hely, mely átmeneti pont gyanánt használtatik, hanem *két teljesen különböző hágóról* van szó, melyek bár közel fekszenek egymáshoz, mégis határozottan el vannak különítve a közöttük emelkedő gerinctornyok által, mindegyikük magában véve egy élesen kifejezett bemetszést képez,

melyeknek megközelítése a völgy felől szintén csak különböző s egymástól független útvonalakon történhetik.

Igy már a pontosabb helymeghatározás kedvéért is célszerű e gerinccsorbanak külön megjelölése. A magyar, valamint a német nomenklaturában nem bírván e hágó külön elnevezéssel — a (szintén újabb keletű) lengyel „Smocza Przelaczka” módjára a „Sárkánytavi csorba” név elfogadását hozom javaslatba.

A Sárkánytavi csorbán — mint már fentebb is említve volt — először dr. A. Martin kelt át id. Franz J. és Breuer J. vezetőkkel 1907. március 31-én; ezt megelőzőleg G. Dyhrenfürth és H. Rumpelt 1906. szeptember 16-án mint elsők bocsátkoztak le a hágóból a Hunfalvi völgybe.

A Hunfalvi völgyből a Sárkánytavi csorbába egy keskeny folyosó vezet fel. A felhatolás — egy mászó hely kivételével — nem jár nehézséggel. A kőzet igen törekeny és ezért kényelmesebb, ha a baloldalt a Róth Márton-csúcs gerincfalához támaszkodó fűpárkányokra felkapaszkodva, ezeknek legmagasabbikáról jobbra betraverzálunk a folyosóba, amelyet ez esetben kevéssel a csorba magassága alatt értünk el.

A Sárkánytó katlanába ugyancsak egy rendkívül meredek, mélyen bevágott folyosó visz le. Miután dr. Martin télen — amikor hó töltötte ki a vályút — ereszkedett benne le, e túrát pedig azóta nem ismételték, ezideig megállapítható nem volt, vajjon e sziklavályú nyáron, hómentes állapotban járható-e? Bizonyos azonban, hogy amennyiben így is átmászható, a rendkívül törekenynek látszó kőzet veszélyessé fogja tenni a felhatolást.

A Rumancsorba (kb. 2290 m.)* a Tátracsúcs és Ganek közötti gerinchen fekszik. A két oldalt lejtő gerinc a középén hosszú vízszintes élt alkot. Ennek keleti végén a kis Ganek tövében a legmélyebb pont a Rumancsorba. Ez északra, a Csehtó völgye felé kb. 250 m. magas, rendkívül meredek falban szakad le, míg az Omladékvölgy oldalán (délről) gyengén emelkedik feléje (de nem a legmélyebb ponthoz) a Ganek és Ruman-csúcs tövében elvonuló széles törmelékpad.

Az Omladékvölgyből úgy jutunk el a Rumancsorbához, hogy az említett széles törmelékpadra felmenve, ezt balra követjük s végül néhány helyen gyengén hajló kőlapokat keresztezve érjük el a hágót. Megjegyzendő, hogy átmeneti

*) A részletes, 1:25000 térkép 2300 m. magassági adata valószínűleg nem magára a Rumancsorbára, hanem egy ettől nyugatra, a vízszintes gerinccszakaszban fekvő pontra (valószínűleg ennek legmagasabb pontjára) vonatkozik.

pont gyanánt nem a gerincnek legmélyebb pontját képező, hanem a felette keletre, a kis Ganek tövében kissé magasabban fekvő törmeléktérség.

A Rumancsorbanak hatalmas északi letörését először J. Chmielowski, dr. Jordán K. és dr. A. Kröbl mászták át 1905. július 27-én Klimek és Jan Bachleda vezetése alatt. A túrát azóta nem ismételték meg.

A Fagyott tótól omladékon emelkedünk a fal alá, melynek tövében még a nyár végén is meredek hólejtő vonul végig. Beszállás a sziklákba egyenesen a csorba esés vonalában. Mintegy 30 métert felmászva, rézsút jobbra tartunk. A függőleges sziklák alatt törékeny párkányon még tovább jobbra térünk, végül ismét fel, nehéz sziklákon egy térségre a fal egyharmad magasságában. Innen ferdén balra egy 20 m. hosszú, lefelé hajló és igen exponált hasadék vezet fel, mely az egész útnak legnehezebb része. Felette mintegy 40 méter keskeny párkányon balra térünk; egy törmelékes folyosó elég meredeken visz fel, közel a csorba alá. Jól lépcsőzött sziklákon ferdén jobbra felkapaszzkodunk a gerincre, melyet közvetlenül balra, a legmélyebb bemetszéstől érünk el — s ezt még kb. 20 méternyire balra (keletre) követve, feljutunk arra a törmeléktérségre, melynél az Omladékvölgy felőli út torkollik a gerinc magaslatára.

Már magából az útvonal leírásából kiviláglik, hogy a Rumancsorba keresztezése nagy nehézségekkel jár s így nem mint használható átjáró, hanem csak a mászósport szempontjából bír érdekekkel.

Nyugati Vaskapuhágó (kb. 2260 m.) Mint átjárót az Omladékvölgy és a Kacsavölgy között, az utóbbi oldal nehézségei folytán csak igen ritkán használják. E hágó keresztezése — érdekességénél fogva — mégis igen hálás vállalkozásnak mondható. A Kacsavölgy felől a hágó ugyanis sajátos terepformációt mutat s amellet az út itten a legvadabb szikla-sceneria közepette visz át. Dacára jelentős nehézségeinek, a Nyugati Vaskapuhágót már igen régen megjárták. Elsőizben A. Asnyk, M. és J. Pawlikowski kelték rajta át 1876. július 26-án M. Siczka vezetével.

A keskeny hágót északnyugatról a Nyugati Vaskapucsúcs, délkeletről az Északnyugati Vaskapuhócsúcs fogják közre. Az Omladékvölgyből a felmenet egészen könnyű; egy kényelmes folyosó visz fel innen a hágóig.

A leszállás a Kacsavölgybe igen komplikált. Az a hatalmas hőszakadék, mely a hágóból a Kacsavölgybe levisz, mintegy 20 méterrel a hágó alatt egy letöréssel kezdődik. Ennek folytán csak néhány lépést bocsátkozunk jobbra le,

hogy az itten magasan a Vaskapuhócsúcs falaiba felhúzódnak legfelsőbb nyelvét kereszteljük. E rendkívül meredek hólejtő keresztelése az egész út legveszélyesebb részlete. Kb. 10—15 méter után a hó és a sziklafal közötti résbe jutunk s ennek segítségével már könnyen érjük el ama sajtáságos hóterasszt, mely mint egy lefelé keskenyedő, hatalmas háromszög támaszkodik a Vaskapuhócsúcsok északi oldalának. A hómezőkön, vagy pedig alább a törmelékes párkányokon keletnek tartunk, miáltal feljutunk arra a gerincre, mely a Vaskaputornyot a Vaskapuhócsúcs délkeleti ormával összeköti. Ennek túloldalán, az innen kiinduló szakadékok egyikében lebecsátkozunk a Kacsavölgy keleti (fő) katlanába.

A hóterasszról a Kacsavölgy nyugati katlanába is leereszkedhetünk. Feljutva a Vaskapuhócsúcs délkeleti ormát a Vaskaputoronnyal összekötő gerincre, ezt addig követjük a Vaskaputorony irányában, míg túl nem jutottunk a hóterassz faltetősén. Itt aztán a gerincről balra leereszkedünk az alatta (nyugatra) levő katlanba. A völgy felé ez is falban törik le, azért a letörés mentén balra kereszteljük a katlant, míg a fal bal sarkában alkalom kínálkozik, hogy azon lemászhatunk. Lejutva a falról, a Kacsavölgy nyugati katlanának aljában állunk. (R. Kordys és J. Maslanka 1910. augusztus 10-én).

A *Keleti Vaskapuhágó* (kb. 2240 m.) az Omladékvölgy és Kacsavölgy közötti átjárók legkényelmesebbike és legkönnyebbike. A Vaskapuhócsúcs délkeleti orma (nyugat) és a Keleti Vaskapucsúcs (kelet) között fekszik. Az Omladékvölgy felől a hágó könnyen érhető el törmeléken. A Kacsavölgy felé, annak keleti (fő) katlanába egy szűk és felső részében meredek folyosó húzódik le, mely ha hóval van kitöltve, — különösen leszállás közben — óvatosságot igényel. E hágón először Déchy Mór kelt át 1874. szeptember 3-án Ruman J. és Spitzkopf M. vezetők társaságában.

Krygowski-horhos. A Keleti Vaskapucsúcs és Jegestavi csúcs között magasan fekvő hágó. Mint átjáró az Omladékvölgy és Kacsavölgy között, a közvetlen közelében levő Keleti Vaskapuhágó mellett, az átkelés nehézsége és veszélyessége folytán alig jöhet szóba, ellenben kiinduló pontul szolgál a Keleti Vaskapucsúcsnak és a Jegestavi csúcsnak északnyugati gerincén át való megmászásánál. Az Omladékvölgyből a keskeny és éles csorbáig egy meredek törmelék (hó) szakadék húzódik fel. A kellemetlen törmelék helyett, balra a szakadéktól a Keleti Vaskapucsúcsnak sziklái is felmászatunk, folyton a szakadék közelében tartva magunkat. Fűves, törékeny sziklák, majd feljebb nem könnyű ferde kőlapok visznek itt fel a szakadék mentén.

E hágóra — és pedig az Omladékvölgy felől — mint első dr. St. Krygowski jutott fel 1904. augusztus 10-én J. Bachleda vezetővel és Z. Lesniak podgyászshordóval.

A hágóból a Kacsavölgybe első ízben dr. Komarnicki Gyula és Roman ereszkedtek le 1909. július 25-én, egyúttal mint elsőek kelvén át e hágón.

A horhosból a jobboldali földes vályúban kb. 5 métert mentünk le, ahol az letörik. Átlépve az omlatag bordát, a baloldali vályúba bocsátkoztunk, mely 2 méterrel alább ugyancsak letörik. A vályú itt egy fent áthajló kéménybe megy át. Magassága kb. 6 méter; baloldali fala teljesen síma kőlap, jobb oldalának kőzete igen mállékony. A kémény aljából jobbra tartottunk s egy szerfelett omlatag párkányon gyengén lefelé ama vízszintes, rövid generincelágazáshoz értünk, mely közvetlenül a Krygowski-horhos alatt délre indul ki a Jegestavi csúcs tömegéből s alább egy tornyot alkot. A gerincen lebocsátkoztunk legmélyebb pontjáig. A jobb oldalán levő kőlap bal szélén néhány métert egyenesen leereszkedve, aztán a kőlapot végighasító vízszintes barázdán jobbra betraverzálunk az innen kiinduló hókuloárba, mely a Jegestavi csúcs északi falának tövében húzódik lefelé. A szakadék meredek haván megy végül le a völgybe.

Erről a leereszkedésről megjegyezhető, hogy nehézsége mellett, a törékeny kőzet miatt veszélyes. (A legrosszabbján ugyan könnyen lenne segítve azáltal, ha a közvetlen a horhos alatti részen 10—15 métert kötélben bocsátkoznánk alá, de mi a rendkívül törékeny kőzetben nem találtunk egy megbízható sziklatömbre sem, melyen a kötelet át lehetett volna vetni.)

A Jegestavi hágó az Omladékvölgyből a Batizfalvi völgybe vezet át a Jegestavi csúcs és a Koncsisza északi gerince (Franztorony) között. Az Omladékvölgy felől több irányban is juthatunk fel a hágóra, mely útvonalak kevéssel a hágó alatt találkoznak.

A Jegestótól omladékon emelkedve, a Krygowski-horhosból lehúzódo törmelék (hó) vályúnak tartunk. Ebben rövid darabig emelkedünk s mielőtt összeszűkülne, jobbra rátérünk a Jegestavi hágó alatti lejtőbe húzódo széles fűpadra. Ezt egy keveset jobbra követjük, majd alacsony falakon, táblás sziklákon zeg-zugban emelkedünk (tovább jobbra, a lejtő félmagasságában kiinduló s egyenesen a völgybe lehúzódo hószakadék), míg meredek fal nem állja utunkat. Jobbra fordulva, keskeny padkán az itten áthajló falletörésben végződo havas szakadékot keresztezzük, túlsó oldalán a szakadékot kísérő alacsony sziklabordát átlépve, most már a szabad hegy-

oldalban kisebb lépcsőkön, padokon egyenesen a Jegestavi hágó közeli magaslatának tartunk.

A Kryowski-horhos aljáig tartó hosszas törmelékvádorlásból jó darabot megtakaríthatunk, ha a Jegestótól csak rövid ideig emelkedve a leghátsóbb katlan felé felvivő lejtőn jobbra, a Koncsiszta tömegének fordulunk. Ahol ebbe — körülbelül a Jegestavi torony esés vonalában — egy törmeléknyelv szögellik be, e helytől balra beszállunk a sziklákba s a gyengén emelkedő füves párkányokon — melyek néhol óvatosságot igényelnek — folyton rézsút balra felfelé tartunk, miáltal végül a Jegestavi hágó oldalában lehúzódo, fentebb is említett hószakadékgig jutunk. Itt vagy a szakadék jobb oldalán maradv, ennek mentén a meredek lejtőn egyenesen felkapaszkodunk, fentebb összetalálkozva az előbb leirt útírányal (ott, ahol az jobbra keresztelte a hóvályút). Vagy pedig balra kereszteljük a hóvályút, így annak túloldalán, és még jóval mélyebben torkolva be az eredetileg leirt útírányba. Ez esetben azonban a hóvályút kétszer kell keresztelnünk, miután az út feljebb (mint fentebb ismertette van) a falletörés alatt ismét jobbra átvisz a hóvályún.

A Jegestavi hágónak omladékvölgyi oldala, bár nem túlságosan nehéz, mindazonáltal eléggé komplikált, s különösen a felülről jövő — ha még nem ismeri az utat, nem egykönnyen fog kiigazodni.

Ezzel ellentétben a hágónak batizfalvivölgyi oldala igen egyszerű. A Jegestavi csúcs és a Koncsisztagerinc magas falai egy hosszú, fent mindinkább szűkülő, mély és meredek szakadékot zárnak be. A szakadék alját törmelék s ezenfelül sok helyütt hó tölti ki. Ezért sokkal jobb, ha nem magában a szakadékban, hanem az oldalfalakon — ami akár a Jegestavi csúcs, akár a Koncsiszta oldalán lehetséges — megyünk.

Ajánlatosabb a Koncsiszta oldalán tartani magunkat, ahol a kőzet jó, s folyton a szakadék közvetlen közelében maradunk.

A Jegestavi hágón először gróf Los kelt át, id. A. Wala vezetével 1860-ban.

Lukahágó. (2195 m.) Az összeköttetést az omladékvölgyi Jegestó katlanából a Tatra déli lejtője felé (Felső Hági) a Lukahágó közvetíti, melyet keletről a Koncsiszta, nyugatról a Tupa határolnak. A Lukahágó nem fekszik egy éles gerincben, hanem igen nagy terjedelmű törmelékplatót alkot. Ez a Jegestó katlana felé két tágas, nyitott szakadékban lejt, melyeket a közepén egy bordaszerűen előugró sziklahát választ el egymástól. A keleti depresszió nagy kőtáblákból áll, melyeken víz folyik alá. A nyugati szakadékban magasan húzódik fel a

törmelék, de közel a hágó platójának pereme alatt magas falban záródik. A Jegestótól a legjobban úgy jutunk a hágóra, ha a törmelékes szakadékban közel a zárófalig emelkedünk, s itten a folyosót baloldalt kísérő sziklahátnak fordúlva, rátérünk arra a keskeny szalagra, mely bal felé kivezet a sziklahát éléhez. Követve a szalagot, az exponált és óvatosságot igénylő sarkon át a sziklahát magaslatára jutunk, melynek meredeksége mindinkább alábbhagyván, ennek baloldalán végre elérjük a Lukahágó törmelékplatóját.

Déli oldalán a Lukahágó egy lankás völgyteknőbe menve át, melyet a Koncsisza és a Klin nyúlványai fognak közre, végül törpefenyőborította, enyhe lejtőben ereszkedik alá a hegység lábát övező fenyőerdő régióig.

XV.

Helyreigazítások és pótlások a monografiának az 1910-iki Évkönyvben megjelent I. részéhez

(K Gy.) A monografiának első részében — részint magam, részint mások szíves figyelmeztetése folytán — egyes hibákra jöttem rá, azonkívül a múlt, 1910. évi nyáron az Omladékvölgy ama csúcsain, melyek szintén az I. részben tárgyalattak, néhány új túrát vittek véghez, miért is az ezek folytán szükségessé vált helyreigazításokat és pótlásokat e fejezetben akarom utólag eszközölni.

Minden egyes adatnál külön megjelölöm, hogy a tavalyi (XXXVII.) Évkönyv melyik helyén (oldal, sor) foglaltakra vonatkozik.

Kopki (78. old., alúlról 11. sor.) Chmielowski szerint csak *valószínű*, hogy Gans J. fenn volt a Kopkin. Valószínűbbnek látszik továbbá, hogy a Kopki I. megmászása nem a Sárkánytó felől, hanem inkább a Hunfalvi völgyből történt; innen kőgarmadákkal is jelezve van az útirány — hogy ki által, az nem tudható. A Hunfalvi völgyből a Kopki északi oldalába egy jobbfelé emelkedő törmelékterassz vezet ki. A csúcs esésvonalában a szikláknak fordúlva ferdén balra, majd ismét jobbra mászunk egy vályúhoz, mely felvisz egy párkányra. Ez balra kivisz az északkeleti gerinc legfelsőbb, kevésbé hajlott részére, melyet követve elérjük a csúcst.

Ezen útnak még könnyebb változata, hogy a jobbra emelkedő törmelékterasszt végig követjük, míg lelátunk a Menguszfalvi völgybe. Innen balra egy széles sziklaborda vezet a csúcs irányában. A sziklafalak alatt rátérünk a balra vezető párkányra; kevéssel ennek letörése előtt egy ferdén balra fel-

vezető rövid vályúban mászunk tovább, mely ama párkányba torkollik, amelyik végül kivezet az északkeleti gerincre.

Az itt leírt útvonalakon a Kopkit a Hunfalvi völgyből $\frac{3}{4}$ óra alatt érhetjük el.

Kopkicsorba (78. old., felülről 3 - 5 sor). Mint a XIV. fejezetben (Átjárók) helyreigazított, nem a Kopkicsorba, hanem a Sárkánytavi csorba képez átjárót a Hunfalvi völgy és a Sárkánytavi katlan között.

Róth Márton-csúcs délnyugati gerince. (78. old., 2. bekezdés). A dr. Jerzy és Janusz Zulawski által 1909. augusztus 28-án átmászott három legelső gerincutorony a délnyugati gerincnek ama rövid szakasza, amelyik a Kopkicsorba és a Sárkánytavi csorba között fekszik. Ezt a feltűnő gerincutorony csoportozatot a lengyelek „Smocza Gran“-nak nevezik.

A G. Dyhrenfurth és H. Rumpelt által 1906. szeptember 16-án leszállás közben bejárt gerincszakasz azonban *nem azonos* a fentjellel. Ők — a Sárkánytavi katlanból jöve — még a Sárkánytavi csorba *felett* érték el a gerincet, ezt lefelé követték, s ennek a közvetlen a Sárkánytavi csorba felett levő letörését 17 m. hosszú kötélfüggeszkedéssel győzték le. E csorbából ők is letértek a gerincről s leereszkedtek a Hunfalvi völgybe.

A Róth Márton-csúcs délnyugati gerince — mint többször említve volt — a Kopkicsorba felett egy háromtornyú csoportozattal kezdődik, melyet a gerinc további folytatásától meglehetősen élesen választ el a Sárkánytavi csorba. A közvetlen a Kopkicsorba felett emelkedő első torony elülről megmászhatatlan. A csorbából a Hunfalvi völgy oldalán a torony mentén balra egy elvált óriási kőtábla vízszintes élén továbbblógzkodunk, s egy sima kőlapon átjutva egy meredek, szűk kényhez jutunk, mely felvisz az I. és II. torony közötti bevágásba. Innen az élén másszuk át a II. tornyot. A III. torony egy nehéz fallépcsővel kezdődik. A torony tetejéről a túloldalán néhány métert az élén lemenve, letörését igen törekeny sziklákon ívben balra megkerüljük s így közvetlenül bejutunk a Sárkánytavi csorbába. (Ez a Jerzy és Janusz Zulawski által átmászott rész, az u. n. „Smocza Gran“).

1910. július 25-én Roman Kordys, Jerzy, Maslanka, Komarnicki Roman és e sorok írója megkísérelték — a Kopkiról kiindulva — az egész gerinc folytatólagos bejárását, a Sárkánytavi csorba feletti letörés egyenes átmászásával. E letörés átmászása, s így maga a közvetlen átmenet egy közbejött eset folytán nem sikerülvén, a rákövetkező napon 1910. július 26-án R. Kordys, J. Maslanka és Komarnicki R. közvet-

len a Sárkánytavi csorba felett kezdve járták be mint első a délnyugati gerincet a Róth Márton-csúcsig.

A Sárkánytó katlanából a Róth Márton-csúcs délnyugati gerincének mentén jobbra felhúzódó legelső szakadéokban addig emelkedtek, míg az első alkalmas helyen azt balra elhagyhatták. Nagy kőtáblákon át, nagyjában vízszintesen folyton balra traverzálva, végre kijutottak a gerinc magaslatára, melyet közvetlenül a Sárkánytavi csorba feletti letörés felett értek el. Innen egy enyhén emelkedő, tömbökből, kőtáblákból alkotott hosszú gerincrészt következett, melyet részben az élen, részben tőle jobbra másztak végig. Könnyen megy az első gerincfelszökésig. Itt kőtáblákon a jobb oldalra és aztán egy lapos vályúban vissza a gerinc magaslatára. Néhány méterre vízszintes a gerinc (balra kezdődik a Hunfalvi nyereghez kivezető alsó párkány; a felső a Kogutekcsorbánál veszi kezdetét). Innen egy 4 méter magas, éles és meredek gerinclépcső, majd éles, vízszintes lovaglógerinc következik. A következő, nagy kőtömbök által alkotott meredek tornyot szorosán jobbra a gerincéltől mászták meg. Egy lovaglógerincről 1 métert lebozsátkozva, jobbra kitértek egy végigrepesztett kőlapra, amelybe egy háromélű sziklatömb ékelődött be. Ez teszi lehetővé a kőlap átmászását ferdén jobbra a sarok mögé, aztán ismét visszakapaszkodtak a gerincélre. Innen balra egy síma kőlapra, egy rövid borda éléig és ezen egy átfüggésen át egy toronyra, melyről rövid leereszkedés következik egy kis gerincbemetszésbe. Egy alacsony falon át a következő torony élére kapaszkodva, ezen végig balra elérték a gerincutorony — a *Kogutek* — tetejét (A gerinc kezdetétől eddig 2 óra. A Koguteket követő csorbában keresztezi a Tátracsúcsnak rendes útja a Róth Márton-csúcs gerincét: lásd tavalyi Évkönyv 84 old., utolsó bekezdés). Leereszkedés egy 4 m. magas áthajló részleten. A Kogutekcsorbából balra a gerincél mentén, magas lépcsőkön át elég meredeken, de könnyen visz tovább a mászás. Ahol a gerincet egy átfüggő rész szakítja meg, jó párkányon balra egy mély kéményhez tértek ki, s ebben (vagy tőle balra a falon) két átfüggésen át felmásztak egy térségre, melyről egész könnyen volt a gerinc elérhető. A csipkézett gerincélt egy kötélhossznyira követve a 6 méter magas, függőleges zárófalhoz jutottak, végül sziklatömbökön át érve el a Róth Márton csúcs közeli ormát. (A Kogutektől 1 $\frac{1}{4}$ óra).

A Róth Márton-csúcs délnyugati gerince nehéz, s főleg a felső részben igen szép és érdekes mászást nyújt.

Tátracsúcs. (88. old., utolsó bekezdés). Dr. A. Martinak 1907. április 1-én megtett útját 1909. június elején már megismételték.

Serényitorony. (102. old., alulról 19. sor.) A Serényitorony letörése délkelet felé nem 60–80 m., hanem legfeljebb 40–45 méter.

Sárkányfal. (92. old., felülről 18. sor.) A torony első megmászását nem 3, hanem 4 ízben kísérelték meg eredménytelenül. (J. Chmielowski, A. Martin és kétszer E. Dubke). (93. old., felülről 11. sor.) Értelemzavaró sajtóhiba csúszott be, mely a következőképp helyesbítendő: Dr. A. Martin által id. Franz J. vezetővel — stb.

A Sárkányfalat 1910 augusztus 8-án Kienast F., Komarnicki R. és dr. W. Wanjura részben új úton — a délkeleti letörés mentén, majd magán a gerincen mászták meg.

Az Omladékvölgyből abba a kis völgykatlanba mentek fel, melyet balról a Sárkánytavi gerinc, jobbról a Sárkányfal zár be. Itten jobbra fordulva, a Sárkányfalnak tartottak, ott, ahol annak innenső fala a völgy felé néző letörésbe megy át. A Sárkányfal délkeleti gerince lefelé irányuló, megmászhatalan kőlapokban szakad le az Omladékvölgybe. A hegytömeg nyugati oldalában, közvetlen a kőlapok mellett balra egy szűk kémény vezet fel, a délkeleti gerinc felé húzódva, melyet azonban nem ér el. A kémény alsó része nem nehéz. Majd egy átfüggő sziklatuskó tolódik beléje. Könnyebb rész után a kémény egy térségben végződik, mely több személynek is jó állást nyújt. Innen táblás sziklákon ferdén balra felmászva, végül egy embermagasságnyi fallépcsőn át a felette jobbra kezdődő kéményhez jutottak. A kémény, melybe fent egy éles kőlap ékelődik, kivisz a délkeleti gerincre. Kiszállás egy kényelmes térségre. (Közvetlenül alatta a gerincnek feltűnő, kidomborodó, táblás letörése.) Itt a felettünk elég szélesen emelkedő gerincen a jobbkézt húzódó kéményeket követve, közvetlenül a Breuertorony csücsztömbje alá jutottak. Innét jobbra térve, egy szűk, függőleges és teljesen síma, kb. 5 méter magas természetes alagúton át a keleti oldalra kerültek ki. (Ez az alagút nem azonos azzal, melyet az első megmászők a Breuertorony megmászásánál használtak; lásd 1910. Évkönyv, 92. oldal, utolsó 6 sor). Az alagút felett nagy sziklatömb, ettől rövid, de nehéz oldalmenet jobbra, azután ferdén jobbra fel a Breuer- és Behntorony közötti csorbába. Meredeken szökik fel innen a Behntoronynak falszerű gerincletörése. Ezt egyenesen követve, nehéz mászásban érték el a Behntornyot. Legjellegzetesebb helye e résznek, kevéssel a torony alatt egy síma táblák által alkotott, nyitott kémény. (Ezen a gerincletörésen eddig csak lefelé, kötélfüggeszkesded segélyével mentek). Az átmenet a Behntoronyról a Dubketoronyra tovább a gerincen történt, melyet a szokásos útirány is használ.

A Sárkányfal megmászása ezen az úton igen érdekes és eredeti. A kőzet szilárd, de síma, a mászás több helyen igen nehéz; a túra egészében egyike az Omladékvölgy legnehezebb mászásainak.

Ganek (106. old., felülről 9. sor). A Ganek középső ormának első megmászója nem J. Chmielowski, hanem W. Bizański volt, aki K. Bachleda vezetővel 1905. augusztus havában a Kis Ganekről jövet jutott erre az oromra.

A Ganek első téli megmászása 1910. március 20-án sikerült M. Lerski és J. Maslankanak.

* * *

A popráditavi Majláth-menedékházban mindig élénk az élet. Ott mindig nagy a sürgés-forgás, jönnek-mennek az emberek. A legtöbbje megelégszik azzal, hogy alúlról csodálja meg a hegyek szépségét, de akad közöttük — s most már nem is oly ritkán — olyan is, kit magasabbra visznek vágyai.

Mily jó is a dolguk azoknak, kik csak a völgy mélyében barangolnak. Nekik nincs tanácsadóra, kalauzra szükség; gondtalanul járhatnak-kelhetnek a biztos ösvényeken.

De a magaslatokon, a szikla és hó birodalmában a hegyek intő komolysága, rejtett veszélyei vesznek bennünket körül. Ott szellős gerincek, meredek falak, szűk szakadékok jelzik az utat, melyen lépést lépés után kell kiküzdenünk, — hol képességeink szabják meg, hogy meddig merészkedjünk, merre törtessünk fel a csúcsokra, — hol tudásunktól, ismereteinktől függ, mennyire tudunk kiigazodni a sziklarengeteg útvesztőjében.

Soraink azoknak szólnak, akik e helyeket jönnek felkeresni. S hisszük, reméljük, hogy mindazok, akikre az Omladékvölgy fenséges csúcskoszorúja vonzerőt gyakorol, kik útaitkat e rejtett völgy magaslatainak irányozzák, munkánkából némi tudnivalót fognak meríteni, benne tanácsadóra, hű és lelkiismeretes vezetőre fognak lelni.

Végül el nem mulaszthatjuk, hogy köszönetünket ki ne fejezzük mindazokkal szemben, kik szóval vagy írásban adott szíves felvilágosításaikkal segítségünkre voltak ott, hol sem saját tapasztalatainkból, sem a meglévő irodalomból nem meríthettünk.

Névszerint J. Chmielowski, dr. O. Günther, R. Kordys, dr. A. Martin, dr. A. Otto, valamint nevükön nem említett barátaink: a „Budapesti Egyetemi Turista Egyesület“ tagjai voltak szívesek útmutatásaikkal támogatni.

Ha ezen úttörő munkánk némi elismerésre fog találni, úgy vegyék ki részüket belőle tisztelt munkatársaink is.

A Koncsisza gerinctornyain.

Irta: Horn K. Lajos.

I.

Pünkösöd! Kettős ünnep közelg. Bimbófakasztó, illattermelő tavasz itt lent a méltóságosan hömpölygő nagy folyam partján. Mézet gyűjteni zümmögnek a méhek a virágos mezőkön. Már réges-régen megfedekezett itt kint minden, fű, bokor, fa a téli hótakaró sajtoló súlyáról. Vidáman dalol holdvilágos esténkint bokorról-bokorra a pacsirtamadár, olyan élvezettel csattog, trillázik, hív, felel önmagának, párjának a tavasz ezen kedves énekese, úgy örül a virágillatos, balzsamos, langyos fuvallatnak, mely végig cirógat mindenkit, ki el tudja élvezni a sík-dombos vidékeken a májusi estét.

Kint heverészünk a százvirágú réten, a susogó bükkös szélén, mely innen jobbra-balra, szét és felhúzódik a lankás hegyoldalakba. És amint úgy élvezzük, jelenben éljük a gondtalan turistavilág gyönyöreit, gondolataink egy hasonló, de nem kevésbé szép világban járnak, sőt a nekünk talán kedvesebb komor sziklaországban, a nagy hegyek havas birodalmában — a küzdelmek földjén.

És egy héttel később már valóra váltak a napokkal ezelőtt elhangzott óhajok. Ujra ott kopogtattunk és kértünk bebocsátást a gránithaza kapuján. Kilenced magammal hozott föl bennünket a szőke Duna partjáról a zakatoló gőzös a fenyőerdős, patakduz Tátra aljába, hogy hamar szétszéledjen a jégcsákányos, napbarnított, nehézléptű társaság és mindjárt három irányban. A poprád-felkai állomáson kevesbedtünk meg először, miután hárman innen Füreden keresztül a felső Tarpataki völgyeknek vették útirányukat. Csorbán aztán kettős kompániánk is búcsút vett mozgó börtönétől és a tóhoz vezető utat koptatta felfelé vasalt talpaival.

Es ottan fent, túl a sötétzöld erdővön, fehér mezben várnak reánk a büszke nagyok. Ámbár vetköztető kedvében

van a téli nagy öltöztető mester. A hóruháknak egy-egy kigombolt hasitékján máris keresztül feketéllenek az eget tartó gránitvállak. Talán ilyenkor imponálnak legjobban a ciklopsi sziklaszépek, midőn sötétfekete kőkeblük oly erős ellentétet képez a csillogó, makulátlan fehérséggel.

A Csorbai tó kivételével a Tátra összes tengerszemei még be voltak fagyva. Tán még a Jegespatak vize is igyekezett a Poprádi tó jégfelületén felül kerülni, de a Menguszfalvi völgy tófalai mögött rejtőzködő színes víztűrkörkének egyelőre még jégpáncélját is eltemette a vastag szűzfehér hótakaró.

Május hó 16-án reggel a jól befűtött Majláth-házat a már két nappal előbb érkezett budapesti ismerőseinkkel együtt (Magyar Si Klub tagjai), valamivel 6 óra után hagytuk el, hogy a havas Omladékvölgyet egymás nyomaiban rója felfelé sok tagú karavánunk, mely így csak 8 óra tájban érkezett fel a Jegestó katlanába. Rövid pihenő után elváltak sí-klubbeli ismerőseink, kiknek céljuk a baloldali, hópalástja alatt görnyedő Tátracsúcs volt, sőt jobbra tért egyetemi barátaink azon kis csoportja is, mely a Lukahágó hólejtőjén keresztül szándékozott a Nagy Koncsisza havas ormára kerülni. Dr. Serényi Jenő és Laufer István bajtársaimmal pedig jómagam a Jegestavi hágónak vettük útirányunkat.

A Jegestavi hágóra nyugatról ugyan nyáron sem lehet csak úgy felsétálni, de mostan a teljesen téli viszonyok mellett már éppen nem volt egyszerű dolog. Eleintén kiterjedt hómezőkön haladtunk, melyek lassan, de állandóan lejtősdtek. A hágó magasságának a tó mögötti hátsó hókatlantól számított felerészában kiálló eljegesedett sziklatömbekre kellett átmásznunk. A hólejtő itt már nagyon meredek volt, mélyebben letörő sziklapadok által megszakítva. A hó sziklaktól elálló részének jeges csipkézetébe kapaszkodva kúsztunk az első tömb alá, melynek jeges, havas felső részén úgyszólván fogás nélkül kellett felkapaszkodni. Ezen művelet barátságatlan volta már a kötelet is derekunkra kényszerítette. Jeges és törékeny, meglehetősen meredek sziklákön emelkedtünk tovább, míg csak a hágóról levezető felső meredek hómezőre nem kerültünk. Ezen keresztül már rövid idő alatt 10 óra 10 perckor a hágó nyergében voltunk.

A Jegestavi hágóról egyszerre szabaddá lett kilátásunk a gerinc túloldalára is. Egyenletes széles hómező húzódik le a hágó túloldalán a Batitzfalvi völgybe, melynek végtelen fehér takarójából dacosan dugja ki fejét a hegyes süvegű Koscielec. A szemközti Gerlachfalvi gerinc hatalmas tömegébe mélyen vágódnak be a levezető kuloárok, melyek fenekén megszakítás nélkül kúsznak fel a gerincig a hol keskenyebb, hol szé-

lesebb hónyelvek. A balra mellettünk kiemelkedő Jegestavi csúcsra több helyen szép hóhajlat által koronázott éles firngerinc húzódik mostan fel, míg a Jegestavi csúcsot a Gerlachfalvi tömegével összekötő szaggatott Batitzfalvi gerinc majdnem teljesen hómentes. Szürkén, komoran sorakoznak rajta az éles sziklatornyok, mintha csak a Kacsavölgyi és Batizfalvi csúcsokra való átmenet megakadályozására állították volna oda őket Végül tekintetünk a délnak húzódó gerincre tér vissza, mely általános meglegedésre száraznak és egyelőre hómentesnek ígérkezik.

Húsz percnyi pihenés után elhagytuk a Jegestavi hágó havát és megkezdtük vándorlásunkat az említett gerincen. Eleintén, mint rendszeren tömb tömb mellé sorakozik és nehézségek sem akarnak mutatkozni. De aztán mindjárt egy függélyes, sima gerincfelszökés rövid ideig feltartóztat, míg széles taraja lassan emelkedik első névvel bíró pontjáig, a *Franztoronyig*. Franzcsúcsnak nevezték ugyan el az első megmászói, dacára, hogy a külön névvel bíró torony elnevezéshez is egy adag jóakarattal szükségeltetik. Ez egy gránittuskókból összehányt talapzatra felállított jelentéktelen sziklatű benyomását kelti, északnak pár méteres sima lapban törik le, míg túloldalán a folytatólagos magasabb gerincről könnyen rámászhatsz. Társaim jobboldalt kerültek el mellette, elegendőnek tartván, hogyha csak én kerülök fel a tetejére.

A keskenyedő gerinc szilárd kőzetén kapaszkodunk tovább a *Jegestavi torony* aljáig. Szemtől-szemben meredeknek látszó, de biztos fogású rövid gerincfelszökés élvezetes mászással a torony tetejére juttatja társaságunkat. A túloldal tömbjei a gerincfolytatásba vezetnek, melynek szakadozottsága nemcsak a függőleges síkban észlelhető, hanem a vízszintesben is sűrűn cikk-cakkos elrendezésű lesz, tehát jóval hosszabb is, mint a milyennek alúlról látható. Ezen folytatólagos gerincrész a toronyoktól eltekintve azért nagyjából vízszintesen húzódik a Kis Koncsisza falszerű letéréséig. Az egyes tornyocskák, melyek magasságban egymást nem igen törekesznek felülmúlni, szépen egymás mellé sorakozva mászástechnikai szempontból meglehetősen nehezek. Legalább minékünk akkor szegesben, zsák és csákánynyal való keresztelésük munkát adott. Az egyikre sima falszerű lapon keresztül jutottunk, a másiknak áthajló teteje okozott nehézséget, aztán megint sima, kéményszerű repedésen terpeszkedtünk a következő csücskére. Az öt tornyocskák közül a két legnagyobbikat annak idején *Elfrieda* és *Margittoronyoknak* keresztelték el.

Most következett gerinctúránk legszebb része. Az utolsó csorbából sima meredek falban tornyosul fel előttünk a *Kis*

Koncsisza északi orma. Eleintén egyenesen felfelé másztam, míg a miniatűr fogású fal meredeksége megállított. Egy függőleges repedésben lehetséges itt a továbbhatolás száraz sziklák mellett — nyáron. De most a korai szezomban a kémény felső végét lefehérlő hó zárta, melynek olvadása következtében valószínűleg az alatta lévő részek is jeges állapotban lehetnek. Tehát jobbra kereszteztem a meredek falat (szegesekben

Batizfalvi csúcs, háttérben a Kis Koncsisza a Kis Litworowetoronyról.
Schweickhart Ottó felvétele.

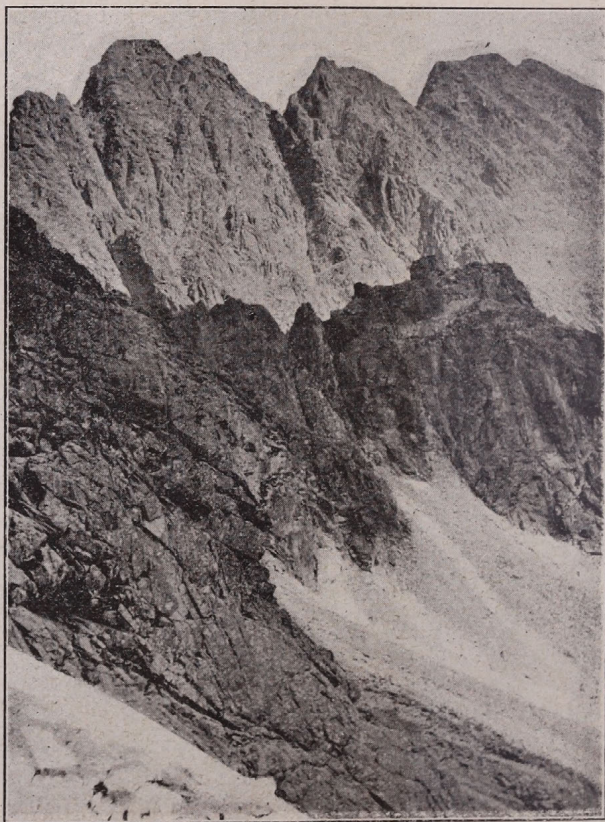
nehéz), míg lábaim keskeny támpontjai megszűnván, egy hosszú terpeszlépés egy harmadrendű borda havas csorbájába nem juttatott. Ezen borda mögött egy még behavazott vályú rejtőzött, melyen keresztül már nehézségek nélkül pár perc alatt a csúcsra kerültünk.

Fennállottunk a Kis Koncsisza tömegének legmagasabb pontján, a 2475 méter magas *I Páncéltorornynak* is nevezett ormon. A napfényes körlátás már sokkal tágabb, mint a Jegestavi hágóról mutatkozó. Az onnan látható hatalmas Gerlachfalvi vonulat, Batizfalvi gerinc és az Omladék-völgyi csúcskoszorú még meredekebben mutatkozik a magasabb polcról. A büszke Tátracsúcshoz sorakozó oromgárda tagjai régi ismerősök gyanánt integetnek által, de most téli mezükben mégis olyan idegenek. Vaskapucsúcsok, Márta- és Rumancsúcs, valamint a Ganek minden hasadéka még havat, jeget rejt mélyén. A Litworowi résen túlról még a Marmotatornyok és a Javorove-gerinc egy része is által látszanak. Sok, sok havas tető, torony, gerinc sorakozik nyugat és északnak s midőn visszatér a tekintet keletnek, összeropantja a sok apró részletet a hatalmas Ferenc József-csúcs tömege. Délnek a Nagy Koncsisztát csúcsunk feketetáblás ikertornya, a némelyek által *II. Páncéltorornynak* is ismert orom takarja. Jobbra-balra a fehérló hókatlanok alatt az örökzöld fenyőgyűrű sötétlik fel hozzánk, mely alatt szélesen terül el a mezőhátas, szántóföldes szepesi síkság, melyre a tavasz már megtartotta diadalmas bevonulását. Ott lent már megkezdődött a mezei munka, dolgos kezek törik az anyaföld barna rögeit, hogy a felszántott barázdákban puhább ágyát találja az elvetett kenyérmag. Egyedül még idefent télies a táj, de pár hét múlva itt is meg fog változni minden. Napsütötte meleg sziklák sütkéreznek majd a végtelen kékségben, a virágos rétek mélyéről feltévedt pillangók nem hullanak le dermedten a hideg hószőnyegre. A Kis Koncsisza büszke tornyai megint nézdegélhetik magukat napestig a Jegestó tükrében és a szivárvány minden színárnyalatában pompázik majd újra a Batizfalvi tó.

De elmélázó gondolataimnak hamar véget szakítanak készülődő társaim. Oly hamar múlt el az a húsz perces pihenő, melyet ormonkon tölthettünk. Még egy pillantás köröskörül a hófedett csúcsokra és kezeim már újra megmarkolják a hideg, kemény gránitsziklát.

Délután fél három. Majdnem négy óra hosszat tartott már eddig is ezen kb. 300 m. hosszú gerincrész legyőzése, mely a különféle szép mászórészek változatosságával sportbeli igényeinket kielégítette, a sötétlő fűrészelt gerincél oldalfalaira tapadó meredek hótömegekkel pedig állandóan gyönyörű fenhavasi képben mutatkozott. Ha eddigi útunknál a magas hegyekben található, szín és formabeli ellentétek domináltak, ezen ponttól kezdve inkább a színek és formák harmóniájában nyilvánuló hatás jutott túlsúlyra.

Az exponált meredek, de rövid darabot, mely a gerincbevéágástól elválasztott, hamar legyőztük. Majd szemközt állottunk a Kis Koncsiszta déli toronyormának (II. Páncéltorony) síma lapjaival. A fekete kőtáblák a látszathoz sokkal könnyebbeknek bizonyultak. A gerinc ezen része olyan, mintha óriási kőlapokkal mesterségesen volna páncélozva és valószínűleg e

Koncsisztagerinc nyugatról, előtérben a Zergeőrtoronnyal.
Schweickhart Ottó felvétele.

síma tagozatlanságuk folytán kapták az első gerincátmászóiktól e tornyok a Páncéltornyok nevét. Túloldalon újból meredek gerincletörés vár reánk, a havas sziklák a legváltozatosabb és meglehetősen nehéz mászással győzhetők csak le, sőt egy meredek padkáról csak dupla kötélén függeszkedhetünk alá. A kes-

keny, mély csorbából, mely a Kis Koncsisza masszívját a következő gerincrészt meredeken felszökő tornyától elválasztja, a nyugati oldalon egy keskeny, meredek hókuloár húzódott le a hegyoldalban. Miután mi még az esti vonattal akartunk haza utazni, az idő rövidege miatt már itt szerettünk volna a völgybe leereszkedni. De miután Laufer társam a hó minőségét kipróbálandó, egy pár nagy követ hengerített a hófelületre, sziszegve indult völgynek a laza hótöltelék. Így aztán mi is tanácsosabbnak tartottuk tovább követni a gerincet és másutt forszírozni a leereszkedést.

A Heléntorony következett. Élének meredek letörését baloldalt megkerültük és a még mindig meglehetősen meredek, füves, omlós toronyoldal vályuszerű kiképzésén keresztül elég gyorsan értük el a toronytetőt. A legmagasabb pont összerakott kőgúlájában bádogdobozba rejtve az eddigi megmászók névjegyei között található Helene Koziczinszki arcképe is, kitől különben e szép tornyocska nevét is nyerte.

Már öt óra felé járt az idő, tehát most már minden áron leereszkedőt kellett találnunk, mert a gőzvasút menetrendjével bizony nincs tekintettel a hegymászókra. És alig tettünk a torony rövidke gerincén pár lépést tovább déli irányban, észrevettük, hogy a túloldali csorbából széles és elég barátságos lejtésű hófolyosó húzódott le balra kanyarodva, ki a Lukahágóhoz csatlakozó hólejtőkre. Nagy kötömbökön lemásztunk a Konrádtornyot elválasztó csorbáig. Innen eleintén óvatosan ereszkedtünk le a meglehetősen laza havon, melynek felületét a nap melege teljesen felpuhította. Nagy hókockák váltak le minden lépésünknél és nagy gomolyokban csúsztak és gurultak, bennünket megelőzve, a lejtőn lefelé. Kuloárunkat középmagasságban egy sziklaborda választotta ketté. Az általunk nyugalmi helyzetéből kimozdított lecsúszó hó a jobboldali ágon keresztül vette útját, hogy valamivel lejjebb a Jegestő katlanának meredek sziklaletörésén szétporladva omoljon alá, míg mi az enyhe lejtésű bal ágban ugráltunk, szaladtunk tovább lefelé. Még hatalmas hómezőket kellett kereszteznünk a Lukahágóig. Negyedóra mulva pedig már a Nagy Koncsiszta-ról órákkal ezelőtt visszatért barátaink nyomaiban mi is kényelmesen bandukoltunk lefelé a Jegestő befagyott katlanának.

II.

Négy hosszú hónap mult el azóta, mire viszontláthattam megint a Koncsisza gerincét. Egy gyönyörű augusztusi napon végigmászott Gerlachfalvi gerinc egyes csúcsairól csak messziről találkoztak vágyakozó pillantásaim északtól délnek sorakozó sziklatornyaival. A még hátralévők megismerése leg-

közelebbi terveim közé tartozott. Tervet kovácsoltam már akkor, szemtől szembe kerülni ezen szagztatott gerincfolytatással; annál is inkább, miután pünkösdi szép túránkat, úgy mint kivitelre került, befejezetlennek tekintettük.

De már elhídegtül újra a nyári napsugár. A szép nyári és őszi napokat felváltotta a rideg zimankó, midőn ott állottam megint a Lukahágónak széles törmelékhalmozán. Ezúttal egyedül róttam a rögsz sziklaösvényeket. Az állandónak nevezett, de ezúttal bizony nem sokáig állandó, szép őszi napok hamar végüket érték és a szép idővel együtt távoztak a hegyekből hegymászó társaim. Midőn szeptember 16-án reggel 6 óra 30 perckor még tiszta időben a Poprádi tótól egyedül keltem útra, bizalmam, dacára az előző nap tapasztalatainak, az említett állandóságban még nagy vala. De a *Tupán* már újra barátságatlan köd fogadott. A Koncsisza-gerinc túlsó oldaláról, a Batizfalvi tó völgyének felhőtermelő mélyéről pedig már csak úgy dőltek által a fakószínű fellegek. Letelepédtem a nagy kősvatagban reggelizni és a háborgó páratömegek remélt elmozdulását lesni. Azonban a dermesztő hideg szél csak engem zavart fel pihenőhelyemről, míg a gerinc titokzatos fátyolát fellebbenteni nem tudta, vagy nem volt hajlandó.

A széles Lukahágóról rézsútosan balra felfelé kereszteztem a végtelen törmelékét néhol, felhasználva az útamba kerülő sziklabordácskák kis felületű törékeny hátacskaikat. Az egyes bordák közt a még tegnap leszivárgó vízerecskék jéggé dermedve zománcotzák be lapos sziklamedrűk fenekét.

Az annak idején elhagyott Heléntornonyal akartam megkezdeni folytatólagos vándorlásomat, de a sűrű ködben nem tudván pontosan tájékozódni, egy gerincbevágással odébb délre kerültem fel mai célomnak kitűzött hegygerincemre. Hogy tehát a Heléntornoyot minél hamarább elérjem, hátizsákomat a mély csorbában visszahagyva, megkezdtem a mászást az északnak húzódo gerinctornyokon. Nagy repedt tömbökön kapaszkodtam fel a kiemelkedő toronycsoport első sziklafejére az u. n. *Hiboktoronyra*, melynek önálló toronyként, önálló névvel való jelzésére bizony még a jóakarathnál is valamivel több szükségeltetik. Az innen tovább húzódo gerinc síma táblás jelleget ölt magára, normális körülmények közt azonban különösebb nehézségeket nem igen nyújtva. A *Lajostornynak* nevezett középső ormot elérve, melynek elnevezésére különben ugyanaz áll, mint amit előbb mondtam, a kőgulában K. L. monogrammu zsebkendőbe csavart pár névjegyvet találtam. Hópihék kezdtek szállingózni, eleintén ritkábban, de csakhamar mind sűrűbb lett a tánc. A tegnapi esőzés odafagyott jeges maradványait elég gyorsan befedte a hangtalanul alászálló, eleintén csak pár

milliméter, majd azonban pár centiméter vastagságú hólepel. A sikos lapokon az eltakart jégzománc által fokozott óvatosságra készítetve másztam tovább a *Konrádtorony* irányában, melyet pár perccel később szintén elértem. Egy mély gerincsorba választott el a következő toronytól, melyben nem kis öröömre, mindjárt a Heléntorony karcsú alakjára ismertem. Meglehetősen nehéz mászással kerültem le egy meredek sziklaösszeszőgelésen az elválasztó gerincbevágásba, melyből a jófogású tömbökön három perc alatt a *Heléntorony* tetején teremttem. A fényképes dobozba tavaszi feljegyzéseinkhez hozzáraktam a mostani, őszi látogatójegyet.

Ritkán kerülnek hegymászók ezen elhagyatott tájra, mert csak az egy nappal előbb itt járt Grósz Alfréd késmárki barátom és Kienast Ferenc névjegyei tanuskodtak mindössze újabb látogatásról. Négy hónappal ezelőtt innen is számtalan havas, de napsütötte tetőn siklott végig tekintetünk, míg ma 10—15 métert is alig tud kifürkészni az egyforma szürkéségből és zajtalanul aláhulló fehérségből a kémlelő szem. Oly egyedül éreztem most magam. És hideg volt, megborzongtam. Nem is maradtam sokáig helyben, hanem újra visszamászva az előbbi csorbába, mindjárt tovább igyekeztem elhagyott hátizsákomat feltalálni. Nem akarván újból a síma, havas gerincrészen keresztül visszatérni, az imént átmászott toronycsoport nyugati oldalán kissé leereszkedve kereszteztem a változó meredekségű törékeny sziklaoldalakat.

11 órakor megint visszahagyott tulajdonomnál álltam, a fenyegetőn lesötétlő *Mephistotorony* alatt. Tovább délnek kötvé a meredeken felszökő gerincet, annak síma, eljegesedett, sőt néhol áthajló tömbjei bizony még kemény munkát adtak. A nagy igyekezetben már észre sem vettem, hogy az érdes közet és jeges élek által felszakított vérző ujjaim piros lenyomatokkal jelzik az átmászott útvonalat. Az utolsó csorbától számított húsz perc alatt fentállottam a háromcsúcsú Mephistotorony tetején. A havazás megszűnt, de a gomolygó fellegek felváltva takarták el és engedték újra szabaddá a tovább sorakozó gerinctornyokat. Egy, az él mellett jobboldalt lehúzó sziklavályúban ereszkedtem le, hogy az elért nyeregből a következő torony jobboldali táblás falába addig másszak ki, míg egy bordára nem kerülve, azon a tetőnek tartsak. Közben megint megnyíltak az ég csatornái és ezúttal változatosság kedvéért sűrű darazáporban volt részem. Nagy gránittömbökön jutottam le a túlsó alacsony bevágásba és hasonló ciklopsi tuskók segítettek fel újból a gerinc jobboldalán az utolsó toronyra, melynek hátsó orma már az egész vonulat legmagasabb pontjával, a 2540 m. tengerszínfeletti

magasságú *Koncsisza*-csúccsal (Nagy Koncsisza) függött össze.

Erre már szélesedő gerincháton vezet tovább az út, szükség esetén pedig már a két utolsó torony oldalában is leereszkedhetünk a mélyebben elterülő törmelékre. Dél is elmúlt már, midőn a póznával jelzett legmagasabb pontról

Koncsisza-gerinc, előtérben a Batizfalvi csúccsal, a Nagy Litworowetoronnyról.
Schweickhart Ottó felvétele.

akartam körülhordozni kíváncsi tekintetemet. Hiába, látni azonban csak a nagy szürkéséget lehetett. Csak sejtettem a déli gerinc ellapuló kiemelkedéseit, köröskörül a mindenfelé lehúzó kősvatagot. Valahonnan messze nyugatról a Jegespatak vízeséseinek gyengén felhallatszó zúgását hozta fel a szél, míg végre ezt is túlkopogta a darazáporból jégesőre vált túlbőséges Istenáldás. Nem maradhattam itt sem tovább, de

mielőtt leszállottam volna völgynek, még a csúcstól kiemelkedő u. n. Jármay-asztal sziklatömbjére is fel akartam kapaszkodni. A teljesen eljegesedett gránitlapot fehér asztalterítőként takarta be a reggeli havazás. A kis konzervdobozokba még gyorsan beraktam otlétem adatait és azonnal megkezdtem a gyors visszavonulást. Mai útam legkevésbé kellemes része következett, a jégzománcos végtelen törmeléken való lefelé ugrálgatás. Egyfolytában vert a jég a leútban, de magasan csapongó jókedvet levadni még sem tudta. Danolva, jégvihart, szelet túllármázva bukácsoltam a havas, csúszós tömbökön a Lukahágóra, melyről a Jegestő katlanának bömbölve zuhogott alá a sziklák által megszagott fellegek, jégzemcsékkal telített leve, a törmeléket is magával sodorva, magával gurítva gyors, völgynek tolyásában.

A sűrű ködben a hágoról a Jegestőhöz levezető útvonal feltalálása sem ment egész simán. Bizony még jó félóra hosszat bolyongtam a törékeny és egyre vastagodó, sőt helyenként már két deciméteres újhóval is fedett sziklákon, míg egy vízfolyásban bőrig átnedvesedve valahogy mégis csak lekerültem. Búcsúzózt zengett az ősz barátságosabb fele is a mai viharral e bérceken vidéken. A Jegestő felületén úszva, egyre sűrűsödtek a behullott jégeső szemcséi, a kerek vízfelület is korai téli álmába készült szenderülni. Lassan, lassan — beállt.

* * *

A búcsúzó téllal kezdtem, a beköszöntő téllal végeztem a fűrészelt Koncsisza gerincen végzett túráimat. Sajnos, gyenge tollam, gyér szókincsem lehetetlenné teszik ezek szépségét, a vad táji részleteket, a megkapó változatosságot, az időjárás mostohaságában is megnyilvánuló komor nagyszerűséget csak megközelítőleg is lefesteni. Oda el kell menni. Fiatal gárdánk még szakíthat a hegymászás gyönyörűségeiből ott fönt a magasban, a hasogatott gránitlapokon, ott fönt végig az említett gerinctornyokon.

A Magas-Tátra 1910. évi nevezetesebb és új túrái.

Irta: Dr. Serényi Jenő.

Az alpinizmussal foglalkozó szaklapok gyakran panaszkodnak a téli hegymászás csökkenése miatt, holott épen most, mikor a sí alkalmas eszköznek kínálkozik a hóval járó fáradalmak és nehézségek legyőzésére, várhatnók annak nagyobb mérvű elterjedését. Nekünk nincs okunk panaszkodni. A téli hegymászás hegységünkben mindjobban és intenzívebben terjed és még egy évben sem tüntet fel oly számos eredményt, mint 1910-ben. Igaz, hogy ez eredmények között igen sok aprólékos dolog van, de még e kis jelentőségű csúcsmászások, éppen sajátos téli viszonyaik miatt, sokszor az alpin tudás és tevékenység nagyobb fokát követelik meg, mint amilyenre a tátrai nyári nagyszabású túráknál szükség lehet. A téli túráknak meg van az a vonzó varázsa is, hogy ilyenkor a hegység teljesen magára hagyott, az ember az őseredetiség állapotába képzei magát vissza, hol önerejére utalva boldogulhat csak. A téli Tátra szépsége, formáinak változatosságával, behavazott ormaival, melyeken ezüstös színekben fürdik a nap sugar, messze felülmúlja a nyári Tátrát, úgyhogy, aki egyszer bepillantott e fehér világba, újból visszatér annak csodálatára.

Mikor áll be a magas hegységben a tél és mikor végződik, azt egész pontossággal megállapítani nem lehet. Itt nincs meg az a fokozatos átmenet, mint a síkságon, a legforróbb nyári napot felválthatja viharos hófergeteg, mely teljesen téli viszonyokat teremt. Mindazonáltal a nyári időszakban teljesen téli körülmények között megtett túrát mégsem fogjuk a téli túrák sorozatába iktatni. A téli hegymászást a hegymászó nemcsak egyes napok hirtelen klimatikus viszonyaitól teszi függővé, hanem az összes természeti és klimatikus tényezők télies jellegétől és azok állandó, huzamos megnyilvánulásától. Téli hegymászásnak tehát csak az nevezhető, melyet nem a

dolgok rendkívüli, hanem rendes menete hoz létre, amikor a hó, jég, hideg, fagy, nem mint különös, hanem mint általános jelentkezik.

A Magas-Tátrában ez az időszak általánosságban december elején köszönt be és április végéig tart, habár lehetséges, hogy decemberben még csak gyéren borítja a hó a hegységet. Minthogy azonban azt, mely túrák téliek és melyek nem azok, igen bajos egyesek véleményétől és nézeteitől függővé tenni, a hegymászók csak a december 1 és április 30 között végbemenő magashegyi túrákat sorozzák feltétlenül a téli túrák közé. Ezt az álláspontot fogadom el én is mértékadónak.

Minthogy az *elsőízben* véghezvitt téli túrák jelentősége éppenséggel nem kisebb, mint a nyáron megtett első túráké, úgy ezentúl azok felsorolását is feladatomnak tekintem.

Téli túrák:

Zawratowa Turnia. H. Bednarski, J. Lesicki, L. Loria és S. Zdyb január 2.

Térycsúcs. Horn K. L., dr. Komarnicki Gyula, Komarnicki Roman és dr. Serényi J. január 2.

Gladkahágó (1994 m.). J. Zembatowa és J. Lesicki január 10.

Granaty (2232 m.). Északi orom. M. Zaruski, W. Pawlica, W. Majewski és S. Zdyb február 10.

Wierch pod Fajki. Cybulski, J. Lesicki és S. Zdyb február 22.

Barát (2064 m.). W. Goetel és társai március 6.

Mala Buczynowa Turnia. H. Bednarski, J. Lesicki, M. Zarnoki, S. Zdyb március 4.

Ptak. Zaruski, H. Bednarski, T. Cybulski, S. Mazurkiewicz, J. Loria és S. Zdyb március 3.

Gasienicowa Turnia. Ugyanazok ugyanaznap.

Koszysta (2193 m.). Ugyanazok ugyanaznap.

Hátsó Barát (kb. 2200 m.). H. Bednarski, J. Lesicki, L. Loria és S. Zdyb március 13.

Orla Baszta. A. Litwinowicz és M. Zaruski március 14.

Csorbai Szolizskó Ismeretlen március 27.

Ganek (2465 m.). M. Lerski és J. Maslanka március 20.

Olgacsúcs (2212 m.). Ugyanazok március 21.

Hincótavi torony (2377 m.). Ugyanazok ugyanaznap.

Keleti Menguszfalvi csúcs (2405 m.). Ugyanazok március 22.

Vadorzöhágó (2304 m.). Ugyanazok ugyanaznap.

Kis Viszoka (2429 m.). Schweickhart Hermann, Schweickhart Ottó és dr. Vigyázó János március 22.

Fecsketorony (2625 m.). Jordán O., Komarnicki R., dr. Hruby E. és dr. Serényi J. március 27.

A téli túrák között felemlíthető még a *Kozi Wierch* megmászása északról (W. Gadowski, J. Wawrytka vezetővel február 22), az *Ottócsúcs* (2313. m.) megmászása a Blásy-völgyből (dr. Hruby E. és dr. Vigyázó J. március 23.) és a Bolond Gerő I. téli elérése sível a Bélai Mészalpokban, mely túrán március 25-én Hefty Gy. A., Kaczander E. és Laufer J. vettek részt.

Igen élénk hegymászói élet uralkodik a pünkösdi ünnepek alatt május 15—16-ika között. A tavasz csak a völgyekben látszik meg, 1800 méteren felül egységes hótakaró fekszik mindenütt, a tavak közül csak a Csorbái tó jégmentes, a többi be van fagyva. A falmászások ideje azonban még nem következett be, mert vagy vizes hó fekszik rajtuk, vagy teljesen át vannak nedvesedve s a hasadékokban csurog a víz. Ez a magyarázata pl. annak, hogy a Tátracsúcs a Hunfalvy-nyeregből vezető úton nem volt megmászható március 15-én. A nehéz túrák közül pedig csak azok sikerülnek, amelyek gerincen vezetnek. Így május 16-án Horn K. L. és Laufer J. társaimmal átmásztuk a Kis Koncsisztát az északi gerincen a Jegestavi hágótól a Konrádatoronyig. Meglepően érdekes képet nyújtott a Ferenc József-csúcs batizfalvi oldalán és útján 10 hegymászó leereszkedése, akik óvatosan lépkedtek a behavazott kuloárban a próba felé. Minthogy az útirányt egészen pontosan betartották, kétségtelen volt közöttük néhány vezető. Mégsem tartom helyesnek, kivált téli viszonyok mellett, az ily tömeges csúcsmászásokat. Mint érdekes túra említhető fel a Niebieska Turnia nehéz keleti gerincének IV. megmászása W. Kulczynski, Stan. Porębski és M. Swierz által május 16-án, továbbá az Elülső Bástya és Kopki megmászása a Magyar Si Klub öt, illetve négy tagja által. Már e korai időben is akad új túra a hegységben a Jégvölgyi csúcs nyugati gerincén és Kis Templomon, melyen Barcza Ferenc, Barcza Imre és Jordán Oszkár vettek részt, akik május 17-én a Hegyes tornyot keleti gerincén mászták meg (II. felmászás) ugyanarra ereszkedve le. Még egy szép gerincvándorlásról kell számot adnom, melyet május 27-én M. Zaruski, K. Piotrowski és T. Janikowski tettek meg, bejárván a Batizfalvi gerincet a Jegestavi csúcstól a Kacsavölgyi hágóig.

A nyáron megtett új túrákat véve szemügyre, ezek között kétségtelenül a leghatalmasabb a *Lomnici csúcs* keleti falának átmászása dr. Komarnicki Gyula és Komarnicki Román által június 28-án. Tekintettel azonban arra, hogy a mászás az alsórészben igen meredek falletöréseken megy végbe,

amelyeket fűpárkányok fednek, a túrát veszélyesnek mondták első bejárói s annak megismétlését nem ajánlják. Igen szép probléma volt a *Zamarla Turnia* déli falának megmászása, melyet H. Bednarski, J. Lesicki, L. Loria és S. Zdyb oldottak meg július 23-án. E fal már sok támadást visszavert és legyőzetése is csak több vaskampó beverése, tehát mester-séges segédeszközök útján sikerült Kétségtelen azonban, hogy a tátrai nehéz falmászások között az első helyek egyikét foglalja el. A *Jégvölgyi csúcs* még érintetlen északi és nyugati gerincét is bejárták a tátrai hegymászók és pedig részben Barcza Ferenc, Barcza Imre és Jordán Oszkár, részben pedig K. Piotrowski és M. Swierz. Az általuk megmászott tornyok neveiül a magyar és német nomenklaturának a Feketetavi tornyok nevet ajánlom a Feketető után, mely közvetlen alattuk terül el. Lengyel nevük: *Sniezne Turnie*. Mint gerinctúra hatalmas volt a *Hrubógerinc* teljes átmászása a Triumetaltól kezdve, mely 17 $\frac{1}{2}$ óráig tartott. A gerinc 2 kilométer hosszú s így mértéket ad arra vonatkozólag, mily nehéz helyek fordulnak rajta elő. Praktikus jelentőséggel bír a *Késmárki csúcs* új útja a Sirkertből, melyet dr. Komarnicki Gyula fedezett fel szeptember 11-ikén. Az út a Keleti Villacsúcs és Késmárki csúcs között lévő csorbába vezet, egy helyenkint igen szép és középnehéz mászást nyújtó szakadékon át.

A megismételt túrák között a gerincvándorlások állnak első helyen. Kiemelendő a *Téryhágó—Fecsketorony* közötti gerinc I. átmászása felfelé Dr. Komarnicki Gyula, Komarnicki Roman, Schweickhart Hermann és Schweickhart Ottó által augusztus 13-án, a *Kis Viszoka* északi gerincének I. átmászása felfelé Barcza Imre és Kerekes Pál által augusztus 20-án, a *Szekerényes gerinc* II. átmászása a Nagyszalóki csúcstól a Bibircsig Horn K. L., dr. Komarnicki Gy. és Plöckl A. által szeptember 13-án. E túra a kedvezőtlen viszonyok folytán oly soká tartott, hogy nevezettek az éjt a Bibircs tetején töltötték. A *Bástya* gerincét, a Nelly-csúcsot is megmászva az Elülső Bástyáig Grósz Alfréd járta be két társával, ugyancsak ő járta be Hevesi és Mayer társaival a Lengyelnyeregtől a Bibircsen át az Ottócsúcsig egy napon a gerincet. Igen hosszú gerincvándorlást vittek végbe Jordán O., Schweickhart O. és Laufer J. augusztus 8-án, megmászván a következő csúcsokat: *Hincótavi torony*, *Keleti*, *Közép-ó* és *Nagy Menguszfalvi csúcs* (Martin kéményen át). A Nagy Menguszfalvi csúcs ezen útját még több társaság végigmászta. A *Ferenc József-csúcsra* a Lengyelnyeregről az északi gerincen augusztus 21-ikén két társaság is felment, a csak múlt évben legyőzött északnyu-

gati falon augusztus 5-én Jordán Oszkárnak és Laufer István-
nak sikerült feljutnia. Ez lévén a fal harmadik átmászása.

Igen élénk hegymászóí élet volt az északi oldalon a
poprádtavi Majláth-menedékházban, amelyet a magyar hegy-
mászók nagyon kultiváltak. Ennek következtében az Omladék-
völgy legtöbb túráját megismétlik. Több ízben bejárják a
Kis Koncsiszta gerincét, úgyszintén annak nyugati falát, a
Tátracsúcs délkeleti gerincét, a *Sárkányfalat*, amelyre Komar-
nicki Roman, Kienast Ferenc és dr. W. Wanjura délről igen
nehéz új úton másztak fel augusztus 8-án. Mint mondják, e
túra az Omladék-völgy legnehezebbjei között foglal helyet. A
Sárkánytavi gerincet a Sárkánytavi toronytól az Omladék-
völgytoronyig szeptember 15-én Horn K. L. és Plökl A.
másodízben mászták át. Nagy látogatottságnak örvendett a
Mártacsúcs (délről a Wachter kéményen át), melyre legutoljára
Mahler Oszkár mászott fel két tanítványával október 4-én tel-
jesen téli viszonyok között.

A Magas-Tátra abszolút értelemben vett legnehezebb
csúcsának, a *Simontoronynak*, főleg lengyelek voltak látogatói,
de magyarok is jártak rajta. Legutoljára a lengyel Stan.
Porebski és J. Zulawski mászták meg délről október 31-én.
Megemlítendőnek tartom, hogy a vezetők közül újabban
ifj. Spitzkopf Pál is résztvett egy Simontorony túrán, azon-
kívül a Mártacsúcsot (déli oldal, Wachter kémény), a Kis
Koncsisztát (nyugati fal), a Nagy Menguszfalvi csúcsot (Mar-
tin-kémény) is megmászta.

A lengyel hegymászók — az új túrák kivételével —
aránylag kevés nagy vállalkozáson vesznek részt. A lengyel
Tátrában ugyan sorba járnak a csúcsokat s a nagyobb nehé-
séggel bíró hegymászásoknak is nagy kedvelői, de már a
Zakopánétól messzebb fekvő északi oldal nagy túráit, melyek-
ben az alpin jelleg teljesen kidomborodik, nem veszik fel
programmjukba. Ép azért, mert ily módon túráikat elapróz-
zák, nem ítélnék helyesen az alpin jellegű túrák minőségi
változatai között. Mert bármily szép és nehéz sziklamászás
lehet a Niebieska Turnia keleti gerince, amelyen a lengyel
hegymászók javarésze megfordult, alpin túra szempontjából
nagyobb értékkel bír a Középorom északi fala, vagy a Bibircs
északi fala, melyeken lehetséges, hogy a legnehezebb hely és
részlet meg sem közelíti a Niebieska Turnia „egyetlen“ nehéz
részletét. Mert a hegymászásban nemcsak a mászni tudás a
fő, hanem a tájékozódás, találékonyság, eligazodás, kitartás,
szívósság és számos oly lelki tulajdonság, melyre egyáltalán
nincs szükség ott, ahol csak rövid mászó részletek legyőzésé-
ről van szó.

Kétségtelenül nagy hatással volt a lengyel hegymászókra az a nagy katasztrófa is, mely az Antónia-csúcson lejátszódott. A tátrai szerencsétlenségek krónikái, — amelyek között pedig annyi szomorú eset fordul elő, ehhez fogható nem tudnak felmutatni. Fiatalos hév, mely nem mérlegelhető és lehetetlen között, augusztus 5-én az Antónia-csúcs északi fala alá vezette J. Jaržynát és St. Szulakiewiczet. Szulakiewicz lett az áldozat s ott fagyott meg a falon, ahonnan lejönni nem volt képes sérülése miatt, melyet társa lezuhanása által szenvedett. Holttestének kutatása közben történt a második katasztrófa, mely Klimek Bachledát ragadta ki az élők sorából. És mélyebben kell hajolnom a sorok fölé, mikor a „lengyel hegyi vezetők királyának“ nevét, ahogy őt mindnyájan tiszteltük, a papírra vetem. Klimek Bachleda élete egy korszakot ölel át, mely magában foglalja a Tátra regés korát s a mai modern világot egyaránt. Ki ismerhette jobban a Magas-Tátrát, mint ő, ki 61 évet töltött csúcsain, völgyeiben, míg le nem hűnyta örökre szemeit. És ha majd újra halljuk azokat a szomorú gorál dalokat, melyek felhangzanak a völgyekben a lengyelek ajkain, eszünkbe jut ő is, az elköltözött, ki az maradt élete végeig, aminek született, egyszerű gorál, Klimek Bachleda.

A Tengersizemcsúcs, e törmelékhalom ismét színhelye lett kettős halállal végződő hegymászásnak. Alois *Karlik* és Wladimir *Vonacek* augusztus 20-ikán a lengyel oldal felé akartak leereszkedni. Nem ismervén az utat, a csúcsra nyíló szakadékba bocsátkoztak be. A szakadékot jeges hó fedte s mindketten, amúgy is teljesen tapasztalatlanok lévén a hegymászásban, megsiklottak a havon és lezuhantak a törmelékre. Mely homály fedi, mi történt Mahler Oszkár iglói főgimnáziumi gyakorló tanárral, ki október 22-ikén éjjel felé elindult Poprádról Tátrafüredre s azóta teljesen nyoma veszett. Mahler Oszkár szenvedélyes és igen tapasztalt hegymászó volt, de nagyobb részt egyedül járt, s ha a Tátrában érte a szerencsétlenség, úgy csak ez az egyedüljárás okozhatta vesztét. A mentő expedíciók sikertelenek maradtak s a beállott friss havazás meggátolta a további kutatást. Mahler Oszkár eltűnt, de emlékét és nevét tisztelni fogjuk mindnyájan, kik a Magas-Tátra útjainak követjük.

Karácsonykor az Egyetemi csúcs falain járt szerencsétlenül Biber Andor. Társai nagy nehézségek közepette leszállították december 26-án s a Karbunkulustoronny csorbája alatt a hóba vájt gödörbe helyezték, miután tovább a beállott éjszaka miatt levinni nem tudták. Másnap még életben volt, de mire este a mentő expedíció felérkezett, hogy leszállítsák, Biber Andort a Vöröstó haván eszméletlenül találták s nemsokára

rá meghalt. Reményteljes ifjú élet veszett el benne, kinek azonban lelkesedésével nem állott arányban készültsége, melylyel téli turái kivitelébe fogott. Biber Andor halálos balesete az utolsó szomorú aktus a tátrai szerencsétlenségek idei nagy sorában.

Új túrák.

Zawratowa Turnia. I. megmászás északkeletről. Aleksandrowicz Grabowski és A. Staniszewski augusztus 19.

Zamarla Turnia (kb. 2189 m.). I. megmászás a déli falon. H. Bednarski, J. Lesicki, L. Loria és S. Zdyb július 23.

Granaty (2232 m.). Északi orom. Leereszkedés új úton a Buczynowa Dolinkába. H. Bednarski, J. Lesicki és P. Kitaj július 29.

Kriván (2496 m.). I. megmászás északnyugatról a Koryta völgyből. Z. Czerny, J. Czerwinski és St. Komornicki, M. Maruszczak vezetével augusztus 29.

Hrubógerinc I. teljes átmászás a Triumetaltól a 2227 m. pontig. Komarnicki Román, R. Kordys és J. Maslanka július 26.

Hlinszkatorony (2334 m.). I. megmászás a keleti falon. Kienast Ferenc és dr. W. Wanjura augusztus 31.

Középső Menguszfalvi csúcs (kb. 2390 m.). I. megmászás az északi falon. J. Roguska, dr. Komarnicki Gyula és Komarnicki Román augusztus 5.

Békástavi csorba (kb. 2240 m.). Új út délről. M. Mondet, Kiss I., Virágh Árpád június 19.

Zabi Mnich (kb. 2120 m.). I. megmászás az északi gerincen. H. Bednarski, J. Lesicki, K. Piotrowski és M. Swierz szeptember 15.

Róth Márton-csúcs (2520 m.). I. megmászás a délnyugati gerincen Komarnicki Roman, R. Kordys és J. Maslanka július 26.

Sárkányfal (2364 m.). Új út délről. Kienast Ferenc, Komarnicki Roman és dr. W. Wanjura augusztus 8.

Kis Koncsisza (2475 m.). Leereszkedés új úton nyugatra a Jegestavi torony északi négy orma és Kis Koncsisza közötti csorbából. R. Kordys és J. Maslanka augusztus 2.

Kacsavölgyi hágó. I. leereszkedés délre a Batizfalvi völgybe. M. Zaruski, K. Piotrowski és J. Janikowski május 27.

Nagy Litworowetorony. I. leereszkedés a keleti falon. Schweickhart Hermann és Schweickhart Ottó július 17.

Virágoskerttorony (2425 m.). I. leereszkedés az északi gerincen. Horn K. Lajos és Szépliget Győző augusztus 20.

Nagyszalóki csúcs (2453 m.). Új út északkeletről. J. Bizon, J. Jarzyna, St. Menda és St. Szulakiewicz július 23.

Középhegység (2380 m.). Az északnyugati gerinc átmászása a Szwisztowi csorbától. K. Piotrowski és M. Swierz augusztus 18.

Varangyostavi csúcs. (2429 m.). Új út a délkeleti falon. Barcza Imre és Szaffka Tihamér július 13.

Majunketorony. I. megmászás északnyugatról. K. Piotrowski és M. Swierz augusztus 19.

Sárgatorony. Új variáns az északnyugati gerincen. Grósz Alfréd, Horn K. Lajos és Plökl Antal szeptember 11.

Kis Templom (2089 m.). I. leereszkedés az északnyugati gerincen és I. átmászás. Barcza Ferenc, Barcza Imre és Jordán Oszkár május 15.

Markazittorony (2611 m.). Új variáns a keleti falon. Grósz Alfréd és Votisky Zoltán július 19.

Jégvölgyi csúcs (2630 m.). A nyugati gerinc első átmászása az 1951 m.-es toronyig. A 2256 m. torony I. megmászása. Barcza Ferenc, Barcza Imre és Jordán Oszkár május 16.

Az 1951 m. torony I. megmászása és a nyugati gerinc alsó részének folytatólagos átmászása. Jordán Oszkár augusztus 3.

Hócsúcs. Leereszkedés új úton délre. Horn K. Lajos és Plökl Antal szeptember 12.

Feketetavitornokok (I. II. III.). I. megmászás. K. Piotrowski és M. Swierz június 9.

Zöldtavi csúcs (2536 m.). I. megmászás a keleti falon. Jordán Oszkár és Laufer István augusztus 4.

Egenhoffer-csúcs. Új variáns délnyugatról. Grósz Alfréd augusztus 2.

I. megmászás északkeletről. Mahler Oszkár szeptember 8.

Lomnici csúcs (2634 m.). I. megmászás a keleti falon. Dr. Komarnicki Gyula és Komarnicki Roman június 28.

Késmárki csúcs (2556 m.). Részben új út délnyugatról. Dr. Komarnicki Gyula szeptember 11.

Zergecsúcs (2116 m.). Fehértavicsúcs (2231 m.) Az összekötő gerinc I. teljes átmászása. Barcza Imre és Szaffka Tihamér július 10.

A Ferenc József-csúcsra a Kacsavölgyből.

(1909. augusztus 4.)

Irta : Barcza Imre.

A Gerlachfalvi csoport északnyugati fala probléma volt a hegymászók előtt 1909. július 28-ig. Ekkor oldották meg a nagy feladatot dr. Komarnicki Gyula és Roman. Útvonaluk előttünk akkor még ismeretlen volt, de sikerük bennünk is vágyat ébresztett a nehéz s hosszú túra megismétlésére.

Augusztus harmadikát pihenő napnak szántuk. Sütkére-zéssel szerettük volna a napot a Sziléziai menedékház környékén eltölteni, de az időjárás barátságtalan és ködös volt. Valami sajátságos, nyomott hangulat uralkodott a különben víghangú, kedélyes menedékházban. Mindenki nagy tudákos-sággal a ködöt tanulmányozta, mindenki a ködre szegezte szemét, mintha haragos tekintetükkel el akarnák úzni a ködöt. Egy fiatal ember vezetőjéhez símúlva, nagy komoran kérdezte, felmennek-e holnap a Kis Vizsokára? Két kövér német bácsi káromkodva szürcsölgette a forralt bort; egy harmadik csoport köpenybe burkolva pillantgatott a völgy felé, mások meg nyugtalanul nézték az állandóan szép időt jelző légsúly-mérőt.

Unalmas szórakozás, ideges lelki akkordok ezek. El-el-mosolyogtam rajtuk, de végül megúntuk a csendes megfigyeléseket s aludni mentünk. Bennünket a nagy gyönyörök elő-érzése foglalkoztatott, azokat pedig a Lengyelnyereg, meg a Kis Vizsoka.

Korán pihenőre tértünk, korán keltünk. Még szünnyadó melancholiában pihent a Felkai völgy, még mogorván tekintettek le a körülötte emelkedő csúcsok, mikor reggel 4 óra-kor hárman: Jordán Oszkár, Szaffka Tihamér és én útra keltünk.

Repülni szerettünk volna, de mégis lassan, valami benső áhitattal haladtunk a Lengyelnyereg-re vezető úton. Kerestük

a felkelő napot. Szerettük volna üdvözölni, s arra kérni, tartana velünk. Azonban mindhiába. A felkelő nap nem bírta legyőzni a ködszörnyeteget. Végre a köd megis lebbent, s a nagy lomha tömeg könnyed imbolygással tovasurrant.

A felkelő nap izzó fénye elszóródott a Felkai csúcsról: a Wágner-csúcsra. Csodálatos szép volt a Martin-útnak aranyos megvilágítása. Képét lelkembe véstem, mert mesésen szép volt a nyári verőfény tengerében fürdő gerinc. Felvidultan folytattuk útunkat most már a Felkai csúcs alatt elterülő kősvatagon a Wágner-csúcs alá s onnan a Litvorovi hágóba.

6 óra 30 perckor már a Wágner-csúcs és a Kis Litvorovi torony közti hágó kövein nézegettünk széjjel. Sokáig itt se maradtunk. Szótt álmainkból álló vágyaink nem hagytak pihenni. Az életkedvet bennünk nem a pihenés, hanem a küzdelem, a nagy sejtések, az a bizonyos elkivánckozás a zajos világból, a csöndes, tisztultabb, napos világba tartják fenn.

Felszedelőzködtünk. Alighogy elhagytuk a hágót, már is megizleltük a mozgó törmelék vendégségét. Mintha a poklok mélyére küldözgetett volna bennünket ez az orgiákká fajult törmelék, úgy kísértett bennünket a Litvorovi horhostól lehúzódo szakadékban a Kacsavölgyig. Mohó kíváncsisággal néztük a völgyet. Valami álomszerű vonzó és elriasztó homály ült benne. Különös egy völgy. Inkább megkövült világ, amolyan nagy kőamphitheatrum, ahol a színpalak igazi hegyek. Nézem, egyre nézem ezeket az egymáshoz símuló, egymásra boruló kődarabokat; egykoron büszke sziklatornyok lehettek, most fölaprózva zsellérsorban hevernek a völgyben. Olyan benyomást tett reám, mintha minden kődarabhoz hozzátapadna valami az őstermészet megdicsőüléséből, mintha ez a szerteheverő kőtömeg mesét szőne évezredes küzdelmekről.

S mégis ez az elhagyott völgy nyújtja a legérdekesebb mászási problémákat.

Szórtlanul megyek s követem társaimat. A hómezőn megtaláltuk az első megmászóknak nyomait. Egyideig azokat követjük, de mihelyest a sziklafalhoz értünk, a nyomok elmaradtak, s mállott sziklák, füves sziklapadok következtek. Ezeken hatoltunk a Gerlachfalvi csoport nagy falának, amely a nagy szakadékban alázuhanó vizeséshez vezetett. Ezen szakadék megmutatta az utat, amelyen haladnunk kellene, de a feljutás nagyon nehéz feladatnak ígérkezett.

Hiába küldte a nap fényszóró sugarait a falra, még sem sikerült ezen valami könnyű utat ellesnünk. Nagy megfontoltsággal kémelettük az utat. Ha a szakadék nyílásától balra vetettük reményt kereső szemünket, úgy síma kőlapok vigyorgtak felénk, ha jobbra nézegettük az esetleges feljutás irá-

nyát, úgy kipallirozatlan, patinás ódonságú, kiugró meredek borda állta el útunkat, mely fölött a közzettel vadúl tülekedő, tomboló víztömeg zuhogott alá a mélységbe.

Megtévesztve állottunk pillanatokig. Akármelyik útirányt is válasszuk, mindkét oldal rendkívüli kemény munkának látszott.

Sehogysen tudtunk beletörődni abba, hogy itt fölhatolni lehetetlen és akármilyen közömbösen nézte sphinxként a borzalmas nagy fal igyekezetünket, mi mégis megkíséreltük a továbbjutást.

S következett a nagy perc: a kockavetés. Balra a kőtáblákra traverzáltunk.* Hej pedig ezek a kőtáblák a továbbjutásnak valóságos útvesztői. Már 50–60 métert kúsztunk fölfelé exponáltan, mikor végre egy körülbelül egy méter széles és hosszú füves párkányra kerültünk.

Biztos révben vagyunk, adtuk egymásnak a szót. Diadal-mámor fogott el; csakhogy csalóka volt a mámor, csalóka volt a párkány, mert ez letört s rejtelmesen egymásba fonódó kőtáblák következtek.

Visszamentünk a párkányon odáig, ahol valami szűk repedésfélét találtunk. Örömünk újra kigyúlladt. Hisz valami különös varázs, valami emberfölötti érzés van abban, mikor a boldog pillanat következik, a siker pillanata. Most válik meg, tudunk-e továbbjutni ezen a szigetként elkülönített falon. Körülbelül 80 métert kúsztunk a szűk repedésen fölfelé, de ismét csalódás ért. A repedés megszűnt, s a fal még ijesztőbb nagyságúra nőtt. Valami szűk törmelék padocskán állottunk mozdulatlanul, lesújtva.

Most merre? Kezdtük a mászástechnika fortélyait előszedegetni, mert most a fal zordabban világított. A fenyegető fakó kőtáblák között valami keskeny, párkányszerű törmelékre bukkantunk. Ezen haladtunk a vizesés irányában. Csakhogy ez a gonosz párkányszerű ferde repedés is megszakadt s betorkollott egy óriási kőlapba.

Mit tegyünk? Lefüggeszkednünk itt alig lehetett volna. Csak egy útunk maradt, a nagy szakadékba eljutni s onnan fel a csúcsra.

Harmadszor ver vissza bennünket a fal, de a munka szent gyönyöre eltüntette megsemmisülő hangulatunkat. Előbb-utóbb talán csak legyőzzük a kísértéseket. Közben-közben a

* A mi útunk az első megmászók útirányától az alsó legnehezebb részekben tért el, amennyiben Komarnickiék a nagy szakadékban aláső vizeséstől jobbra hatoltak fel. L. Dr. Komarnicki Gyula Turista és Alpinizmus 1910. I. A Gerlachfalvi csúcs északi falának megmászása a Kacsavölgyből.

mélységből fel-fel törekvő sűrű köd, gonosz szellemek rajzai-ként, kísértetiesen félelmes árnyakat rajzoltak a nagy falra, de a nap, a délutáni hajlat felé sütő nap, fölszívta a ködöt, s megigézően mosolygott reánk.

Ismét munkába merültünk. Igazán dúskáltunk a veszélyben. De nem cselekedhettünk másképpen, mert a fal főnehézségeit megoldani, a mi helyzetünkben, más úton-módon nem lehetett. A régi lánggal újra jártuk a nagyon exponált falon sorban a mászás kalváriáját. Először Tihamért engedtük. A síma lapok közti repedésen — suttogó, tördelt szavakat mondogatva — küszött; azután hirtelen eltűnt szemünk elől.

Engedjétek a kötelet — hallatszik — még . . . még . . . még. Aztán csönd lett. Percek múltak. Végtelen hosszú pillanatok voltak ezek. Ki tudja? Nem állja-e valami újabb akadály bőszen démonként útját? Már 20, 30, 40 méter kötél távolságban lehetett tőlünk. Talán nem nagy távolság, de nekünk úgy tetszett, mintha a lét s nemlét közti űrt hidalná át vele.

Cölöpökként állottunk a bizonytalanság szigetén. Igen, ezek azok a pillanatok, amikor semmire se gondolunk s mégis minden eszünkbe jut.

Lelkemben is az áhitat hangjai szólaltak meg, az áhitat akkordjai zsongtak. Amikor pedig az egymáshoz fűzött kötelekből már csak az utolsó méter volt kezünkben s amikor kiadtuk a jelszót: nincs több kötel, ekkor valósággal hangok hallatszottak a légűrben. Heuréka, heuréka. A győzelem a mienk.

Szemünk fölragyog. Végtelen öröm s ujjongás rezgik át a fenséges környezet nagy csendjét. Lelkemben szent ének zsong: feltárok íme tinektek egy titkot . . .

Mászás közben az út keresése, kutatása, az akadályok legyőzése a ritka élvezetek közé tartozik. Az embert gondolkozásra, erejének mérlegelésére kényszeríti. Kizár minden sietőséget, minden rohanást, s minden máshová elszóródását a figyelemnek. Ilyen abszolút higgadságot követelt ez az átmászás is.

A soros én voltam. Egy bűvös szót rebegtem, s azután összebarátkoztam a kőzettel. Alkalmaztam mérlegelő, kipróbáló szokásomat, nyugalمامat. Mert ez a kőzet még nem kopott el a használatban; ez a kőzet eleven, olykor-olykor lekívánkozik a zúgó patak mellé, lekívánkozik a völgyfenékre, a nagy kötársaságba.

A szellemek sétaútjának megfelelő repedésben lábujjhegyen küsztem; egy-egy kikapart apró fogás volt minden biztositékom. A kötélbiztosítás itt teljesen illuzorikus volt, inkább amolyan bajtársi kötelességképen szerepelt. A körülbelül 30 méter hosszú első kőlap traverzálása után, két kőlap

közi repedésbe ékelt kövön húzódkodtam fel a felső sziklalapra. Ezen lap, nem tagadom, gyűlöletes volt. Alig volt mibe fogóznom, úgy eltűntetett itt a természet minden kézzelfoghatót.

Magam se tudom miért, de keresem a küzdelmet, keresem a magam öröme a hangtalan, vad vágyak utáni gyöt-rődést. De mégis, anyai kéz sem cirógathatja lágyabban gyermekét, mint ahogyan én végig cirógattam a vízszintes traverzálás közben, a völgynek bókoló s egymást követő ferde sziklalapokat. Mert itt a fogások a minimumra redukálódtak, a lépések lehelletfinomságúak voltak, sőt az utolsó kőlap, ha nem is függőlegesen, de síma domborulattal letört.

Elértem a biztosító helyet. Túl vagyok a nehézségen: megszűnt az út bonyolultabb része, a feladat megoldva, a titok megfejtve . . .

S mikor Oszkár is legyűrte a nagy átmászást s újólag együtt voltunk mindahárman, mosolyogtunk, elfeledtük a küzdelmet s öröm sugárzott arcunkon, mint azokon, a kiket különösen kegyel a magas hegyek mosolygó szemű istennője.

A nagy szakadék közelében szerettünk volna fejünket összedugva, gyermekdeden szenderegni, üdén gyönyörködni, lelkesedni. De nem lehetett; rengeteg sok idő múlt el a kísérletekkel. Sietnünk kellett. A leáldozó nap vegyesen a köddel színezték kezdett alkalmazni a még hátralevő útunkra. A köd újólag kibontotta szárnyát, s ott ívelt körülöttünk a magasban.

Most kevésbé volt ártalmas, de mégsem tudtuk pontosan megállapítani, hogy az északkeleti falat végighasító óriási törmelékkuoárban merre igazodjunk, merre forduljunk. Minden egyformán közelnek látszott, de minden messze volt.

Míg az első megmászók, egy hosszú nehéz kéményen át direkte jutottak fel a Roth Samu-csúcsra, addig mi kisebb bordákon, falacskákon keresztül ezen és a Lavina közti gerincre kerültünk, s onnan értük el a Gerlachfalvi gerinc második legmagasabb pontját, az impozáns Roth Samu-csúcsot.

Rövidesen körülnéztünk. Máskor innen gyönyörű kilátás tárul, most semmi. De mégis szép természeti jelenségben volt részünk. A leáldozó nap sugarai arany szálát húztak a völgyben úszkáló ködtengeren.

Könnyű törmeléken lekerültünk a Tetmajer-résbe. A résből fenséges komorsággal szökik fel utóljára a sötét szépségű Gerlachfalvi gerinc. Még egy utolsó élvezetes mászás s elértük a Darmstädter-toronynak nevezett előormot*, melynek

* Ez n előormot Darmstädter-toronynak keresztelték el. Helytelenség itt önálló csúcsalakulatot keresni, mert a D. t. nem egyéb, mint a F. J. csúcsnak legmagasabb pontjából észak felé alig lejtő hosszú gerincnek északi végpontja.

gerincfolytatásában már csak a mindenek felett uralkodó Ferenc József-csúcs következett. Délután 6 óra. A legmagasabb ormon újból az Irás szavai jutottak ajkamra: örvendezetek, énekeljétek, mert tietek a dicsőség.

S mi örvendeztünk, énekeltünk. S mikor beteltünk a hálával, még egy búcsúpillantást vetettünk a Kacsavölgybe, még most ragyogó volt, rózsás volt, mosolygós volt.

Felszedelőzködtünk. Feszélyezettséget többé nem éreztünk. Útunk immár lefelé vitt. Kereszteltük a batizfalvi oldalon a hegy bordáit. Tapostuk a végtelen törmeléket; keresztül vergődtünk a próbán; mire a völgybe értünk, újra aludt a Felkai völgy, újra köd ült a menedékház körül.

Mikor 16 órai távollét után este 8 órakor ismét beléptünk a Sziléziai menedékházba, a kérdő tekintetek fontoskodva találgatták, honnan jöhettek e kócos ábrázatu hegyi bohémek?

A balatonvidéki vasút turista szempontból.

Irta: Déry József.

A balatonvidéki vasút a 117. km. hosszú börgönd—tapolcai fővonalból és a 16 km. hosszú veszprém—alsóörsi szárnyvonalból áll. Az új vonattal Budapest felől jöve Balatonfőkajárnál látjuk meg először a Balatont. A látvány azonban csak pár pillanatig tart, aztán mély bevágásban megy a vonat, majd befut egy rövid — 100 m. hosszú — alagútba s ebből kijöve elénk tárul a maga impozáns nagyszerűségében a magyar tenger panorámája.

A kenesei magas part egészen hasonló az aligai szakadások és a balatonföldvári magaslat partjának szerkezetéhez. A szárazföld felől helyenként enyhén, dobogószerűleg emelkedik, a víz felé pedig függélyes fallal esik alá, melyet itt-ott a víz felé irányuló erdővel benőtt szakadások törnek át s tesznek változatossá. Ezt a helyenként festői oszlopokra szakadozott réteges agyagfalat — mely legmagasabb pontján a 175 m. tengerszin feletti magasságot éri el s 71 m-rel van a Balaton tükre fölött — egy darabon mintegy 75 fok hajlásszög alatt lejtésre faragták s ennek középmagasságába vágták a vasútvonalat. A lejtőt futó növényvel kötik meg, hogy az eső az agyagot le ne hordja.

Erről a lejtőről legszebb a Balaton. Hatalmasan, szélesen terül el, végiglátunk egész hosszában. A horizonton az ég a vízzel ölelkezik. Tenger. Meglepő, nagyszerű látvány, mely folyton fejlődik s hatása tetőpontját Kenesénél éri el. Ezúttal a vasút építésénél tekintettel voltak a tájkép szépségeire s e szempontból a helyzet előnyeit lehetőség szerint ki is aknázták.

Kenesénél lejtő a vonat a tópartra s most már egyfelől a víz, másfelől a festői fal között halad s megkerülve a Balaton Veszprém vármegyébe mélyen benyúló északnyugati csücskét, eléri Almádi zöld hegyeit, melyek a fürdőnek szeltől védett helyet biztosítanak.

Aki a Balaton veszprémi partján utazik, figyelje meg a troglodyta lakásokat. A kenesei partoldalban egész sor barlang van, miket a vonatról is jól látunk. A part e részét „magas partoknak” vagy „Partfő”-nek, a barlangokat „Tatárlikak”-nak mondják. Annak a meredek falnak, melyben é likak vannak, a magassága felső peremétől az aljában levő törmelékeltőig mintegy 40 m. s ebben a barlangok különböző szintájokban vannak elhelyezve. Van összesen kilenc barlang s ezek öt különböző szintjában helyezkednek el. A legfelső a partfal peremétől lefelé mintegy 20 méternyire van.*)

Ezeket a nép a tatárok elől való búvóhelyeknek tartja, de Jankó kimutatta, hogy csupán az időközi magas vízállás ellen való védekezés miatt vágták azokat lakóik magasan be a falba.

Alsó Őrsön is vannak a vonatról is jól látható ilyen troglodyta lakások, hol egész kis házakat építettek bele a falba. Itt azok már löszben vannak, míg Kenesén pontusi homokos agyagban. Alsó Őrsnél feltűnik a föld vörös, sőt viola színe, mely élénk szín végig kíséri vonatunkat az egész vulkánvidéken. Arácsnál kifejlődik egyrészt a tihanyi félsziget gyönyörű látképe, másrészt feltűnik a nagyszerű kilátást nyújtó Péterhegy. Balatonfüred nyaralótömege után Aszófő állomást érjük el, hol festői látvány a tihanyi apátság s a Balaton öble. Aki a tihanyi félszigetet gyalogszerrel akarja meglátogatni, innen éri el leghamarabb.

Zánka—Köveskál állomásnál helyes kis kúp üti fel fejét. Ez a Hegyestő. Jelentéktelen kis hegynek látszik, de szép a kilátása. Zánkáról másszuk meg.

Majd elhalad a vonat Szepezd, Révfülöp és Kisörs szőlő-hegyei alatt s ezzel bevonul a Balaton egykori vulkánjai birodalmába. A Fülöpi hegy, a Kisörs fölött emelkedő Ábrahám-hegy mind bazaltvulkán, ha nem is oly nevezetese, mint a Badacsony, a Gulács és társaik, de valamennyi igen szép kilátást nyújtó, könnyen megjárható kirándulási célpont.

Kisörsnél kifejlődik a hatalmas Badacsony látképe, de mielőtt megközelítené vonatunk, kétfelé nyílik a parti hegyléc, kitágul a vidék s bepillantást nyerünk a kúp és harang-hegyek országába. Feltűnik közvetlen előttünk két pompás kúphegy: a Gulács és a Tótihegy, mögöttük pedig távolabb a váromladék koszorúzta Csobánc lapos teteje. Fordul a vonat, a látvány eltűnik. Ott vagyunk a Badacsony lábainál. Itt mozgalmas élet van. Óriási tömegekben fejtik a bazaltot s szállítják úszályhajókon át Fonyódra, honnan a déli vasút viszi

*) Dr. Jankó János: A Balatonmelléki lakosság néprajza. (A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. III. köt. II. rész.)

tovább rendeltetési helyére. Füstölög a modern ipar magasba nyúló gyárkémenye, szalad le a hegyről a vízpartra a bazaltot hozó csille, minden természetbarát őszinte fájdalmára, mert minden lefejtett kő a Badacsony csodás szépségeit pusztítja, kevesbíti. Ahol a vasút a csille alatt elhalad, formás kapút emeltek a vágányok fölé, hogy a vonatot a csilléből netán kihulló kövektől óvja.

A vonat félkörben megkerüli a barátságos nyaralókkal tele Badacsonyt, melynek 3 állomása van: Tomaj, Hableány-szálló és Tördemic. Legszabályosabb a hegy képe a Hableány felől, mely fölött a tető szélén a Ranolder-féle híres kőkereszt néz a Balatonra.

Eddig a vonat a Balaton partján haladt. Itt elhagyja, északnak fordul s belép Magyarország tájképi szépségeinek különlegességébe, a haranghegyek közé. Ezek a hegyek nemcsak tájképileg érdekesek, hanem morfológiai szempontból is nevezetességek. Alakjuk kétféle: a szabályos kúp és a szabályos haranghegy. Előbbiek cukorsüveghez hasonlóan kihegyezettek, utóbbiak teteje lapos, mintha vízszintesen volna borotválva. Bármerre nézünk, szemünk kialudt vulkánon pihen meg, melyek legtöbbször várromok maradványai képezik a koronát. A várakhoz fűződő regéket e vidék lantosa: Kisfaludy Károly énekelte meg halhatatlan verseiben.

Baloldalt elmarad a Szigligeti vár, jobbra a hegyes Gulács és Tótihegy. Tovább menve balról az óriási lisztes zsákokhoz hasonló bazalt oszlopairól nevezetes Szent György-hegy, jobbról meg a híres csobánci várhegy vonja magára figyelmünket. Mind a kettő haranghegy. Utóbbi falai közt nemsókára emlék fogja hirdetni harcosai hősiességét. Jobbra odább látjuk a Hegyesd karsú kúpját is, meg a lapos tetejű haranghegyek két tipikus képviselőjét: a Halápot és Somlyót.

A fővonal végállomása Tapolca, de szárnyvonala is van, mely Alsó Örsöt, illetve Almádit köti össze Veszprémmel. E szárnyvonal nyújtja a Balaton panorámáinak egyik legszebbikét. Az a látvány, mely az almádi Öreghegyről elénk tárul, soká fog élni emlékezetünkben. Különösen meglepő a kép a késő délután megvilágításában s akkor, ha Veszprém felől jövünk a Balatonhoz, mikor is egyszerre tárul elénk bizonyos áttekintést nyújtó magaslatról a türkizszínű víztükrök. Ez a titka a kenesei és aligai látképek nagyszerűségének is.

Érdekesek a vasúti vonal külsőségei is. Az állomások épületei, az őrházak, sőt kutak is magyar stílusban épültek, magyaros motívumokkal díszítvék. Szív, tulipán és karika-vonalak kombinált alakjai a díszítés alkatelemei. Érdekes a kerek kutak rácsos oldala s többnyire hegyes tetőzete. A

legyeződiszítés sem ritka s igen szemrevaló. Az állomások mellett tetszetős nyitott veranda s fehérre meszelt takaros nyári tűzhely.

A vonal nagy jelentőségű a Balaton veszprémi részére, hol Kenese s különösen Almádi nagy fejlődésnek néznek elébe. Eddig a déli vasút vonalán fekvő Aligáé volt a jövő, az új vasút a jövő reményeit megosztja Aliga, Kenese és Almádi között, mert é három fürdő és nyaralótelep van legközelebb a székesfővároshoz, innen vannak a Balaton legnagyszerűbb panorámái s pompás fővényes partjuk előnyösen elüt a zalai köves parttól. Sőt Aliga fölött Almádi és Kenese a vasúttal most már előnybe is jutott, mert Kenesének faluja is van, mi Aligának nincs, az ellátás tehát könnyebb, Almádi pedig szép parti erdővel bír, már is teljesen kifejlődött fürdőhely.

Kereskedelmi forgalom szempontjából az egész vonal nyer, mert kéznél levén most már a szállítási eszköz, a bor értékesítése könnyebb, de legnagyobb jelentősége van a vasútnak Tapolcára nézve, mely gócponttá lőn, hol az építkezési kedv és a fejlődés már a vonat megnyitási évében láthatóvá vált.

Turista szempontból főleg a Badacsonyvidék fellendülése várható, mert a kúp- és haranghegyek, melyek eddig éppen nehéz megközelíthetőségük miatt nélkülözték a turistát, az új vasút segítségével könnyen megjárhatók. A badacsonykörnyéki állomások (Tomaj, Hableány-szálló, Tördemic) mindegyike turista gócponttá fejlődhetik, mert Tomajból, hol vendéglő létében már némi kényelemről lehet szó, fél-fél nap alatt megjárhatjuk a Badacsonyt, a Gulácsot, a Tótihegyet és az Ábrahámot, Tördemicről meg a Hableány-szállóból ugyanezeket a hegyeket és a szigligeti várat; Nemes Gulács a Gulácsihegy állomása, de Tapolca is tehet szert turista szempontból bizonyos jelentőségre, mert innen indulunk a Halápra, a Hegyesdre, a Csobáncra, sőt a Szent György-hegyre is.

A Szent György-hegy tulajdonképen vasúti állomása azonban Kisapáti, mert ez esik hozzá legközelebb. A Szent György-hegyre tehát legjobb innen indulni, aztán a „lisztes zsákok“ közt lemenni Tapolcára ebédre.

A Sümegi vár, a Sághegy és a Somló eddig is meg voltak vasúton közelíthetők, Tátika várába is aránylag könnyen jutunk el Sümegről, így most már csak a Rezi-vár az egyetlen, melynek felkeresése még ma is hosszadalmas és kényelmetlen. Rezi vára turistát addig nem is fog látni, míg egy rövid szárnyvonal meg nem nyitja szépségeit a turistavilágnak. Legalkalmasabbnak mutatkoznék e célból Sümegyet Zala-szántó és Rezi érintésével összekötni Keszthellyel. Ez Keszthely és Sümeg fejlődésének nagy lendületet adna.

Rezit leszámítva tehát ma már a Balatonvidék regegazdag hegyei nincsenek többé elzárva a turistavilág elől, de azért a forgalom nagyobb arányú fejlődésének ma is van még akadálya, melyet kesztyűtlen kézzel kell a turistaforgalom útjából elhárítanunk. Ez a *cigánykérdés*. A civilizáció nem tűri az országutak mellett sátozó kóbor cigányok csatangolását s a feltűnedező karavánokat Nyugat-Európában azonnal a határra viszik, csak nálunk kószálnak szabadon, fenyegetve állandóan a személy- és vagyonbiztonságot. A tapolcai plató dombjai közt mindég akad bújkáló vándor cigánykaraván. Az egyedüljárás tehát a Tapolca—Haláp—Hegyvesd közti részen nem ajánlható, — sajnos — Magyarország sok más vidékén is. Addig pedig, míg a turisták nem járhatják nyugodt lélekkel gyönyörű hegyvidékeinket nemcsak társaságban, de egyedül is, — európai értelemben vett turistaforgalomról szó sem lehet.

Holdvilágnál a Radosták-csúcsra.

Irta: teleki Zakariás Sándor.

A cattaroi öböl bejáratánál, Castelnuovotól balra fekszik a kedves és bájos Zelenika fürdő, melyet minden nemzetbeli szívesen látogat, mert egészséges, por- és szélmentes éghajlata egyenlő a kékegű Nápoly klímájával. Mikor nálunk már fehér ruháját szabja a természet, e zöld parton még vidáman fürödnek. A tenger itt csendes, ha a nyílt vizeken bóra dühöng; azt itt alig veszik észre. Ha sirocco fodrozza a habokat, Zelenikában nem érzik annak tikkasztó hőségét. Narancs, citromfák nyújtják felénk illatos gyümölcsüket, a szelid gesztenye tüskés védőhéjából izletes magot nyerünk, a legyezőpálma széles bokrai, a babérfa örökzöld ágbogai élősvényeket alkotnak. A magnolia fényeslevelű cserjéjén rózsás-lila, illatos virágok himbálózhatnak, csak az apró kolibrik hiányoznak, melyek az ily nagy tölcsekben keresik az apró rovarokat. A passióvirág indiai felkapaszzkodnak a romokra és még régényesebbé teszik azokat.

A gránátalma itt vadon nő, skarlátvörös virágai közül előtűnnek az élénkzöld, ízes magú gyümölcsök, a füge, mandula, olajbogyót adó fa itt oly megszokottak, mint nálunk a legközségesebb növény. A Szent János-kenyérfa már augusztusban felkínálja hosszú húsos gyümölcsseit, az olasz mogyoró édes magvai már július végén élvezhetők. E gazdag és különös vegetáció mellé járul a mindig mosolygó kék ég, a folyton változósínű tenger nyugalmas és megnyugtató szépsége és a sok bájos, lélekemelő dolgot bekoronázza az itt honoló béke és csend.

Zelenikának leírhatatlanul elragadó fekvését emeli a háttér, melyet már a cattaroi öbölbe való befutásunk alkalmával pillantunk meg. Magas, kopár, hófehérkoponyájú hegyhát rajzolódik a kék égre, olyan, mintha ki volna faragva, mintha gigászi szeszély óriás késsel szabdalta volna le a kötömböket, azt vélnők ismét, hogy egy özönvíz előtti rémes mastadon háta,

midőn nyugszík. A kőóriás oldalait itt-ott az alkotó kéz meg is fúrta, e kis mélyedésekben a víz megáll, a szél által valahonnan felkavart és odahordott por leülepedik és a már termőföldnek átváltozott vegyületből kinő a kis, de szívós és erősgyökerű, borókafenyőhöz hasonló tűlevelű, halványlila virágú bokor, mely télen-nyáron ott gubbaszkodik és figyeli az előtte elterülő víztükrön véghezmenő történeteket.

E hegyhát legmagasabb kúpja a Radosták. 1570 méternyi magasságra emelkedik ki a tenger színe fölött. Alja, mintegy 500 méter magasságig lomberdővel van benöve és ezenfelül egyszerre kopár, elhagyatott lesz. Sívár itt minden, egyetlen élőlény a hosszúfarkú vipera, mely a kövek közül lesi áldozatát és jaj annak, kit gonosz fulánkja megszúr, mert az nem éri meg a másnap reggelét.

Két jókedvű és vállalkozó természetű úriember felszólított, hogy tartsak velük egy másnap este kezdődő turista-kiránduláson, melynek célja a Radosták-csúcs.

Szombat este, midőn elindultunk, a nap égőpiros golyója éppen elhagyni készült a látóhatárt. Fénylő ábrázatát még egyszer megfűrésztötte az öböl csendes vizében s búcsúzóul néhány ragyogó fénykévét dobott az elhagyott égre. A savinai völgy felül lágy szellő kerekedett, hozzánk hozva a mirtuszok ezernyi virágjának bódítóan édes illatát. Zefírt a sötétlombú ciprusok bólogatva üdvözölték, míg a fényeslevelű mirtuszbokrok apró hópelyheiket könnyű szárnyára adták. Egyegy denevér vágott el fejünk felett, apró éjjeli pillék csapódtak néha arcunkba és amint az ég csillagai lassankint kigyúltak, a harmatos fű apró lámpácskái, a fénybogárkák is világítani kezdtek. A főséges éj nagyszerűnek ígérkezett, a természet maga is kedvünket keresni iparkodott, midőn szépségeit gyönyörködtetésünkre bocsátá.

Castelnuovoba mentünk át, hogy kirándulásunkra onnan induljunk. Elhagytuk Melinét, hol több az osztrák kaszárnya, mint a benszülöttek lakóháza, elhaladtunk a régi, még a törökök által épített kőhid mellett, mely alatt csörgedezve szalad a tenger felé egy csepp hegyipatak. A savinai kolostor cseppetgyűje Ave Máriát hirdetett, a gyönyörű, bizanci stílusban épült templom és társház élénken vált ki a pynia és ciprus sötétzöld fákyái körül. Castelnuovo házainak ablakaiból élénken csillogtak felénk a kis világosságok, a csendes, zárt kikötőben vígan himbálóztak a kisebb-nagyobb bárkák és trabakolók. Némelyiken tűz égett, a vizek gyermeke estebédjét készítette, mely paradicsomos makaróniból és jühhusos risottából szokott állani, másikon mandolin mellett énekeltek, vagy nevetgéltek és incselkedtek egymással. Mindez szinte nélkülöz-

hetetlen volt ez esti hangulathoz, mely úgy simult hozzá, mint szerelmes hajadon szerelmes ifjához.

A város viharlátott kazamatáinak és erődítvényeinek sötét tömegjei között elkerültünk délkeleti irányban. Jó fél-óráig művelt tanyai kertek között vitt el útunk, lassankint elmaradoztak a lombos hegyhátak, erdők, csalitok és végül

A Castelnuovo kikötőjének egy része, fent erődítvénymaradványok és villák.

dél sötétköntösű jegenyéi, a ciprusok. Már törpe bozótok között jártunk; midőn visszatekintettünk, alattunk a hegy aljában meghúzódó városkát láttuk, velünk szemben az öböl bejáratánál a két osztrák erődnek Punta d'Ostro és Mamulának színes fényezőit pillantottuk meg. Az éj csillagos, tiszta

volt, a tejút még sohasem mutatta világosabban apró csillagokból nőtt fátyolát úgy, mint ma. Ez út igazán arra látszott teremtvé lenni, hogy hiedelem szerint rajta az ártatlan szűzek vonuljanak az ég kapujához. És hogy a kép még elragadóbb, még varázslatosabb legyen, a Radosták mögül a telehold mosolygó, aranysárga képe lassan került feljebb és feljebb óriási fénysávot szántva a sima tükrön, melynek már alvó hullámai az égi vendég kacér simogatására ébredezni kezdtek és remegtek a gyönyörűségtől. A hódoló érzés reánk is átra-

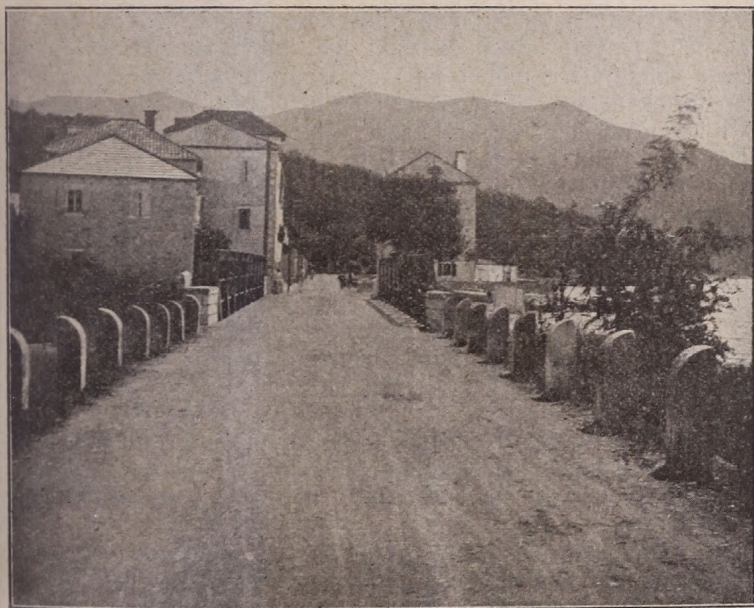
Mjeline és kikötője a Radosták legdélibb lejtőjével.

gadt, e végtelen szépség láttára a mi szívünk is megtelt gyönyörködtető, boldog rezgéssel és azzal a tiszta, ártatlan örömmel, melyet a természet varázslatos bűbája nyújt az őt megértőnek. A szűz fényességben Savina, Meline, Zelenika közel lenni látszottak, házaiknak vörös kőfedelei halvány világosságban sütkeztek. Az öböl környékéről pár acetilén lámpás halászbárka is előjött, úgy néztek ki, mintha a tenger helyenkint felgyúlt volna. És mélyen a hegy alatt, a rejtelmes, végtelenbe vesző vizek felett ott állottunk mi hárman a szent

természetben, a három kis emberlány, kik erősek akaratukban és vágyaik eléréseért mindenre képeseknek érzik magukat.

Amint még magasabbra hágtunk, Montenegro felől hűs szél fuvását éreztük, az Orion tőlünk balra emelkedő teteje ködbe bukott, itt-ott még havas szalagokat figyeltünk meg oldalán az áttetsző világosság mellett. Jobbra a cattaroi öböl nyugodt vize terült el, minden lépésnél és fordulónál újabb változatban mutatva be a hold nyájas korongját.

Az apró sziklanövények légkörébe jutottunk. Nagy kövek

Mjeline főutcája, háttérben a kutii magaslattal.

között, alig járt út mentén törtettünk mindig magasabbra. A rejtelmes, messze vizek, túl az erdőkön már ködbe burkolóztak, mintha menyasszonyi ruhába lettek volna öltözve, annál élesebb volt az előttünk feltúluló sziklafal, mely pattogva, zajt csapva adá ki a nap hőségét a hideg éjben és bár ott fenn hideg volt, nem fáztunk, mert a kisugárzás nagyban enyhíté az éj hűvösségét.

Közben mindig magasabbra hágtunk. A kiálló köveket, szúrós bokrokat óvatosan kerültük ki. Az öböl bejárata, teljes

szélességében egy fényben ragyogott, olyan volt, mint egy ezüstmező, melynek virágait millió, alig észrevehető, apró hullámok képezték. Immár 3 óra volt éjfél után, midőn a Rados-ták kopasz tarkóját elértük. Csodálatos meleg volt itt, szélnek hírét sem tudtuk. És kimondhatatlanul nagy, szinte nyomasztó csend; a béke ütötte fel tanyáját e magaslatokon, s hol közel voltunk az éghez, hol a hold lenyugtára és az új nap feltámadására vártunk. A nagy némaságban hangjaink, bár csendesen beszéltünk, igen erősen hallatszottak. Ezt a végtelenül tiszta levegőnek, a nagy magasságnak és szélcsendnek tudtuk be.

Az ébredés órájával közelgett a hold letűnésének perce is. Pitymalott, a tengerbe merülni készülő hold egyre jobban vesztette fényét, lassan csúszott alá, tányérja már majdnem fehér volt, krátereit mindig jobban halványultak, sugarai bágyadtan törtek meg a derengésbe merülő vízben. A messzeségből a rejtelmes magas vizekről oszlik a fátyol, szemlátomást emelkedik fel, majd jobbra, majd balra fut, azután lecsap, gomolyog, hömpölyög mint lavina, egy nagyszerű színjáték a természet színpadán. A tengeren úgy látszik erős szél szaladgál, vagy talán a nap útjából kergeti szét az alkalmatlan felhőket.

Egyszerre kibuggyan a nap rézvörös köre, fénye még nincs, de színe annál inkább és nagysága meglepő. Mindent égő színnel von be, sziklát, hegyhátát, csúcsot, alakjainkat, az öböl erődeit, városait, megborzong a tenger, látom, hogy apró hullámai mint reszketnek, a világosságok istenének csókjaira mint éled a víz, megmozdul, piheg. A halászbárkák apró acetilén csillagjai lassú egymásutánban alusznak el, a szorgalmas halászember pihenőre tér és a víztükrön ismét úrrá lett a mindent éltető nap, a világosság fénylő-fürtű királya.

A távolban, északnak fordúlva, jól kivehetjük Ragusa városának körvonalait. Mint gyufaskatulyák oly nagyok a Fort Bacar, a Fort Lorenzo és Imperial, felettük uralkodik a Torre Mincetta. Közeliében mint egy nagy alma terül el a mindig nyárszakú Isola Lacroma, elhagyott erődjén végigsiklik a nap-sugár. Most megfordulunk Montenegro felé. Jobbra tőlünk az öböl vize teljesen világos. A kis országba hajlós szerpentinek vezetnek fel a Feketehegy derekán, számuk majdnem kétszáz, apró, kis kigyónyi vonalak. Az Orion magas kupolája is izzó tűzben ég, az oldalain látható hószalagok, mint vörös arany-zuhatagok hullanak alá a még árnyékban levő mélységbe. Látjuk a Krivosje, Cirkvice erődöket, a hegy aljában meglapuló Risanot, a bús árvaságban tengődő elhagyott adriai menyasszonyt Perastót, mely egy kis szárazra épített Velence, a Mária két szigetét, Dubrotát, Perzaguot és végül magát a

kőfalas Cattarot, melynek dómján ragyog az aranykereszt. Bámulatosan, megdöbbenően szép e mesebeli látvány, melyet a nagy természet mutat be a kicsiny embernek, mely mindig megmarad és örökké él a lélekben, szívben, elmében egyaránt.

A köd elvonult a magas vizekről, hogy gondolatsebességgel fusson felénk; néhány pillanat múlva már valódi futó tejtengerben állunk, alattunk mindent sűrű fehérség borít, feletünk tűz a nap, mosolyog a kék ég, a természet is ünnepel, vasárnapi köntösét öltötte magára.

Hat óra után indulunk vissza Zelenikába. A kutii remeteség apró csengőjének szava felhallatszik hozzánk. A nap mindig erősebben tűz, augusztus e vidéken még forró tűzű nyári hónap; leszállunk a kövek, bokrok között, vigyázunk, mert nem volna jó legurulni, sem viperától meglepetni. A kis épületek mindig nagyobbak lesznek, lassankint elérjük a fák különféle régióit, már ott vagyunk az emberlakta helyeken. Fűvet rágó hegyi kecskék kíváncsian néznek reánk, a pásztorok illedelmesen köszöntenek. Befordulunk Castelnouvoba és az erdei útát választva, mely rövidebb, még ebéd előtt a pensionban vagyunk. A vendégek hurrával fogadnak minket, az éj vándorait. Az ebéd jól esik, még jobban a délutáni tengeri fürdő. És este, midőn a Radosták tetején kigyúl az éj legelső csillagja, felnézünk a kopár, égrerajzolt tetőre és belsőnkben boldogan érezzük emberi voltunkat, mely parányiségében is meghódítja a szédületes magasságot, a tátongó mélységet és vég nélkül gyönyörködik abban, amit neki az örökön élő és kifogyhatatlan szépségekkel teljes természet nyújt.

III. Egyesületi ügyek.

A M. K. E. védnöke :

Frigyes cs. és kir. főherceg Ő Fensége.

Tiszteletbeli elnök :

Gróf Csáky Albin Ő Nagyméltósága.

Tiszteletbeli tagok :

Döller Antal, Róth Márton, Siegmeth Károly, Münnich Kálmán, Benedicty J, Weber Samu f, gr. Bethlen András f, Christian Kraft zu Hohenlohe-Oehringen herceg, dr. Darányi Ignác, gróf Csáky-Zenő f.

A M. K. E. tisztviselői :

Elnök : *ifj. alapi Salamon Géza*, Szepesmegye volt főispánja, Lőcse.

Ügyvivő alelnök : *Fischer Miklós*, kir. tanácsos, főgimnáziumi igazgató, Igló

Másodalelnök : *Róth Márton*, nyug. főgimn. tanár, Igló.

Titkár : *dr. Bruckner Győző*, főgimn. tanár, Igló.

Pénztáros : *Marcsek Andor*, főgimn. tanár, Igló.

Szerkesztők : *Lóvy Mór*, népisk. igazgató és *ifj. Marcsek Andor*, főgimn. tanár Igló.

Számvizsgálók : *Topscher György*, kir. tanácsos, *Szell Ödön*, bankigazgató, *dr. Wesselényi Mátyás*, kir. közjegyző, Igló.

A központi választmány tagjai :

Ambrózy Albert, Nagyszalók ; gróf Bissingen Ernő, Budapest ; Bruchsteiner Jakab, Budapest ; Beck Ede, Késmárk ; Czibur Bertalan, N.-Mihály ; Csik Imre, Budapest ; dr. Dal-

mady Zoltán, Tátrafüred; Dárday Sándor, Budapest; Dénes Ferenc, Lócse; Dobó Adolf, Igló; Dókus Gyula, Sátoraljajuhely; dr. Englisch Károly lovag, Wien; dr. Filarszky Nándor, Budapest; dr. Flórián Károly, Eperjes; Folgens Cornel, Igló; Förster Gyula, Alsókubin; dr. Greisinger Mihály, Szepesbéla; dr. Guhr Mihály, Tátraszélplak; Hoepfner Gusztáv, Lócse; Hoff A., Kattowitz; Horti Valár, Késmárk; dr. Jármay László, Budapest; Karoliny Mihály, Igló; Kertscher Sándor, Késmárk; Kövi Imre, Igló; dr. Lorx Sándor, Lócse; dr. Lupkovics József, Lócse; dr. Neogrády Lajos, Lócse; Nikházi Frigyes, Igló; dr. Ottó Ágost, Breslau; dr. Papp Samu, Alsótátrafüred; Péter Kálmán, Lócse; Pónori Thewrewk Emil, Budapest; dr. Posevitz Tivadar, Budapest; Putsch Tóbiás, Igló; Raisz Aladár, Budapest; Reichart Dezső, Tátrafüred; Ruttkai Ráth Péter, Budapest; Soltz Gyula, Budapest; dr. Szivák Imre, Budapest; dr. Szlávik Mátyás, Eperjes; dr. Szönyi Dezső, Budapest; gróf Teleki Sándor, Budapest; Terray István, Rimaszombat; dr. Tóth István, Budapest; báró Uechtritz Zsigmond, Budapest; dr. Vécsey Tamás, Budapest; Weszter Pál, Nagyszalók; dr. Weisz Miksa, Budapest.

Az egyesületi múzeum bizottsága:

Elnök: *Wünschendorfer Károly*, Poprád.

Múzeumi őr: *Husz János*, Poprád.

Pénztáros: *Christmann Tivadar*, Poprád.

Könyvtárosok: *Brenner Mihály*, Poprád és *Lövy Mór*, Igló.

Szakvezetők: a) az állattani osztályban: *dr. Greisinger Mihály* és *Husz János*;

b) a növénytanban: *Förster Gyula* és *dr. Györffy I.*

c) az ásványtanban: *Róth Márton*.

Rendes tagok: Dénes Ferenc, Emericzy Ödön, Folgens Cornel, Hajts Béla, dr. Hankó Arthur, Karoliny Mihály, Kulmann János, Kövi Imre, dr. Posevitz Tivadar, Siegmeth Károly és az osztályok képviselői.

A M. K. E. képviselői:

Breznóbánya: Faykiss Nándor, gyógyszerész.

Budapest: dr. Klekner Mihály, ügyvéd.

Debrecen: Fux Antal, felső keresk. isk. tanár.

Dobsina: Klein Samu, polg. isk. igazgató.

Felka: Emericzy Ödön, tanító.

Késmárk: Horti Valér, bankigazgató és Kertscher Sándor, igazgató.

- Losonc*: György Lajos, főgimn. tanár.
Matheóc: Thern Ede, ev. lelkész.
Nyíregyháza: Kubassy Gusztáv, tkpéntári igazgató.
Pécs: dr. Kenessey Aladár, közkórházi főorvos.
Podolin: dr. Csáky Károly, orvos.
Poprád: Wünschendorfer Károly, ev. lelkész.
Pozsony: Müllner M. ev. tanító.
Rimaszombat: Loysch Ödön, főgimn. tanár.
Sopron: dr. Schwarcz Ignác, ügyvéd.
Székesfehérvár: Bottka Zoltán, tkpéntári pénztáros.
Szepesbéla: Gábrriel Adolf.
Szepesófalu: dr. Klein Ignác, ügyvéd.
Szepesolaszi: Majunke Géza.
Szepesszombat: Hensch Ede, kereskedő.
Tátrafüred: dr. Dalmady Zoltán, fürdőorvos.
Tátralomnic: Gundel Károly, fürdőigazgató.
Tátraszéplak: dr. Guhr Mihály.
Zágráb: Kubányi Gyula, máv. ellenőr.

Jegyzőkönyv

a Magyarországi Kárpát Egyesületnek 1910. évi augusztus hó 7-én Tátrafüreden tartott választmányi gyűléséről.

Jelen voltak: Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Róth Márton másodalelnök, dr. Bruckner Győző titkár, Kiss Albert Évkönyv szerkesztő, Husz János múzeumi őr, továbbá Dókus Gyula, Csik Imre, Dénes Ferenc, Hoepfner G., Czibur B., Münnich Kálmán, Dobó Adolf, Kövi Imre, dr. Posewitz Tivadar, dr. Ottó Ágost, dr. Filarszky Nándor, Szentistványi Dániel és dr. Weisz Miksa választmányi tagok.

1. Fischer Miklós ügyvivő alelnök üdvözlö a megjelent választmányi tagokat és megnyitja a gyűlést. Napirend előtt betérjeszti az egyesület elnökének, ifj. Salamon Gézának levelét, amelyben az megrongált egészségi állapotára hivatkozva, kimenteti távolmaradását és a

közgyűlés vezetésére ügyvivő alelnököt felkéri.

2. Ügyvivő alelnök bejelenti, hogy Lupkovits választmányi tag kimentette távolmaradását; továbbá meleg szavakban emlékezik meg Gresch Ágost választmányi tag elhunytáról, aki egyesületünknek buzgó és lelkes tagja volt.

A választmány nagy fájdalommal értesül ezen tevékeny választmányi tag elhalálozásáról és emlékét jegyzőkönyvbe iktatja.

3. Ügyvivő alelnök bemutatja az 1910. évi költségelőirányzatot és behatóan ismerteti a turisztikai kiadásokra vonatkozó tételeket. Ismerteti az osztályok és a múzeum költségelőirányzatait.

A választmány helyesli a költségvetés összeállítását és elhatározza, hogy a közgyűlésnek elfogadásra ajánlja.

4. Róth Márton, mint az építési bizottság elnöke jelenti, hogy Vondra főmérnök még nem készíthette el teljesen a kőpataki tó közelében építendő menedékház költségvetését, de számításai szerint a vasbetonból emelendő menház okvetlenül 20000 K-nál magasabb összeget fog igényelni. Róth Márton tekintettel arra, mivel jelenleg építkezésre csak 11000 K áll az egyesület rendelkezésére, indítványozza, hogy egyelőre még ne építtessék fel a menedékház.

A választmány elfogadja az indítványt, amelyet a közgyűlés elé terjeszt.

5. Ügyvivő alelnök bemutatja a közjegyzői okiratot, mely igazolja, hogy a „Frigyes-menedékház“ részjegyei közül 1910. aug. hó 3-án újból 20 drb kisorsoltattott.

Tudomásul szolgál és a közgyűlés elé terjesztetik.

6. Alelnök indítványozza, hogy a M. K. E. 1907. évi memoranduma, mely a M. K. E.-nek a Tátrára vonatkozó munkaprogramját részletesen összefoglalja, a mostani kormányoknak nagyobb anyagi támogatás elnyerése céljából egy küldöttség kíséretében átnyújtassék.

A választmány elfogadja az indítványt és a közgyűlés elé terjeszti.

7. Ügyvivő alelnök bejelenti, hogy a M. K. E. a „Gömöri osztállyal“ gyarapodott. A gömöri osztály már is 100 tagnál több tagot számlál, elnöke dr. Posch József, székhelye Rozsnyó. Az újonnan csatlakozott osztály ügyrendje azonban egy pont tekintetében ellentétben áll az egyesület alapszabályaival, amennyiben a gömöri osztály határozata szerint feloszlása esetén vagyona Gömörmegyére száll át.

A központi választmány elhatározza, hogy a gömöri osztály ezen pontnak ily értelemben való megváltoztatására felhivassék — különben örömmel veszi tudomásul, hogy Gömör megyében is akadtak egyletünknek lelkes tagjai és a vezetőségnek fáradságos munkájáért köszönetet szavaz.

8. Felolvastatott dr. Szalóki Róbert egyesületi tag levele, melyben lemond az egyesület múzeumának növényteni bizottsági tagságáról.

A választmány sajnálattal veszi lemondását tudomásul, eddigi buzgó munkájáért köszönetet mondván, helyette megválasztja dr. Gyórfy István lőcsei főreális tanárt a növényteni szakosztályba bizottsági tagnak.

9. Alelnök bemutatja gróf Csáky Albin örökös tiszteletbeli tagnak levelét, melyben megköszöni, hogy a M. K. E. főrendiházi elnökké való kineveztetése alkalmával üdvözölte.

10. Felolvastatott dr. Szőnyi Dezső a M. K. E. budapesti képviselőjének levele, melyben értesíti az elnökséget, hogy 1910. dec. 31-ig még készségesen elvállalja az egyesület képviselőjét. Ezzel kapcsolatban bemutatott ifj. dr. Klekner Mihály levele is, amelyben kijelenti, hogy 1911. január 1-től kellő ügyszeretettel fogja az egyesület képviselőjét vezetni.

Örvendetesen tudomásul szolgál.

11. A Magyar Turista Egyesület budapesti osztály új elnökséget kapván, átiratban értesíti hivatalba lépéséről egyesületünket és egyetértő munkálkodásra kéri a M. K. E.-t.

Tudomásul szolgál.

12. Felolvastatván dr. Gábor Nándor putnoki lakos levele, melyben értesíti a M. K. E.-t, hogy szeretne Putnok és Aggtelek között h. é. vasutat építeni, mert ezáltal Putnok és Kassa között, illetőleg Abauj és Gömör megye között jó vasúti összeköttetés létesülhetne. Kéri az egyesület erkölcsi támogatását a kormánytól.

A M. K. E. nagy lelkesedéssel karolja fel dr. Gábor Nándor tervét, mert ezáltal az aggteleki cseppkőbarlang könnyebben volna megközelíthető, ami a turistaforgalom emelésére csak jó hatással lehetne. Tervét a magas kormányának a legmelegebben ajánlja pártfogásába.

13. Titkár indítványozza, hogy a M. K. E. szerezzen be egy írógépet a levelezés könnyebb lebonyolítása céljából.

A választmány elfogadja az indítványt és megszáazza az erre való költséget.

14. Alelnöknek indítványára, hogy a közgyűlés üdvözlő sürgönyt küldjön Frigyes főhercegnek, a M. K. E. védnökének, Csáky Albin grófnak, a M. K. E. örökös tiszteletbeli tagjának, Darányi Ignác volt földművelésügyi miniszternek és ifj. Salamon Géza elnöknek,

a választmány elfogadja.

15. Elnök bezárja az ülést.

K. m. f.

Fischer Miklós

a M. K. E. ügyvivő alelnöke.

Dr. Bruckner Győző

a M. K. E. titkára.

Jegyzőkönyv

a Magyarországi Kárpát-egyesületnek 1910. évi augusztus hó 7-én Tátrafűreden tartott XXXVII. közgyűléséről.

Jelen voltak: Fischer Miklós kir. tanácsos, ügyvivő alelnök, Róth Márton másodalelnök, dr. Bruckner Győző titkár, Kiss Albert Évkönyv szerkesztő, Husz János múzeumi őr, dr. Vigyázó János, mint a Budapesti Egyetemi Turista Egylet képviselője s következő egyesületi tagok és vendégek: Csik Imre, gróf Teleki Sándor és neje, Dénes Ferenc, dr. Ottó Ágost, Kövi Imre, dr. Filarszky Nándor, Vértessy József, dr. Forberger Béla, Elsner Henrik, dr. Vadász Sándor, báró csetei Herzog Péter, Münnich Kálmán, dr. Posewitz Tivadar, Dobó Adolf, dr. Beer Mór, Mátray Arnold, Tangel József, csatári Nuszer Lajos, Szentistványi Dániel, Vigyázó Miklós, Csuka Ödön, Schermann Samu, Melczer Gusztáv, dr. Kaisz Sándor és neje, dr. Schwarcz Ignác, a M. K. E. soproni képviselője, Gattein István, Almási Sándor, Havas István, dr. Bárdos György, dr. Fekete J., Salamon Samu, Ludwig János, Reichart Dezsőné, ifj. Bisztritsány Lajosné, Kozma J., Kumert E., Winkler E., Mengebauer V., Somert R., Halliarszky Ernő, ifj. Reichart D., Bálint J., dr. Beneka, Szigeti Sándor, Krakovszky István, Sonnenstein Miksa, Ambrózy A., Kirchknopf Gusztáv, Rácz A., dr. Schwarcz Sándor és neje, Fekete Lenke, Pfeifer Jolán és Alföldi Mórné stb.

1. Fischer Miklós ügyvivő alelnök a távollevő elnök, Salamon Géza nevében megnyitja a közgyűlést. Bemutatja egyúttal az elnök levelét, amelyben az betegségére hivatkozva kimentti távolmaradását. Ügyvivő alelnök megnyitó beszédében rámutat azokra a fontos feladatokra, melyeket a M. K. E. maga elé tűzött. Ezek között első a magyar intelligencia, arisztokrácia és a pénzvilág érdeklődésének felkeltése hazánk természeti szépségei iránt. Valóban elszomorító, hogy mennyivel több vonzóerővel bírnak jelenleg még a külföldi természeti ritkaságok a közönségre, mint a hazaiak; e tény illusztrálására felemlíti a szónok, hogy Tírolt évente több magyar keresi fel, mint az egész Tátrát. Lelkes szavakban hívja fel a M. K. E. minden tagját, hogy szóval és tettel s különösen példaadásával igyekezzék odáhatni, hogy Magyarország e legszebb vidékét honfitársaink minél többen felkeressék. Ezzel nemcsak a Felvidéknek szegénysorsú, de hazafias érzelmű lakosságának javát mozdítanak elő, hanem közvetve hazánknek közgazdasági és közegészségi állapotait is nagyban fejleszténék.

A közgyűlés a szép és tartalmas elnöki megnyitót nagy tetszéssel fogadta.

2. Felolvasásra került az 1909. évi jelentés, mely a Magyarországi Kárpátgyesület sokoldalú működésének hű képét adta. Beszámolt különösen az utak építésére, menedékházak kijavítására és az útjelzésekre irányuló munkásságáról, feloleli az egyes osztályok múlt évi tevékenységét s a poprádi múzeum örvendetes fejlődésére is kitér. Felemlíti, mily fontos kedvezményeket sikerült kieszközölni a M. K. E.-nek tagjai részére, melyek a Tátrába való kirándulásokat igen megkönnyítik. Elmondja, mily lépéseket tett az egyesület annak érdekében, hogy a Tátra tudományosan feldolgoztassék nagyobb-szabású munka keretében s hogy dr. Lóczy Lajos pártfogását ez ügyben kilátásba helyezte. Végül az Evknyvet és a vele kapcsolatban felmerült eszméket ismerteti s a nagyszalóki csúcson építendő observatórium s a nagy árúcsarnok tervéről és jelentőségéről is tájékoztat.

A közgyűlés az évi jelentést tudomásul veszi.

3. Gróf Teleki Sándor a közgyűlés nevében köszönetet mond az elnökségnek buzgalmáért és önzetlen munkásságáért, majd a következő indítványokat teszi:

a) Azon memorandum, melyet a M. K. E. 1907-ben a kormányhoz benyújtott, még mindig nem valósult meg teljesen, jóllehet egyesületünknek néhány igen jelentős óhajta, mely benne foglaltatott, azóta teljesebbé ment. A M. K. E. azonban ennyivel nem elégedhetik meg s azért gróf Teleki S. azt indítványozza, hogy a fent említett memorandum a m. kir. kormányhoz mielőbb újólag benyújtassék.

b) Indítványozza továbbá azt is, hogy Darányi Ignác volt miniszter úr ő excellenciájának igazi ügybuzgalmáért és szeretetért, mellyel a Tátra fejlődésének ügyét felkarolta s melynek a létesülő Csorba—lomnici vasutat is köszönhetjük, a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon és őt sürgőnyleg üdvözölje.

c) Indítványozza, hogy Hieronymi Károly kereskedelemügyi minisztert is távirattal üdvözölje a közgyűlés, mivel a vasút kiépítésével egyesületünket nagy hála kötelezte.

d) Gróf Teleki Sándor szükségesnek tartja, hogy a kormánynak benyújtandó memorandum részletesen foglalkozzék a Tátrában építendő diákszálló ügyével és hívja fel különös nyomatékkal a kormány figyelmét a nagy kulturális eredményekre, melyek a diákszálló létesítése után el nem maradnának.

A közgyűlés nagy lelkesedéssel fogadja gróf Teleki Sándor beszédét és indítványait kivétel nélkül elfogadja s végrehajtásukról gondoskodik.

4. Róth Márton másodalelnök azt az indítványt teszi, hogy a közgyűlés köszönetet szavazzon Csik Imre főerdőtanácsosnak, a Tátra felügyelőjének, ki Darányinak a Tátra érdekében folytatott munkálkodásában valóságos jobb keze és terveinek végrehajtója volt.

A közgyűlés Csik Imre választmányi tagnak meleg köszönetet szavaz buzgóságáért.

5. A titkár felolvassa a Magyar Turista Egyesülettől és a M. T. E. budapesti osztályától érkezett üdvözlő táviratokat; a jelenlevő dr. Vigyázó János, a „Turistaság és Alpinizmus“ c. szakfolyóirat szerkesztője pedig a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület szívélyes üdvözlését adja át a M. K. E. közgyűlésének.

6. A betegsége miatt távollevő központi pénztáros, Marcsek Andor helyett az ügyvivő alelnök bemutatja a múlt évi zárószámadást és a zárószámadást vizsgáló bizottság jelentését, mely szerint összes bevétel volt az 1909. évben: 17308'97 K; összes kiadás 10295'72 K; pénztári maradvány tehát 1910-re 7013'25 K.

A közgyűlés Marcsek Andor központi pénztárosnak a felmentvényt megadja és mind neki, mind a számvizsgáló bizottságnak köszönetet szavaz.

7. Bemutatásra kerül az 1910. évi költségelőirányzat, melynek nevezetesebb tételei a következők: a) Bevétel. I. Tagsági díjakból 6335 K; II. Kiadványok és hirdetésekéből 456K; III. Adományok és kamatokból 850 K; IV. Különféle bevételek s a pénztári maradék 1909-ből 11850 K. Összes bevétel tehát 11850 K. b) Kiadás. I. Kezelési költségek 2460 K; II. Kulturális kiadások 3385 K; III. Építési és turisztikai kiadások 13100 K; IV. Különféle kiadások 200 K. Összes kiadás tehát 19145 K. Pénztári maradék 1910-re 346 K.

A költségelőirányzatot a közgyűlés változtatás nélkül elfogadja.

8. A titkár bemutatja az egyes osztályok jelentéseit, zárószámadásait és 1910-re szóló költségelőirányzatait. A jelentésekből kitűnik, hogy az osztályok kevés kivétellel a maguk körében igen élénk akciót fejtettek ki, számadásaik pedig anyagi gyarapodásukról tanuskodnak. (L. az egyes osztályoknak jelentéseit.)

Az osztályok jelentéseivel kapcsolatban bejelenti az elnök, hogy megalakult a M. K. E. gömöri osztálya, melynek székhelye Rozsnyó. Elnöke dr. Posch József, alelnöke Horváth Sándor és titkára Pásztor Mihály.

A közgyűlés

a) az osztályok jelentéseit örvendetes tudomásul veszi és a költségelőirányzatokat elfogadja;

b) örömmel értesül a gömöri osztály megalakulásáról és azt jegyzőkönyvileg üdvözli.

9. A titkár beterjeszti a múzeumi jelentést, zárószámadást és költségelőirányzatot. A M. K. E. poprádi múzeumát az elmúlt évben élénken látogatták. Állománya szép gyarapodást mutat (684 darab) és e kulturális intézmény fejlődése egyesületünket örömmel töltheti el. Anyagi állapotai kedvezők; 1909-ben összes bevétele a múzeumnak 1262'64 K, kiadása pedig 1014'63 K volt, maradvány tehát 248'21 K. Költségelőirányzata az 1910. évre a következő: bevétel 1086'32, kiadás 986'76 K, fennmarad 99'56 K.

A jelentés felemlíti, hogy a múzeum részt vett az 1910. évi nemzetközi vadászati kiállításon. Jelenti továbbá, hogy a közel jövőben szükségessé válik a múzeum fekete bádogtetőzetének olajfestékkal való bemázolása. Ennek költségeit, mintegy 734 koronát, az országos főfelügyelőség, melyhez e múzeum evégből folyamodást nyújtott be, remélhetőleg fedezni fogja.

A közgyűlés a múzeumi jelentést tudomásul veszi.

10. Róth Márton építési elnök előadja a választmány határozatát a kőpataki menedékház ügyében. Mivel az egyedül célszerű vasbetonépítkezés több, mint 20000 koronába kerülne, az építési alap pedig jelenleg csak 11000 korona, a választmánynak az a véleménye, hogy az építkezés egyelőre elhalasztassék. Felkéri azonban a tagokat, hogy a menedékház létesülésének ügyét új tagok gyűjtése útján előmozdítani szíveskedjenek.

A közgyűlés a választmány határozatát tudomásul veszi s a menedékház felépítését elodázza.

11. Felolvasásra kerül ama közjegyzői okirat, mely szerint a Frigyes-menedékház részjegyeiből kisorsoltattak a következő számok: 109, 188, 121, 49, 62, 158, 139, 119, 149, 69, 224, 208, 307, 92, 132, 22, 184, 32 és 80.

A kisorsolt részjegyek tulajdonosait a központi pénztáros a sorsolásról értesíti és nekik az összeg kifizettetik.

12. Alelnök bemutatja a választmány indítványát, hogy Frigyes főherceget, gróf Csáky Albint és ifj. alapi Salamon Gézát a közgyűlés táviratilag üdvözölje.

Az indítványt a közgyűlés helyesli és elfogadja.

13. Báró csetei Herzog Péter azt indítványozza, hogy a

M. K. E. évi közgyűlésére ezentúl nagyobb, plakátalakú meghívók is nyomattassanak, hogy a nagyközönség is tudomást vegyen róla és érdeklődése ügyünk iránt felkeltessék.

A közgyűlés az indítványt elfogadja.

14. Dr. Forberger Béla rendes tag indítványozza, hogy a közgyűlés előtti napon az összes tátrai fürdőhelyeken hangversenyt rendezzenek a M. K. E. javára, hogy ez úton az egyesületnek tagokat és hiveket szerezzenek.

A közgyűlés ezen életrevaló indítványt elfogadja és megkéri a fürdőigazgatóságokat, hogy a terv megvalósítására törekedni szíveskedjenek.

15. Éles Henrik és Mátray Arnold tagok arra kérik az egyesületet, hogy hasson oda, hogy a tátrai fürdők több szellemi táplálékot nyújtsanak a közönségnek és hogy a megélhetést olcsóbbá tegyék, hogy ne csupán a vagyonos osztálybeliek, hanem az intelligens középosztály is felkereshesse a gyógy- és üdülőhelyeket, amit a mostani viszonyok mellett bajosan tehet meg.

Új-Tátrafüred fürdőigazgatója felszólal és a vádakkal szemben azt hangoztatja, hogy a magyar fürdőközönség sokszor túlságos magas követeléseket támaszt, türelmetlen és általában nehezen kielégíthető.

Ügyvivő alelnök véget vet a vitának azzal a kijelentéssel, hogy a M. K. E. átíratban felfogja kérni a fürdőigazgatóságokat, hogy a fenti panaszokat tegye vizsgálat tárgyává és a mutatkozó hiányokat lehetőleg orvosolja.

16. Alelnök megköszöni a jelenvoltak szíves figyelmét és érdeklődését és a M. K. E. 1910. évi közgyűlését bezárván, azzal a kéréssel fordul a M. K. E. minden egyes tagjához, hogy karolják fel a jövőben is szeretettel egyesületünk ügyét és támogassák azt nagyfontosságú kulturális munkájában.

K. m. f.

Fischer Miklós

a M. K. E. ügyvivő alelnöke.

Dr. Bruckner Győző

a M. K. E. titkára.

Elnöki jelentés.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Évenkénti ünnepi találkozását tartja a M. K. E. hazánknak ezen északi pontján és a maga nemében páratlan fürdőhelyén. Az ünnepi keretet ez évi összejevetelünkhöz a körülöttünk elterülő Magas-Tátra, hazánknak ezen fontos védőbástyája adja. Lelki szükség hozott ide bennünket, hogy a milieuból benyomásokat vegyünk fel és ezzel erősítsük munkánk értékének érzését, sikerének reményét, hitünket a messze jövőben. A M. K. E. munkája nemzetgazdasági, kulturális, szociális természetű egyaránt. E fontos misszió tudatában országos egyesületünk serényen fáradozik, hogy felrázza a társadalmat nembánomságából, közömbösségéből és ránevelje az igazi turista élet megkedvelésére. Szükségünk van e miatt minden egyleti tag támogatására, hogy valamennyien, mint a nemzet napszamosai dolgozzunk természeti szépségeink feltárása, az idegen- és turistaforgalom és fürdőtelepeink, városaink és szegény nemzetünk meggazdagodása érdekében. Mi csak elhintjük a magot, óvjuk egyesületi erőnk szerint a vetést a társadalom közönyétől, gúnyjától, a miénk a kelés és növés látványának aggodalma és öröme s legfőbb jutalmunk a remény zöld színének költészete. A termés a társadalomé, a hazáé! E valóságot láthatjuk egyesületünk mult évi működésében is, mert visszapillantva a Magyarországi Kárpátgyesület ezidei munkáinak előidézésében egyesületünknek is része van : hogy a fürdőügy és az idegenforgalom az utóbbi években a sokszor igazán mostoha időjárás mellett is nagyon fellendült. Tátrafüred, Tátralomnic mellett Tátraszéplak rohamos fejlődést mutat s ma úgyszólván a leginkább látogatott fürdők egyike. E három fürdőhelyen a téli idény eszméje nagyon bevált és ma már élénk téli élet van a Tátrában, melyet a legfelsőbb körök és idegenek is igen számosan felkeresnek. A jövő idényben Matlárháza is a fentebb említettek nyomába lép és berendezkedik a téli vendégfogadásra. A Tátrának télen a kellemes téli sportok a fő vonzóerői, melyeknek gyakorlására előkelőbb fürdőink teljesen berendezkedtek és minden igényt kielégíthetnek. A Magyarországi Kárpátgyesület egyik legfőbb hivatásának tartja, hogy a fürdőügy pártfogásával nemzetgazdasági missziót teljesítsen és évégből mindent megtesz, hogy a Tátra nagyszerű természeti szépségeit ne csak könnyebben megközelíthetők tegye jó utak készítésével, hanem hogy ismertető előadások, képek, kiadványok által és társas kirándulások szervezésével az érdeklődést irántuk a nagy közönségben fel-

keltse és ébren tartsa. Gondoskodik továbbá arról is egyesületünk, hogy a turisztika fejlődését szállók és menedékházak jókarban tartásával biztosítsa, vasúti s egyéb kedvezményeket eszközöljön ki magánosoktól és társulatoktól avégből, hogy az anyagilag kevésbé tehetőseknek is lehetségessé tegye a tátrai kirándulásokat. Különösen szem előtt tartottuk mindig a tanuló ifjuság érdekeit és azon voltunk, hogy hazánkknak ezt az egyik legszebb vidékét ők is minél többen megismerhessék.

A turistaforgalom megkönnyítése érdekében egyesületünk központi vezetősége megkereste a Kassa—Oderbergi vasut vezérigazgatóságát azzal a kéréssel, hogy fővonalának *minden állomásáról* létesítsen kedvezményes árú menettérti jegyeket Tátralomnicra és Csorbatóra; továbbá, hogy e jegyekkel az utazás megszakítható legyen és más állomásról is történhessék a visszautazás, mint amely a jegyen megjelölve van. Sajnos, a vezérigazgatóság kérelmünket nem teljesítette azzal az indokolással, hogy a fent körülírt esetekben visszaélések történhetnének. E téren az elnökségnek minden igyekezete a vezérigazgatóság merev álláspontja miatt eredménytelen maradt.

Szerencsésebb elintézést nyertek az elnökségnek egyesekhez, társulatokhoz és fürdőhelyek vezetőségeihez intézett kérelmei, melyek úgyszólván kivétel nélkül eredménnyel jártak. A Szepesség és környékének minden fürdőhelye tekintélyes százalék kedvezményt biztosított a Magyarországi Kárpát-egyesület tagjainak a lakások áraiból; a mellékdíjakat nem egy teljesen elengedte. A nagyobb turistaforgalommal bíró felvidéki városokban az egyesület tagjai a szállodák szoba és ételáráiból nagy kedvezményt élveznek, a hajózási társaságok, úgyszintén a nevezetesebb bányák, kohók, gyárak vezetőségei a legnagyobb készséggel különös figyelemben és előnyökben részesítik tagjainkat. E kieszközölt kedvezmények száma 50-re rúg és jegyzéköket külön kis füzetben kiadta az egyesület magyar és német nyelven. Kivánatos volna azonban, hogy azokat a tagok minél sűrűbben igénybe is vegyék, hogy így az illető engedményt megadóak a nagyobb forgalomból eredő hasznot észrevehessék. A kedvezmények élvezésére feljogosító arcképes igazolványt azért minden tagnak meg kellene szereznie.

Talán a legfontosabb ténykedése a Magyarországi Kárpát-egyesületnek az volt, hogy jó utak készítésével és a meglévők javításával a turista- és idegenforgalomnak hasznos szolgáltatokat tett. Elmondhatjuk, hogy útaink kiállják a versenyt a bármely külföldi egyesület által fenntartott úttal, kivétel nélkül jól járhatók és gondos útjelzésekkel vannak ellátva. A lengyel oldalon levő tátrai utakkal össze sem hasonlíthatók és

jókarban tartásukról az újabban alkalmazott útkaparó gondoskodik.

Pontos útjelzésre általában nagy gondot fordított egyesületünk. Így részint felfrissítettük a jelzést, részint újakkal pótoltuk, vagy kiegészítettük a Menguszfalvi és Omladékvölgybe, a Hintzói tavakhoz, Csorbató és a Poprádi tóhoz vezető gyalogösvényen, Csorbató—Pod Banskóhoz, Tátraszéplak—Batizfalvi tóhoz, Tátralomnic—Kőpataki tóhoz vezető úton. E sok gondot és igazán alapos helyismeretet igénylő munkálatok elintézése körül Róth Márton másodalelnökünk kiváló érdemeket szerzett. Hosszú évtizedek gazdag tapasztalatait bocsátotta a M. K. E. rendelkezésére és buzgalma nem ismer fáradtságot, ha szeretett egyesülete érdekeiről van szó. Derekanan végzett munkája köszönetünkre méltán tarthat számot.

A menedékházak ügye is haladást mutat az elmúlt év folyamán. A Frigyes-menházat a Zöld tónál teljesen tataroztuk és helyiségeiben új rendszerű főzőkályhát állítottunk fel, mely igen hasznavehető. Új bérlője van a menháznak, aki a szerződés értelmében jégvermet köteles építeni, mely a bérlet megszüntével a Magyarországi Kárpátgyesület tulajdonába megy át.

A nagytarpataki menedékházat hajlandó átvenni a M. K. E. abban az esetben, ha a befolyó bérösszeg ezután őt illeti. A szükséges átalakításokra, a kezelés és bérbeadás feltételeire nézve azonban még nem jutott megállapodásra.

A Kőpataki tó közelében építendő menedékház ügye ez idő szerint pang. A földmivelésügyi minisztérium ugyanis azt tanácsolta, hogy a kőpataki zergelegelő miatt a menedékház a tűzelőkötől mintegy 10—15 percnyre fekvő fensíkon épüljön fel, vasbetonból. Junius 30-án a titkár vezetése alatt egy bizottság helyszíni szemlét tartott itt. A német mérnökkel együtt, mikor is kitűnt, hogy ez a terv költséges volna miatt egyelőre aligha lesz rögtön kivihető. Ugyanis állandó vízvezetékkel kellene berendezni és a menedékházhoz a Kőpatakba felvezetni a vizet, továbbá a törmelékkövet is úgy kellene felszállítani, mert a közelben nincsen megfelelő kőzet, s a granitizálás igen sokba kerülne. Ez a két körülmény szerfelett megrágtatja az építkezést úgy, hogy a költségvetés még az eddigi előirányzat maximumát, a 20,000 K-t is meg fogja haladni; jelenleg pedig még csak 11,000 K van együtt erre a célra. Nagyon kívánatos volna, hogy a menedékház ügye valamely módon megoldást nyerjen és az építkezés mielőbb megindulhasson, mert kétségtelen, hogy a Kőpataki tó környéke így nagyon megélnékülne, miután megközelítése a kitűnő lovagló úton semmi nehézséggel nem jár. Különösen a tátralomnici és

matlárházi fürdővendégekre és a kirándulókra nézve fontos, hogy e menedékház felépüljön, amennyiben a lomnici és késmárki csúcsok megmászása, mely túra most akár Lomnicról, akár Tarpatakfüredről vagy Zerge-szállóból 12 órát vesz igénybe, akkor sokkal kényelmesebben kivihető lenne. *A lomnici csúcs nálunk a legnépszerűbb tátrai csúcsok közé tartozik, melyet évente igen sokan felkeresnek, sőt a régi magyar irodalomban, mikor a Tatra elnevezés még nem volt olyan általánosan elterjedt, az egész hegység tőle nyerte nevét és »lomnici vagy késmárki havasok« név alatt volt ismeretes.* Méltányos volna, ha egyesületünk meghozna érdekében minden lehető áldozatot.

A sziléziai menedékház igen látogatott, kora tavasztól késő őszig. A sziléziai osztály jelentése szerint 18,981 márka költséggel kibővített és a vezetőség igazán páratlan ügybuzgóságának köszönhető, hogy e tetemes összegből már csak csak 3025 márka fedezetlen. A menedékház alatt levő hidat a központ építtette fel, a közelében szétágazó útnál pedig mindenütt új, hivatalos jelzőtáblákat alkalmazott magyar és német nyelvű felírással.

A Magyarországi Kárpátgyesület egyik legfőbb óhajtása s jövő munkaprogramjának egyik nevezetes pontja az, hogy a *nagyszalóki* csúcra tervezett obszervatórium építése minél előbb meginduljon. Ez az óhajtása nem csupán légvár, hiszen az egyik fontos tényező: a jó út a csúcra készen van és a Tarajkáról kötélhágcsó-járatot berendezni nem sokból állana. A nagyszalóki csúcson kényelmesen elférne az obszervatórium s e hely oly könnyen megközelíthető, hogy bizonyára a közönség gyakran felkeresné a megfigyelő állomást, mely meteorológiai szempontból nagyfontosságú volna. E tekintetben azonban a kormány anyagi támogatását kell kérnünk.

Nem kevésbé óhajtandó, hogy a villamos vasút kiépítése után, mely Csorbató—Tátralomnic között létesít majd állandó összeköttetést, egy modernül kezelt árúcsarnok emeléséről gondoskodni. Ez olcsóbbá tenné a fürdői életet, miáltal az eddigi sok panasznak elejét vennénk és fürdőügyünkre igen üdvös hatással volna. Ügyvivő alelnökünk érintkezésbe is lépett ez ügyben Darányi I. volt földmivelésügyi miniszterrel, ki a tervet helyeselte és támogatását kilátásba helyezte, sajnos azonban, a megváltozott viszonyok folytán nagylelkű segítségét most nélkülöznünk kell.

Felhivandónak tartjuk továbbá a kormány és pedig a földmivelés- és közoktatásügyi miniszter figyelmét arra, hogy ne csak külföldre küldjenek jelesen végzett műegyetemi, tudományegyetemi, erdészeti és bányászati hallgatókat, illetőleg

tanárokat, mérnököket, erdőmérnökjelölteket ösztöndíjakkal tanulmányútra, hanem küldessenek azok a Magas-Tátrába is. Hiszen mi még édes keveset tettünk a Magas-Tátra tudományos feldolgozása érdekében és sok külföldi kutató és tudós (Wahlenberg, Chalubinszki dr., Kotula, Limpricht K., Pax dr., Sagorski E., Schneider G. dr., Szyszyłowicz stb. stb.) tette meg azt, amit mindenekelőtt nekünk kellett volna megtennünk, mert hiszen a Magas-Tátra a *miénk*. A Magas-Tátrában orográfiai, geológiai, botanikai, bryológiai stb. tanulmányokat végezni kissé költséges és a mi szegényes viszonyaink mellett ilyen természetű kutatások elősegítése miatt fel kellett hívunk a megemlített miniszterek figyelmét. Ha a kormány nagyobb tanulmányi ösztöndíjjal kiküld a Magas-Tátrába is szakértő, tanulni vágyó közegeket, akkor a M. K. E. terve is hamarabb valósulna meg, hogy ezen hegyrendszerünk, mely Magyarország fennállása óta az országnak védőbástyája, sőt sokszor mentsvára volt, tudományosan feldolgoztassék. Ezt megköveteli tőlünk hazafiságunk, de nemzeti önérzetünk is, hogy a Magas-Tátrára vonatkozó összes dolgainkat ne csak külföldi, hanem magyar erők átkutassák és feldolgozzák az eredeti kutatásokkal teljes önállósággal és alapossággal. Elnöki jelentésem végéhez értem és most még mély hálánkat kell tolmácsolnunk nagyméltóságú Darányi Ignác volt földmívelésügyi miniszter úrnak, ki egyesületünknek a múlt évben is igazán tevékeny és jóakarató pártfogója volt. Munkálkodásának maradandó eredményei megóvják majd nagy nevét a feledéstől késő nemzedékek előtt is. Számos alkotása közül a legfontosabbakat kívánjuk csupán említeni, melyek tevékenységéről fogalmat nyújtanak. A Zerge-szállót teljesen átalakította, zárt folyosóval látta el, miáltal céljának sokkal jobban megfelelhet; a nagytarpataki völgyben ő létesítette a menedékházat, úgyszintén a Kriván alatt a kerülőházat, mely turisták befogadására is alkalmas. Legtöbbet azonban az utak érdekében tett Darányi. A kistarpataki völgyben új utakat létesített s a Tarajkától a Zerge-szállóig vezető Jármay-utat is neki köszönhetjük, mely valósággal a legszebb sétaút a Tátrában és annak egyik igen látogatott pontjának megközelítését könnyüvé és kellemessé teszi. Az ő kezdeményezése folytán a Kőpataki tóhoz ma kitűnő lovaglóút vezet és az épülőfélben levő villamos vasút Csorbató és Tátralomnic között is nagy részben az ő műve. Darányi I. volt földmívelésügyi miniszter nagyfonságú működésének és buzgóságának emlékért meleg hálával őrzi mindenkor a Magyarországi Kárpát Egyesület.

A folyó 1910. év tavaszán Ő Felsége a király egyesületünk tisztelt és szeretett ügyvivő alelnökét, Fischer Miklóst

királyi tanácsosi címmel tüntette ki, épen azon kiváló érdemei jutalma gyanánt, melyeket a Magyarországi Kárpát Egyesület fejlesztése körül szerzett. Ez az elismerés mindnyájunkat, akik vele együtt munkálkodunk, örömmel tölt el és a kitüntetésben hosszú éveken át folytatott odaadó és lelkes fáradozásának méltánylását látjuk. Szívvel óhajtjuk, hogy további működését is áldás és siker kísérje!

Ezzel az örömhírről szemben azonban szomorú kötelességünk, hogy három buzgó választmányi tagunk elhunytáról is beszámoljunk. Bartsch Gusztáv, dr. Chyzer Kornél és Gresch Ágost választmányi tagokat vesztette el az elmúlt évben a Magyarországi Kárpát Egyesület. Fájdalmas csapás érte elhalálozásukkal egyesületünket; bár lennének tisztségöket betöltő utódaik odaadó buzgalmuknak is örökösei!

Midőn a M. K. E. egyévi munkásságáról, jelen viszonyairól az előadottakban beszámoltam, jelentésemet azzal a forró óhajtással végzem, hogy bárha sikerülne egyesületünknek egyre szélesebb körben érdeklődést keltenie és kedvet támasztania a velünk együtt való munkálkodásra, hogy becsületes törekvéseinkkel a hazai kultúra ügyét minél eredményesebben szolgálhassuk.

Jegyzőkönyv

*a Magyarországi Kárpát Egyesület központi választmányának
1911. évi április hó 2-án tartott gyűléséről.*

Fischer Miklós kir. tanácsos, ügyvivő alelnök elnöklete alatt jelen voltak: Róth Márton másodalelnök, dr. Bruckner Győző központi titkár, Marcsek Andor központi pénztáros, Lóvy Mór Évkönyv-szerkesztő, Husz János múzeumi őr, Münich Kálmán udvari tanácsos, tiszteletbeli tag, továbbá Ambrózy Béla, Csik Imre, Dobó Adolf, Folgens Cornel, Karoliny Mihály, Nikházi Frigyes, Páter Kálmán, Putsch Tóbiás, Szent-istványi Dániel, dr. Szlávik Mátyás, Weszter Pál választmányi tagok és dr. Komarnicki Gyula, Forberger Árpád, Gömöri Sándor, Hajts Béla, Györffy István dr., Kintzler Árpád, Kiss Albert, Neupauer Mihály, Thirring Gyula, Telléry Gyula és Wesselényi Mátyás dr. egyesületi tagok. Távolmaradásukat kimentették: dr. Neogrády Lajos, dr. Otto Ágost, dr. Papp Samu, dr. Lupkovics József, dr. Posewitz Tivadar és Siegmeth Károly választmányi tagok.

1. Ügyvivő alelnök bemutatja ifj. alapi Salamon Géza elnöknek az egyesület elnöki állásáról való lemondó levelét.

A választmány nagy sajnálattal veszi tudomásul az ügybuzgó elnök lemondását s miután az ügyvivő alelnök őt lemondásának visszavonására nem bírhatta rá, érdemeit jegyzőkönyvben örökíti meg és megbizza egyúttal az elnökséget, hogy a legközelebbi közgyűlésre készítse elő az elnökválasztást.

2. Ügyvivő alelnök beterjeszti Frigyes főhercegnek udvarmestere útján küldött táviratát, továbbá Csáky Albin gróf, Hieronymi Károly keresk. miniszter, alapi Salamon Géza és Döller Antal sürgönyeit, illetőleg leveleit, melyekben az egyesület részéről hozzájuk érkezett üdvözlésekért köszönetüket fejezték ki.

Örvendetes tudomásul szolgál.

3. Ügyvivő alelnök ismerteti az egyesület munkálkodását a Magas-Tátrában felépítendő diákszállók létesítése körül.

Rámutat arra, hogy egyesületünk már 1902 óta felkarolta a mozgalmat, majd újra sürgette az ügyet 1907-ben. Miután azonban a kérvények, melyeket az egyes minisztériumokhoz beterjesztettek, mindezideig kielégítő eredményre nem vezettek, az elnökség 1910. január hóban újabb felterjesztést intézett a földművelésügyi miniszterhez ezen fontos ügy végleges elintézése végett.

Csik Imre, a Tátra felügyelője, tudomására hozza a választmánynak, hogy a földművelésügyi miniszter átengedte diákszálló berendezésére Csorbatónál az öt szobából álló Prónay-villát és azonkívül *ingyen telket* ad egy-egy diákszálló felépítésére Tátralomnicon és Fenyőházán.

A választmány nagy örömmel és lelkesedéssel veszi tudomásul a földművelésügyi miniszter ezen nagy-lelkű elhatározását és kimondja, hogy a diákszallók minél előbbi felépítésére, illetőleg berendezésére a vallás-és közoktatásügyi miniszterhez anyagi hozzájárulását folyamodik.

4. Az útépitési program végrehajtása tárgyalatván, ügyvivő alelnök tudomására hozza a választmánynak, hogy az útépitési program teljes megvalósításához szükséges (1,128,800 K) összeget a kormánytól mostanában nem remélheti az egyesület. Célszerűnek látszott emiatt a kereskedelemügyi minisztertől évi segélyt kérni. A központi elnökség beterjesztette már az erre vonatkozó folyamodványt, amelynek a támogatására és pártfogására felkérte az elnökség gróf Csáky Albint, az egyesület diszelnökét és Münnich Kálmán udvari tanácsos, országgyűlési képviselőt, akik biztosították az egyesületet, hogy teljes odaadással közreműködnek, hogy a M. K. E. az évi 10,000 K segélyt elnyerje.

A választmány készségesen hozzájárul az elnökség ezen javaslatához, hogy az egyesület évente 10,000 K államsegélyt kérjen a kereskedelemügyi minisztertől és köszönetet szavaz gróf Csáky Albin grófnak és Münnich Kálmánnak önzetlen fáradozásukért.

5. A Magas-Tátra liptói részének feltárása érdekében a földművelésügyi miniszter utasítására a liptóujvári főerdőhivatal az egyesülettel karöltve dolgozta ki már 1904-ben az egész tervet, melynek fokozatos végrehajtása után a liptói havasok is belekerülnének a turistaforgalomba. A központi elnökség szélsőségesnek véli, hogy a Magas-Tátra liptói részének a feltárása színtessék. Csik Imre, a Tátra felügyelője, első sorban kiépitendőnek tartja a Csorbatótól a Háromforráserdőig a sze-

kérútát, mert véleménye szerint csak akkor lehet a lipthói Tátra feltárásához igazán hozzáfogni. Tudomására hozza továbbá a választmánynak, hogy 1904 óta felépült:

1. a Háromforrásnál az *erdőöri lak* egy turistaszobával;
2. Háromforrástól Podbanszkóig a szekérút;
3. Háromforrástól út a Koprovavölgybe;
4. út a kriváni bányától a Nefcer-völgybe, ahol néhai Rudolf trónörökös vadászlaka állott;
5. a szmrecsini völgyben turistaszobával erdőlak fog mostan építtetni.

A választmány köszönettel vette Csik Imrének, a Tátra felügyelőjének felvilágosításait és elhatározza, hogy a nyerendő államsegélyből felépítteti elsősorban Csorbatótól a Háromforrásig a szekérútát.

5. Bemutatásra kerül dr. Lóczy Lajos egyetemi tanár és a m. kir. Földtani intézet igazgatójának átíratja, melyben sajnálattal hozza tudomására a M. K. E.-nek, hogy a Magas-Tátra tudományos feldolgozásába csak a Nagy Alföldön végzett munkálatok után kezdhetnek bele. Reméli azonban, hogy addig a Bólyai-obszervatorium felépül a Tátrában, hogy a bizottság más meteorológiai megfigyelésekkel is rendelkezzen.

Münnich Kálmán tudomására hozza a választmánynak, hogy a Nagyszalóki csúcsra rövid időn belül felépül a sikló és így az obszervatorium felépítése sem késheik már soká, mivel a sikló folytán az építkezés a csúcson tetemesen olcsóbb is lesz.

A választmány tudomásul veszi e jelentéseket.

6. Az ügyvezető alelnök jelenti, hogy az egyesület Münnich Kálmán útján a kereskedelemügyi miniszterhez kérvényt adott be a turistaházak és fürdőtelepek közötti telefonösszeköttetések létesítése céljából. A miniszter kilátásba helyezte, hogy az egyesület kérését teljesíti és utasította a posta- és távirda műszaki felügyelőségét a költségvetés elkészítésére.

A választmány örömmel veszi tudomásul ezt a turisztikai szempontból rendkívül fontos intézkedést, köszönetet mond Münnich Kálmánnak közbenjárásáért és elhatározza, hogy pótlólag megkéri a minisztert, hogy Alsóerdőfalvát is köttese össze telefonnal, mivel ott lakik a legtöbb vezető.

7. Ügyvivő alelnök előterjesztette azokat az óvintézkedéseket, amelyeket a központi elnökség a Magas-Tátrában gyakrabban előforduló turistaszerencsétlenségek megakadályo-

zása érdekében tett. (Lásd az Évkönyvben: Mentés a Tátrában.) Indítványozza, hogy dr. Dalmady Zoltán tátrafüredi fürdőorvosnak, aki a vezetők részére télen át tanfolyamot rendezett az első segélynyújtásról, köszönet szavazzassék, amit a választmány

helyeslőleg elfogad.

8. Elhatározza továbbá, hogy a vezetők acetilén-lámpákkal láttassanak el és a téli sport fellendülése miatt a fiatal vezetők skivel szereltesse fel. Róth Márton indítványára a turistaházakban és fürdőhelyeken gyűjtő-perselyek helyeztetnek el és a befolyt összeg a turistaszerencsétlenségeknél felmerült költségek megtérítésére fordítatik. Ügyvivő alelnök indítványozta, hogy a Biber-féle mentőexpedícióban résztvevő vezetők és hordárok díjazását az egyesület, tekintettel arra, hogy Biber hozzátartozói szegények és ő maga a M. K. E. tagja volt, vállalja magára.

A választmány egyhangúlag elfogadta az indítványt.

9. Foglalkozott a választmány a Magas-Tátrában létesítendő *botanikus kert* tervével. A Tátralomnic feletti terület látszik e célra legalkalmasabbnak. Csik Imre választmányi tag jelenti, hogy még Darányi földművelésügyi minisztersége idején kiküldött 3 tagú bizottságot e kérdés tanulmányozására s a költségvetés már készen van. Ajánlatosnak tartja ezért, hogy az egyesület a terv megvalósítását a földművelésügyi minisztériumban sürgesse, mely indítványt a választmány magáévá tesz.

A botanikus kerttel kapcsolatban a választmány kiterjeszkedik a képes levelezőlapok nyomtatásának kérdésére. E képes levelezőlapok a Magas-Tátra alpesi flóráját tüntessék fel színes kivitelben. Elhatározza a M. K. E., hogy mielőbb érintkezésbe lép valamely vállalattal, mely képes levelezőlapok előállításáról gondoskodik és megbizsa dr. Gyórfy István és Róth Márton választmányi tagokat, hogy a felvételekhez szükséges növényeket válasszák ki és gyűjtsék össze.

10. Titkár jelenti, hogy a M. K. E. a gyógynövények gyűjtése, termelése, szárítása és értékesítése érdekében mozgalmat indított, melynek az a célja, hogy e nemzetgazdasági tekintetben igen fontos és hasznos foglalkozás minél szélesebb körben általánossá váljék. Felhívást intézett ezért az egyes osztályok vezetőségéhez, hogy e kezdeményezést karolják fel s az eperjesi osztály már eddig is behatóbban foglalkozott e kérdéssel. Péter Kálmán és Gyórfy István felszólalása folytán elhatározza a választmány, hogy dr. Péter Béla kolozsvári akad. tanárral lép érintkezésbe, ki a gyógynövényeknek orszá-

gos hírű ismerője s évente kurzusokat is szokott tartani e tárgyról, hogy a szükséges felvilágosításokat megadja. Gondoskodni kíván továbbá az egyesület arról, hogy a gyógynövények gyűjtésére stb. vonatkozó gyakorlati útmutatások és tudnivalók röviden, füzetben összefoglalva terjesztessenek és elhatározza, hogy e mozgalom körébe első sorban is a tanítósgot akarja bevonni.

11. Fischer Miklós jelenti, hogy az Országos Idegenforgalmi Szövetség az 1911. év folyamán megalakult és a M. K. E. részéről az ügyvivő alelnök a szövetség tagjai közé beválasztatott.

Tudomásul szolgál.

12. Olvastatott a múzeumi elnök jelentése annak a 10,000 K-nyi hagyatéknak dolgában, melyet néhai Husz Dávid, a Husz-park tulajdonosa adományozott az egyesületnek oly kikötéssel, hogy abból 6000 K a központot, 4000 K pedig a poprádi múzeumot illesse. A jelenlegi tulajdonos, özv. Matejkáné azonban fizetésektelen lévén, a Husz-park árverés alá került. A bírósági végzés szerint az egyesület követelése az ingatlanra első helyen van betáblázva.

Tudomásul szolgál.

13. Bemutatásra kerül a számvizsgáló bizottság jelentése az általa felülvizsgált zárószámadásról, vagyonkimutatásról és költségvetésről. Az egyesület bevétele volt az elmúlt évben 15086 K 40 fill., kiadása 10788 K 28 fill., pénztári maradvány tehát 4298 K 12 fill. A M. K. E. tulajdonát képező alapítványok és alapok összege 41896 K 22 fill.

A központi választmány a pénztárosnak köszönetet szavaz s neki az 1910. évre a felmentvényt megadja, úgyszintén a számvizsgáló bizottságnak is fáradozásáért köszönetet mond.

14. Az építő bizottság nevében Róth Márton beszámol a Kőpataki tó mellett építendő turistaház ügyéről. Mivel a tervezett vasbeton építkezés igen sokba kerülne s az ahhoz szükséges kőzetanyag a kijelölt hely közelében nem található, a központi választmány ettől a tervétől eláll és elhatározza, hogy a turistaházat kőalapon fából fogja felépíteni a Tüzelőkő alatt és hogy az építkezést lehetőleg még ebben az évben megkezdi.

15. Dr. Posewitz Tivadar vál. tag 3 indítványa közül kettő, amelyik a Kőpataki menedékházra és a Koprova-völgyben építendő erdőéri lakra vonatkozik, a választmánynak ilyen irányú határozata következtében tárgyalanná vált, a harmadikat pedig, mely szerint a Tarpataktól a Kőpataki tóhoz ve-

zető út kiépítendő, oly értelemben fogadja el, hogy ha a kereskedelmi miniszter az útépités céljaira kért 10000 K-t megadja, abból elsősorban a Csorbatótól a Háromforrásig vezető szekérút építését kezdi meg s ezzel *egyidejűleg* a fentebb körülírt turistaút kiépítéséhez is hozzáfog.

16. Róth Márton az építő bizottság által javasolt egyéb fontos munkálatokra nézve terjeszti elő javaslatait. Szükségesnek tartja, hogy az egyesület a Koprova-völgy felső részében menedékkunyhót építtessen, továbbá, hogy a következő útépitéseket végezze:

A Koprova-völgyi utat javíttassa ki;

a Belanszkói kerülőháztól új ösvényt létesítsen a Csorbai tó felé;

Oszterva és Felsőhági között az ösvényt kijavíttassa;

Felsőhági—Batizfalvi tó, Glatz—Nagyszokol és Matlárháza—Fehérfal között utat építtessen és kijavíttassa;

a Lorelei-szikla alatt a sziklába erősített vaskampók és a rájuk helyezett hídlások segítségével a Hernád felett vezető átjáró létesítéséről gondoskodjék;

a Zöldtó és Verestó, továbbá a Zöldtó és Fehértó között ösvényáthelyezés történjék.

A választmány az építő bizottság javaslatait elfogadja és utasítja a bizottságot, hogy az illető területek birtokosainál engedély, illetve támogatás végett a szükséges lépéseket tegye.

A következő útjelzések foganatosíttatnak:

Furkota-völgy (kék), Koprova (piros), Tycha (sárga), Kameniszi, Felsőhági—Oszterva, Felsőhági—Batizfalvi tó, Felkai völgy (piros), Tarpatak—Matlárháza (kék) és Tátralomnic—Kőpataki tó (piros).

Tudomásul vétetik.

Mivel a csorbai állomástól a villamos megállóig kezdetleges és kényelmetlen feljárás vezet, a bizottság indítványára az egyesület kérvényt intéz a Ksod. vasút igazgatóságához, hogy e feljáratot átalakítsa.

Ugyancsak a Ksod. igazgatóságánál kérelmezni fogja a M. K. E. azt is, hogy a vasúttársaság az edősfalvi állomáson zárt tornácot építtessen, mivel a kirándulók, kik ezen az állomáson gyakran várni kénytelenek, rossz időben most semmi védelmet nem találnak.

17. Több választmányi tag felszólalt a Ksod. és a „Phoebus“ villamos vasúttársaság által kiadott kedvezményes jegyek tárgyában. Az a körülmény, hogy a kiránduló turis-

táknak a jegyekért már jóvalelőbb kell az igazgatóságához folyamodniok, e kedvezményt meglehetősen illuzórikussá teszi.

Elhatározza azért a közp. választmány, hogy kérvényt intéz a Ksod. és a „Phoebus“ társaság igazgatóságához, hogy adjon a jövőben az állomásfőnököknek oly meghatalmazást, melynek erejénél fogva az illető szakosztály ügyvivőjének aláírásával ellátott igazolvány előmutatójának az állomáson kedvezményes jegyet kiszolgáltathassanak.

18. Róth M. indítványára jegyzőkönyvi köszönetet szavaz a választmány Gabriel Adolf úrnak, ki a Keleti Tátrában az utakra, hídakra és jelzésekre való felügyeletet 7 év óta önzetlen buzgalomból végzi.

19. Titkár beterjeszti az egyes osztályok jelentéseit, zárszámadásait és költségvetéseit, melyeket a választmány jóváhagyólag tudomásul vesz. (Lásd az Évkönyvnek erre vonatkozó részét.)

Jelenti továbbá, hogy az eperjesi osztály arra való tekintettel, hogy a nagysárosi vár tornyát újjáépíteni szándékozik, azt a kérést intézi a központhoz, hogy őt a szokásos tagsági díjak után járó 40⁰/₀ illetmény beszolgáltatása alól mentse fel.

A választmány ezt az engedményt megszavazza.

20. Tekintettel arra, hogy az egyesület lipői osztálya nem működik, ügyvivő alelnök személyesen szándékozik az osztály székhelyére utazni, hogy a vezetőséget tevékenységre buzdítsa,

amit a választmány köszönettel tudomásul vesz.

21. Beterjesztetik a múzeum működését feltüntető jelentés és a zárószámadások. (Lásd Évkönyvben, más helyütt.)

Tudomásul szolgál.

22. A szerkesztő bizottság jelenti, hogy az egyesület 1911-re szóló Évkönyve 3950 példányban jelenik meg, magyar és német nyelven és hogy május végére elkészül.

Tudomásul szolgál.

23. Az elnökség beterjeszti a „Turistaság és Alpinizmus“ c. folyóirat szerkesztőségének azon kérelmét, hogy a M. K. E. emelje fel a 200 koronás évi segélyt 400 koronára.

A választmány teljes elismeréssel adózik e jeles folyóirat szerkesztőségének, hogy magas nivón álló becses turisztikai közlőnyt indított meg, de az ez évi költségvetésbe ezt az összeget sajnálatára még nem illeszthette be és így nem teljesítheti a kérést.

24. A Frigyes-menedékházban felállított kályha költségeit (200 K) magára vállalja az egyesület.

25. Sajnálattal veszi tudomásúl a választmány, hogy dr. Klug Gyula az egyesület képviselője Pozsonyban lemondott ezen tisztségéről és helyébe Müllner Mihály ev. tanítót ajánlotta megválasztásra.

A választmány dr. Klug Gy. eddigi önzetlen fáradásáért hálás köszönetet szavaz és megválasztja Müllner Mihályt pozsonyi képviselőjének.

26. Titkár bemutatja dr. Györffy István levelét, amelyben megköszöni, hogy az egyesület beválasztotta a növényteni bizottságba.

Tudomásul szolgál.

27. Végül bemutatott dr. Klekner Mihály, az egyesület budapesti képviselőjének beszámolója, melyben jelenti, hogy egyesületünket a M. T. E. és B. E. T. T. gyűlésein több ízben képviselte.

Helyeslőleg tudomásul szolgál.

28. Elnök bezárja a gyűlést.

Kmf.

Fischer Miklós

a M. K. E. ügyvivő alelnöke.

Dr. Bruckner Győző

a M. K. E. titkára.

Bevétel.

A Magyarországi
1910. évi bevételeinek és

	K	f	K	f
<i>I. Tagsági díjak.</i>				
1. Központi tagok díjai :				
7 tag után 1909. évre — — — — —	29	30		
934 » » 1910. » — — — — —	3762	16		
2 » » 1911. » — — — — —	8	—		
2. Osztályok 40%-s járulékai :				
Eperjesi osztály 224 tag után 1910-re —	358	40		
Gölnicvölgyi » 23 » » » —	36	80		
Iglói » 78 » » » —	124	80		
Kele'i Kárpátok osztálya 312 tag után 1910-re	499	20		
Sziléziai osztály 744 tag után 1910-re —	1190	—		
Zólyommegyei osztály 165 tag után 1910-re	262	40		
3. Alapító tagsági díjak — — — — —	60	—	6331	06
<i>II. Kiadványok és hirdetések.</i>				
1. Kiadványok eladásából — — — — —	70	94		
2. Jelvények » — — — — —	88	45		
3. Tagokmányok » — — — — —	4	40		
4. Hirdetések — — — — —	392	54	556	33
<i>III. Adományok és kamatok.</i>				
1. Adományok — — — — —	20	—		
2. Alapító tőke kamatja — — — — —	593	65		
3. Vármegyei segély kamatja — — — — —	172	11	785	76
<i>IV. Különféle bevételek.</i>				
1. Frigyes-menedékház bérösszege — — — — —	400	—	400	—
Pénztári maradvány 1909-ből			7	13 25
Összes bevétel 1910-ben —			15086	40

Megvizsgáltuk és minden

Iglón, 1911.

Széll Ödön s. k.
számv. biz. tag.Topscher
kir. tanácsos.

**Kárpátgyesület
kiadásainak kimutatása.**

Kiadás

	K	f	K	f
<i>I. Kezelési költségek.</i>				
1. Tiszteletdíjak — — — — —	1200	—		
2. Irodai költség:				
a) Iroda lakbére, kiszolgálás — — 280	280	76		
b) Irnokok — — — — — 100	100	—		
c) Nyomtatványok — — — — — 188	188	—		
d) Okmány- és levélbélyegek — — 253	253	73		
e) Sürgönyök és szállítás — — 59	59	—	881	49
3. Utazási költség — — — — —	217	09		
4. Tagsági díjak beszédese — — — — —	45	96	2344	54
<i>II. Kulturális kiadások.</i>				
1. Évkönyv:				
a) Szerkesztői és szerzői tiszteletdíj 340	340	—		
b) Nyomtatás költsége — — — — — 2917	2917	13		
c) Műmellékletek — — — — — 344	344	45		
d) Szétküldési költség — — — — — 240	240	74	3842	32
2. Orsz. közművelődési tanácsnak — — — — —	200	—		
3. Weni vadászati kiállítás — — — — —	110	04		
4. »Turistaság és Alpinismus« segélyezése — —	200	—	4352	36
<i>III. Építési és turisztikai kiadások.</i>				
1. Kisorsolt Frigyes-menedékházi részjegyek be- váltása — — — — —	360	—		
2. Menedékházakra — — — — —	2116	72		
3. Új utak építése — — — — —	200	—		
4. Régi utak fentartása és javítása — — — — —	752	64		
5. Útjelzés — — — — —	134	54		
6. Osztályok segélyezése — — — — —	373	—		
7. Kalauzok tagsági díjai az orsz. segélypénztárba	94	48	4031	38
<i>IV. Különféle kiadások.</i>				
1. Alapító tőke elhelyezése — — — — —	60	—	60	—
			10788	28
			4298	12
			15086	40

Marcsek Andor s. k.
közp. pénztáros.

tételében helyesnek és rendben találtuk.
március 28-án.

György s. k.
biz. elnök.

Dr. Wesselényi Mátyás s. k.
számv. biz. tag.

A Magyarországi alapítványainak kimutatása

	K	f	K	f
<i>I. Alapító tőke.</i>				
Kárpáti Múzeum tartozása — — — —			4000	—
Keleti Kárpátok osztályának tartozása — —			2000	—
Központ tartozása a mill. kiállítás alkalmából —			3600	—
Frigyes-menedékházi részjegyekben 1909. dec. 31-én	500	—		
2 darab kisorsolt részjegy visszafizetése — —	40	—		
Marad 1910. december 31-én			460	—
Szepesi Hitelbank, Lőcse, 7201. sz. betétkönyv (alapító tőke) 1910. december 31-én — — —			936	92
Szepesi Hitelbank, Lőcse, 7992. sz. betétkönyv (kalauz-tőke) 1909. december 31-én — — —	893	13		
1910. évi kamatok hozzá — — — —		36		06
1910. december 31-én			929	19
Szepesiglói hitelintézet 6720. számú betétkönyv (alapító tőke) 1909. december 31-én — — —	131	87	96	
Kisorsolt Frigyes-menedékházi részjegyek értéké- nek elhelyezése — — — —		40	—	
1910. évi alapítvány elhelyezése — — — —		60	—	
1910. december 31-én			13287	96
Összes alapító tőke 1910. december 31-én — —			25214	07
<i>II. Ordódy István K. alapítványa.</i>				
Szepesi Hitelbank, Lőcse, 7305. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	591	85		
1910. évi kamatok hozzá — — — —		23		88
1910. december 31-én			615	73
<i>III. Múzeum építési alapja.</i>				
Szepesiglói hitelintézet 8531. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	3020	74		
1910. évi kamatok hozzá — — — —		106		62
1910. december 31-én			3127	36
Átvitel			28957	16

Megvizsgáltuk, az alapokkal összehasonlítottuk
Igló, 1911. évi

Szell Ödön s. k.
számv. biz. tag.

Topscher
kir. tanácsos.

Kárpátgyesület
1910. évi december hó 31-én.

	K	f	K	f
Áthozat			28957	16
<i>IV. Milleniumi emlékkő-alap.</i>				
Szepesiglói hitelintézet 8835. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	82	56		
1910. évi kamatok hozzá — — — — —	2	88		
1910. december 31-én			85	44
<i>V. Tarpataki völgy menedékházának alapja.</i>				
Szepesiglói hitelintézet 13160. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	250	60		
1910. évi kamatok hozzá — — — — —	8	79		
1910. december 31-én			259	39
<i>VI. Kőpataki tó menedékházának alapja.</i>				
Szepesiglói hitelintézet 13264. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	9204	46		
1910. évre megszavaztatott — — — — —	2000	—		
1910. évi kamatok hozzá — — — — —	321	13		
1910. december 31-én			11525	59
<i>VII. Batizfalvi tó menedékházának alapja.</i>				
Szepesiglói hitelintézet 13608. számú betétkönyv szerint 1909. december 31-én — — — —	1032	21		
1910. évi kamatok hozzá — — — — —	36	43		
1910. december 31-én			1068	64
Összes alapítványok és alapok 1910. dec. 31-én —			41896	22

Marcsek Andor s. k.
közp. pénztáros.

és mindent rendben és meglevőnek találtunk.
március hó 28-án.

György s. k.
biz. elnök.

Dr. Wesselényi Mátyás s. k.
számv. biz. tag.

A Magyarországi 1911. évi költség-

Bevétel.

	K	f	K	f
<i>I. Tagsági díjak.</i>				
950 központi tag után 1911-re — — — — —	3800	—		
Eperjesi Osztály 40 ⁰ / ₀ -a 1911-re — — — — —	350	—		
Gölnicvölgyi » » » — — — — —	40	—		
Iglói » » » — — — — —	131	—		
Keleti Kárpátok Oszt. 40 ⁰ / ₀ -a 1911-re — — — — —	478	—		
Liptói » » » — — — — —	80	—		
Lőcsei » » » — — — — —	153	—		
Sziléziai » » » — — — — —	1148	—		
Zólyommegyei » » » — — — — —	235	—		
Gömöri » » » — — — — —	160	—		
			6575	—
<i>II. Kiadványok és hirdetések.</i>				
Kiadványok eladása — — — — —	30	—		
Jelvények eladása — — — — —	70	—		
Tagokmányok eladása — — — — —	5	—		
Hirdetések — — — — —	350	—		
			455	—
<i>III. Adományok és kamatok.</i>				
Adományok — — — — —	100	—		
Alapító tőke kamatja — — — — —	750	—		
			850	—
<i>IV. Különféle bevételek.</i>				
Frigyes-menedékház bérösszege — — — — —	700	—		
Kőpataki tó mellett építendő menedékház alapítványokban elhelyezett összege — — — — —	10500	—		
Pénztári maradék 1910-ből — — — — —	2500	—	13700	—
Összes bevétel — —			21580	—

A M. K. E. Múzeum-bizottságának 1910. évi jelentése.

A M. K. E. múzeuma az elmúlt 1910-ik évben is határozó támogatásban részesült úgy a magas kormány és a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, mint a nagyközönség részéről is.

A múzeumot az elmúlt nyári idény alatt is igen sokan látogatták. A látogatók száma, kik nevüket a múzeum emlékkönyvébe bejegyezték, 2596 volt. Látogatásukkal a múzeumot megtisztelték Horváth Géza dr., a Nemzeti Múzeum igazgatója, Ferenczy Zoltán dr., a budapesti egyetemi könyvtár igazgatója és Radisich Jenő, az orsz. iparművészeti múzeum igazgatója. Továbbá megtekintették a múzeumot a következő tanintézetek tanáraik vezetése mellett: a poprádi polgári leány- és fiúiskola, a szepesszombati zárda felsőbb leányiskolája, a máramarosszigeti állami felsőbb leányiskola, a zsolnai állami főreáliskola, a kassai felső ipariskola, a kolozsvári állami iparszakiskola és a kassai hadapródiskola.

Az önkéntes adakozásokból befolyt összeg 674.60 kor., levelező lapokért befolyt 19.44 kor., tehát összesen 694.04 K. Dacára ezen szép támogatásnak, aránylag keveset fordíthattunk a múlt évben múzeumunk fejlesztésére és gyarapítására, mert a szakértők véleménye szerint a múzeum tetőzetét újból be kellett mázoltatnunk, ami 620 koronába került. Azonkívül meg kell említenünk, hogy a „Husz-park“ tulajdonosnéja fizetéképtelen lett és így a Magyarországi Kárpát Egyesület Múzeumának nála elhelyezett alapítványa, azaz 4000 korona, bizonytalanává vált.

Ami múzeumunk gyarapítását illeti, jelenthetjük, hogy leginkább jótékony adományokból gyarapodott, nevezetesen:

I. A könyvtár. 1. Wünschendorfer Károly úrtól kaptunk 43 kötetet és 5 füzetet. 2. A belügyminiszter úrtól „Magyarország közegészségügye 1907-ben.“ 3. A földmivelésügyi miniszter úrtól „Vadas J. Erdészeti kísérletek.“ 4. A Főfelügyelőségtől: a) Orsz. M. Szépműv. múz. Gróf Vay Péter-féle japáni gyűjteménye. b) A történelmi képcsarnok leíró lajstroma. c) A történelmi képes grafikai kiállítás lajstroma. d) A modern képtár leíró lajstroma. e) Mihalik József „Múzeumi és könyvtári értesítő“. f) Kollányi Ferenc „Magyar könyvszemle“. g) Jelentés a M. N. Múzeum 1909. évi állapotáról. h) Jelentés a Múzeumok és Könyvtárak országos tanácsának 1909. évi működéséről. i) Jelentés a Múz. és Könyvt. országos főfelügyelőség 1909. évi működéséről. 5. Dr. Pándy Kálmán úrtól „Gondoskodás az elmebetegokről.“ 6. Husz János úrtól a) „Meteorologi év-

könyv 1907. évf.“ *b*) Héjas Endre és dr. Terkán Lajos „Az időjárás“ újság. 7. Jelentés a debreceni városi múzeum 1909. évi működéséről és állapotáról. 8. A Pécs—Baranya megyei múzeumi egyesület évkönyve. 9. Jelentés a Székely Nemzeti Múzeum 1908/9. évi állapotáról. 10. Dr. Hankó Béla úrtól: „A házi galamb pete vezetékének szerkezete.“ 11. Nyárády E. Gy. úrtól: „A Magas-Tátrában fekvő Menguszfalvi völgy botanikai ismertetése.“ 12. Dr. Vigyázó János úrtól: „Turistaság és Alpinizmus.“ 13. Camillo Morgan: „Die hohe Tátra u. ihre Jagdfauna.“ 14. Györffy István úrtól: „Botanikai cikkek.“ 15. Schoch Konrád úrtól: „Andenken an die 300 jährige Jubelfeier der ev. Gemeinde in Leutschau.“ 16. Özv. Peschko Ilona úrnőtől: *a*) Karl Rotter „Allgem. Weltgeschichte“ 5 kötet. *b*) Baedekers Paris 1 kötet. *c*) „Chrestomathia Xenophon“ 1 kötet. *d*) Neueste illustrierte Münz-Maas u. Gewichtskunde 1 köt. *e*) August Kotzebue „Dramatische Werke“ 27 köt. 17. Posta Béla úrtól: „Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum Egyesület régiségtárából.“ 18. Özv. Schönherr Antalné úrnőtől: „Schönherr Gyula dr. emlékezete.“ 19. Darnay Kálmán úrtól: „Ingyen naptár.“ 20. Gaál Jenő úrtól: „Magyarország közgazdasági politikája.“ 21. Gróf Dessewffy Miklós úrtól: „Barbár pénzek.“ 22. Végre a M. O. Kárpátgyesülettől kaptunk 694 köt. és 144 füz., különösen bel- és külföldi egyesületek cserepéldányait a Kárpátgyesületi évkönyvért. Vétel útján könyvtárunk a következő művekkel gazdagodott: 1. „Tátravidék“ poprádi újság. 2. A Természettud. társulat kiadványai: *a*) Természettud. Közlöny. *b*) Chemiai folyóirat. *c*) Botanikai közlemények. *d*) Állattani közlemények. *e*) Dr. Zemplén Győző „Az elektromosság.“ *f*) Berger Alfonz: „A földgömb fizikája.“ 3. A Tud. Akadémia kiadványai: *a*) „Akadémiai Értesítő.“ *b*) Hornyánszky Győző: „A görög felvilágosodás tudománya.“ *c*) Berzeviczy Albert: „A tájképfestés.“ *d*) Földes Béla: „A szocializmus“ 4. Közlemények Szepesvármegye multjából. 5. Történelmi közlemények Abauj-Torna vármegye és Kassa város multjából. 6. Csiki Ernő: Rovartani Lapok. 7. Numizmatikai Közlöny. 8. Magyar Iparművészet. 9. Endrődi és Fer.: Petőfi könyvtár. Összes gyarapodás 814 kötet és 147 füzet.

II. Régiségtárunk és pénzgyűjteményünk következőképen gyarapodott: 1. Gréb Aladár úrtól: Régi jegyzék Szepes-zombatról. 2. A Magyarországi Kárpátgyesülettől: *a*) H. Klobusitzky: Régi nyomtatvány. *b*) Antonius Csáky: Oratio 1764. Cassoviae. *c*) Régi nyomtatvány Resolutio 1710. 3. Spatz Samu úrtól: Régi pisztoly. 4. Cseplak János úrtól: Wernd-féle hátultöltő puská. 5. Brabecz János úrtól: Régi fegyver. 6. Vétel útján szereztetett meg egy őskori Mammuth-fog Gánócról.

Pénz- és éremgyűjteményünknek ajándékoztak: 1. Husz János úr: *a)* Papírpénzt 5 frt. 1848. 2 db. *b)* 2 frt. 1848. 2 db. *c)* 1 frt. 1848. 1 db. *d)* 30 pengő kr. 1849. 3 db. *e)* 15 pengő kr. 1849. 1 db. 2. Husz Lydia úrhölgy: 30 pengő kr. 1849. 1 db. 3. Cseplak János úr: *a)* 10 frt. 1848. *b)* 2 frt. 1848. 1 db. *c)* 1 frt. 1848. 1 db. 4. Blieszner János úr: *a)* 1 kr. 1800. 1 db. *b)* 3 kr. 1800. 1 db. *c)* 3 kr. 1812. 1 db. 5. Dózsa Domokos úr: *a)* 20 kr. ezüst Lengyel Zsigmond 1 db. *b)* 20 kr. ezüst I. Ferenc 1814. 1 db. *c)* 10 Pfg. 1900. 1 db. 6. Wünschendorfer Károly úr: *a)* Milleniumi korona 1 db. *b)* 1 kor. I. Ferenc József 60 éves uralkodói emlékére 1 db. *c)* 10 Pfg. 1905. 1 db. 7. Lengyel Ede úr: *a)* 6 kr. ezüst 1849. 1 db. *b)* 15 kr. 1807. 1 db. *c)* 1 kr. 1807. 1 db. *d)* 4 kr. 1861. 1 db. 8. Pap János úr: $\frac{1}{2}$ kr. 1812. 1 db. 9. Varga Imre úr: Ein Greschel 1768. Csehország. 1 db. 10. Husz János úr: *a)* 10 kr. ezüst 1828. osztrák 1 db. *b)* 25 kr. ezüst 1817. orosz Sándor. 11. Csipkés Bertalan úr: 5 kr. ezüst 1821. osztrák I. Ferenc. 12. Immerblum Sándor úr: 5 Pfg. 1876. 1 db. 13. Cseplak János úr: *a)* török pénznem 3 db. *b)* 3 kr. 1849. 1 db. *c)* 2 kr. 1851. 1 db. *d)* 10 kr. ezüst 1764, 1 db. *e)* 10 kr. ezüst 1790. 1 db. *f)* 10 kr. ezüst I. Ferenc József 1 db. *g)* Lengyel pénznem ezüst Joan Casimir 1 db. *h)* Cseh pénznem ezüst 1 db. *i)* 5 centes. Vittorio Emanuele 1 db. *j)* Confoederatio helvetica 1894. 1 db. 14. Littmann Sándor úr: $\frac{5}{10}$ kr. 1865. 1 db. 15. A múzeumi perselyben találtatott: *a)* $\frac{1}{4}$ frt. 1857. 1 db. *b)* 25 Pfg. 1909. német 1 db. *c)* 3 centes. olasz 1861. 1 db. *d)* 20 para 1906. orosz 1 db. *e)* 20 kr. ezüst 1830. osztrák 2 db. — *Érmek:* 1. Hajdu Bódog úr: 60 jáhrges Dienstjubilaem Joh. Fr. v. Appel 1 db. 2. Szepesi Béla úrtól: Régi érem ólom 1 db. 3. Vétel útján szereztetett: Plaquette az Erdélyi Nemzeti Múzeum 50 éves fennállásának emlékére 1 db. E szerint régiség-tárunk gyarapodott: *a)* 4 db okmánnyal; *b)* 3 db. régi tárggyal; *c)* 1 őskori tárggyal; összesen 8 darabbal. Pénzgyűjteményünk: *a)* 3 db. éremmel; *b)* 38 db. pénznemmel; *c)* 13 db. papírpénzzel; összesen 54 darabbal.

III, Néprajzi gyűjteményünk vétel útján gyarapodott: Egy szepesi zsdjári öltözettel, *a)* férfi kalap, *b)* kabát, *c)* mellény, *d)* nadrág, *e)* ing, *f)* egy pár bocskor, *g)* női ruha, *h)* mellény, *i)* kötény, *j)* kendő, *k)* szalag, *l)* gyöngy, *m)* egy pár bocskor. Továbbá a Nagyszalóki öltözethez alsó szoknya. Összesen 14 darab.

IV. Képzőművészeti lárunknak ajándékoztak: 1. Gréb Aladár úr: *a)* Reise-Karte v. Mittel-Europa. M. Herrmann. *b)*

Az összes magyarul tudók térképe az 1890. év végén. *c)* Skizze des Kriegsschauplatzes v. Mittel-Europa 1870. Ignacz v. Szalay. *d)* Generalkarte v. Deutschland 1870. *e)* Die europäische Türkei. Nürnberg 1828. 2. Róth Márton úr: Fényképek a Központi Kárpátokról, Divald K. 35 db. Fényképek a Bélai mézhavasokról 9 db. Összesen 49 db.

V. Természettajzi tárunk a következő ajándékokkal gazdagodott: I. Minerológia: 1. Marx Adolftól: Kénkovand Feketehegyről 2 db. 2. Cseplak János úrtól: Egy kis üveg kéneső. II. Botanika: 1. Schweitzer Frigyes úrtól: Egy érdekes lucfenyő kinövés Savnikről. 2. Róth Márton úrtól: *a)* Daphne arbuscula Káposztafalu. *b)* Lycopodium alpinum Máramaros 1 db. *c)* Hypericum alpinum Volác Beregm. *d)* Scorzonera rosea. Guttin 1 db. III. Zoologia: 1. Husz János úrtól: *a)* Crietus frumentarius 1 db. *b)* Sorex pygmaeus 1 db. *c)* 150 db. különféle rovar Poprád környékéről. 2. Okályi Géza úrtól Szepesszombat: Sturnus vulgaris 2 db. 3. Vétel útján szerezett: Scolopax gallinago. Poprád.

Amidőn a felsorolt nemeslelkű adakozóknak még egyszer hálás köszönetünket fejezzük ki, kérjük egyszersmind továbbra is a Magyarországi Kárpátgyesület Múzeumát pártfogásukba venni.

Poprád, 1911. február hó 22-én.

Husz János
a múzeum őre.

Wünschendorfer Károly
múzeumi elnök.

A M. K. E. Múzeumának számadása az 1910-iki évről.

Bevétel:

1. Pénztári maradvány az előző évről...	248:21 K
2. A Poprád-Felkai Takarékpénztár adománya	100— „
3. Adományok és perselypénz	694:04 „
4. Kamatok	4:74 „
5. Rendkívüli bevétel	47:50 „
	<hr/>
Összesen	1094:49 K

Kiadás:

1. A múzeumi teremőr fizetése	175— K
2. A gyűjtemények gyarapítására	119:59 „
	<hr/>
Átvitel	294:59 K

	Áthozot	294·59	K
3. Bútorozási és felszerelési költség	---	428·72	"
4. A helyiség fenntartására	---	75·24	"
5. Irodai és postaköltség	---	58·28	"
6. Rendkívüli kiadás	---	55·47	"
7. Adó	---	16·92	"
8. Tűzkárbiztosítás	---	43·30	"
9. A wieni kiállításra	---	20·31	"
	Összesen	992·83	K
	Pénztári maradék	101·66	"
	Összesen	1094·49	K

Poprád, 1910. december hó 31.

Christmann Tivadar
pénztáros.

A fenti számadás megvizsgálatván, helyesnek találtatott.
Poprád, 1911. február hó 17-ikén.

Husz János
a múzeum őre.

Wünschendorfer Károly
múzeumi elnök.

Raab Árpád
tanu.

A M. K. E. Múzeumának előirányzata az 1911-iki évre.

Bevétel:

1. Pénztári maradék az előző évről	---	101·66	K
2. Pártfogóktól kapott adomány	---	100·—	"
3. Adományok a látogató vendégektől	---	500·—	"
4. Tőkekamat	---	404·74	"
5. Rendkívüli bevétel	---	40·—	"
	Összesen	1146·40	K

Kiadás:

1. A múzeumi őr tiszteletdíja 2 évre	---	400·—	K
2. A múzeumi teremőr fizetése	---	175·—	"
3. A gyűjtemények gyarapítására	---	200·—	"
4. Bútorozási és felszerelési költség	---	100·—	"
5. A helyiség fenntartására	---	70·—	"
6. Adó	---	16·92	"
	Átvitel	961·92	K

	Áthozat	961.92 K
7. Tűzkárbiztosítás --- --- --- --- --- ---		43.30 „
8. Iroda és postaköltség --- --- --- --- ---		30.— „
9. Rendkívüli kiadás --- --- --- --- ---		50.— „
	Összesen	1085.22 K
	Pénztári maradék	61.18 „
	Összesen	1146.40 K

Poprád, 1911. február hó 23-án.

Husz János
a múzeum őre.

Wünschendorfer Károly
múzeumi elnök.

Az osztályoknak 1910-re vonatkozó jelentései.

Eperjesi Osztály.

Elnök : Uhlarik Mátvás.

Ügyvezető elnök : Szutórisz Frigyes.

Titkár : Vöröss Sándor.

Jegyző : Uhlik Artur.

Pénztáros : Theisz Ármin.

Választmányi tagok:

a) *Eperjesen* : Dúzs Mária, Kósch Árpádné, dr. Sztehló Jánosné, Berzeviczy Elek, dr. Csatáry Ágost, Faragó József, dr. Ferbstein Károly, dr. Flórián Károly, Frenyó Lajos, Holénia Béla, Liptai Lajos, Ludmann Ottó, Materny Gusztáv, Mussoni Antal, dr. Mikler Károly, Schönwiesner János, dr. Szlávik Mátvás, Vujsz János, Zavatzky Szilárd.

b) *A vidéken* : Bielek Zoltán Nagysároson, Szepessy Árpád és Marschalkó Vilmos Kisszebenben, Stronczer Dániel Héthárson, Köhler József Sóvárt.

c) *Bártfai helyi választmány*. Elnök : Uhlik Leó; ügyvezető elnök : Tirscher István; pénztáros : Gracser Nándor. Választmányi tagok : dr. Vas Antal és Bálint Lajos.

Központi iroda : Eperjesen, Theisz A. pénztáros üzletben. *Bártfai tudakozódó iroda* : Tirscher István gyógyszer-tárában.

Osztályképviselőségek. A megye északkeleti részében : Bártfafürdön, Zborón, Sárosmáriavölgyön, Galbatón, Lubotényban, Kapiban; *a Tarca völgyében* : Nagysároson, Kisszebenben, Pécsujfalun, Roskoványon, Héthárson, Balázsvágáson; *a Branyiszkö vidékén* : Szinyelipócon, Singlérén, Fricsen, Sirokán; *a Hernád mentén* : Kisladnán, Aboson; *a sóvári hegység irányában* : Sóváron, Aranybányán, Opálbányán, Ránkfüreden.

Az osztály tagjainak a száma 355 és pedig alapítótag 5: Sárosmegye, Eperjes sz. kir. város, Uhlarik Mátyás törvény-
széki elnök, a 67-ik gyalogezred tisztikara, dr. Vályi János
gör. kath. püspök ; rendes tag 224 ; családtag 76, tanulótag 50.

Az osztály a megkezdett úton és irányban ez idén is nagy tevékenységet fejtett ki, így többek közt Bártfán és a vidékén tájékoztató és útjelző táblákat helyezett el, ugyanott megkezdődött az útjelzés ; kiadta Eperjes város turista-kalauzát, Eperjes környékén 7 új padot állított fel, kiadott 3000 színes, színyelipóci tájakat ábrázoló képeslapot, tanuló kirándulások számára diákszállót tartott fönn, a megye északi részének leírására 150 kor.-nyi díjat tűzött ki útirajzra, 50 koronát pedig diákturista-pályázatokra adott. Az osztály az idén 5 turista-estélyt rendezett, egyet Eperjesen, Bártfán és Kisszebenben, ahol dr. Cholnoky Jenőnek Erdélyről szóló tanulmányát mutattuk be ; egy-egy estélyt rendeztünk Kassán és Nyiregyházán, mindkét helyen Sárosmegye nyugati részét (sárosi vár, színyelipóci völgy és a Branyiszkó) mutattuk be. A kirándulásokra az osztály ez idén is nagy súlyt helyezett ; az osztály programjába felvett kirándulások közül kiválóan sikerültek : a Lissza-hegyi kirándulás, melynek szervezője *Szepessy Árpád* választmányi tag volt, a Zsegesztői kirándulás, amelyet *Frenyó Lajos* választmányi tag szervezett és vezetett, a szádellői völgy és aggteleki barlangba vezetett kirándulás, mely *Uhlík A.* jegyző érdeme, a Nagyszalóki csúcsra irányult kirándulás, amelynek szervezője volt *dr. Szlávik Mátyás* választmányi tag, ugyancsak *dr. Szlávik M.* a múlt tél folyamán több ródli kirándulást is rendezett a Magas-Tátrába.

Eperjes, 1911. január hó 24-én.

Szutórisz Frigyes
ügyvezető elnök.

Zárószámadás 1910-ről.

Bevétel.

1. Készlet 1910. január 1-én	---	---	---	---	379'67	K
2. Adományok	---	---	---	---	221'60	"
3. Alapító tagdíj	---	---	---	---	100'—	"
4. Rendes tagdíj 1909-re	---	---	---	---	12'—	"
5. " " 1910-re	---	---	---	---	884'—	"
6. Család tagdíj 1909-re	---	---	---	---	4'—	"
7. " " 1910-re	---	---	---	---	68'—	"

Átvitel 1669'27 K

	Áthozat 1669·27 K
8. Diák tagdíj 1909-re —	51·—
9. Diákszallóért —	8·60
10. Felolvasásokból —	406·10
11. Szinyelipóci lapokból —	85·22
12. Hirdetésekből —	66·—
13. Térkép és kalauzokból —	13·—
14. Ródlí jegyekből 1909—10. —	15·—
15. Jelvényekből —	24·—
16. Különféle —	1·62
17. Kamatokból december 31-ig —	12·38
Összesen	2352·19 K

Kiadás.

1. Útjelzés stb. —	115·12 K
2. Diák turistapályázat 1909. évi —	50·—
3. Alapítványi értékpapir (200 kor. n. é.) beszerzése —	186·39
4. Toronyalap —	101·92
5. Diapozitívákért —	80·—
6. Felolvasások költsége —	406·10
7. Levelező lapokért —	119·30
8. Halastó kép —	7·87
9. Nyomtatványok: Turista kalauz —	85·25
10. Tájékoztató —	67·50
11. Különféle —	46·35
12. Központi iroda költsége —	50·—
13. " " felszerelése —	12·27
14. Szolga stb. —	61·33
15. Diákszallóért —	16·80
16. Padokért —	150·—
17. Ródlipálya —	10·40
18. Kirándulás költségei —	20·43
19. Úthasználatért —	21·42
20. Postaköltség —	51·94
21. Központnak 100 után 60 ⁰ / ₀ —	60·—
22. " 896 " 40 ⁰ / ₀ —	358·40
23. " jelvényekért —	24·—
24. Maradék 1910. december 31-én —	249·40
Összesen	2352·19 K

Eperjes, 1910. január 1-én.

Szulórisz Frigyes
ügyv. elnök.

Theisz Ármin
pénztáros.

Költségelőirányzat 1911-re.

Bevétel.

1. Készlet	---	---	---	---	---	---	249·40	K
2. 220 tag à 4 K	---	---	---	---	---	---	880·—	"
3. 80 család tag à 1 K	---	---	---	---	---	---	80·—	"
4. 20 diák tag à 1 K	---	---	---	---	---	---	20·—	"
5. Ródlí tagoktól	---	---	---	---	---	---	20·—	"
6. Felolvasásokból	---	---	---	---	---	---	50·—	"
7. Levelezőlapokból	---	---	---	---	---	---	25·—	"
8. Térkép és kalauzokból	---	---	---	---	---	---	15·—	"
9. Diákszállóból	---	---	---	---	---	---	15·—	"
10. Adományokból	---	---	---	---	---	---	120·—	"
11. Hirdetésekből	---	---	---	---	---	---	35·—	"
							Összesen	1509·40 K

Kiadás.

1. Jelzőtáblák stb. javítása	---	---	---	---	---	---	30·—	K
2. Postaköltség	---	---	---	---	---	---	50·—	"
3. Nyomtatványok	---	---	---	---	---	---	80·—	"
4. Felolvasásokra	---	---	---	---	---	---	50·—	"
5. Diák turisztapályázat (1910.)	---	---	---	---	---	---	50·—	"
6. " " 1911.	---	---	---	---	---	---	50·—	"
7. Központnak 880 után 40 ⁰ / ₀	---	---	---	---	---	---	352·—	"
8. Úthasználatért	---	---	---	---	---	---	22·58	"
9. Diákszálló	---	---	---	---	---	---	50·—	"
10. Ródlipálya	---	---	---	---	---	---	20·—	"
11. Központi iroda könyvtára	---	---	---	---	---	---	20·—	"
12. " " költsége	---	---	---	---	---	---	50·—	"
13. Kirándulások költségeire	---	---	---	---	---	---	30·—	"
14. Szolga stb.	---	---	---	---	---	---	60·—	"
15. Padokért 1910-ről	---	---	---	---	---	---	60·—	"
16. Padokért 1911-re	---	---	---	---	---	---	90·—	"
17. Nagysárosi kilátótorony	---	---	---	---	---	---	400·—	"
18. Maradvány	---	---	---	---	---	---	44·82	"
							Összesen	1509·40 K

Szutórisz Frigyes
 ügyv. elnök.

Theisz Ármin
 pénztáros.

Gölnicvölgyi osztály.

Elnök: Mattyasovszky Gábor.
 Ügyvivő alelnök: Apáthi Vilmos.
 Titkár és jegyző: Dr. Streck Imre.
 Pénztáros: Weidinger József.

Osztályunk tevékenysége az elmúlt évben is a megszo-
 kott szerény keretek között mozgott. Nagyobb fellendülésről
 a múlt évben sem adhatunk számot, minek egyik oka talán
 abban keresendő, hogy a szomszédságunkban felvirágzott
 korompai vasgyár vezető egyéneinél fáradozásunk ellenére sem
 sikerült megtalálni azt az érintkező kapcsolatot, mely által gyö-
 nyörű fekvésű Thurzó-hegyünk északi és nyugati oldalát is
 feltárhattuk volna turisztikai szempontból. A másik körülmény
 Thurzófüred fürdőnek gyér látogatottsága volt, minek követ-
 keztében a múlt évben is csak magunkra maradtunk és cse-
 kély számú tagjaink erejére voltunk utalva. Ez a kis csapat
 azonban tehetségéhez képest megtett mindent, hogy osztályunk
 tevékenysége legalább az eddigi keretek között megmaradjon.

A kirándulások közül meg kell említenünk azt a kiválóan
 sikerült kirándulást, melyet osztályunk tagjai hölgyek részvé-
 telével az uhornai tóhoz rendeztek s mely egész napot vett
 igénybe. A Gábor-menházat a múlt évben is helybeli és thurzó-
 füredi vendégek látogatták, míg a Trohanka hegyvidékét leg-
 inkább vadászaink keresték fel.

Megemlítendőnek tartom még, hogy valószínűleg a M.
 K. E. eperjesi osztálya a Trohankán két útjelző táblát alkal-
 mazott; kár, hogy erről az elismerésre méltó cselekedetéről
 előre nem volt tudomásunk, mert ebben az esetben közösen
 több táblát is alkalmazhattunk volna az alkalmasabb helyeken.

Zárószámadás 1910-ről.

Bevétel.

1. Előző évi számadási maradék	---	---	---	---	134.05 K
2. Tagsági díj 22 tag után	---	---	---	---	132.— „
				Összesen	266.05 K

Kiadás.

1. Tüzkárbiztosításokra	---	---	---	---	18.67 K
2. Központi járulékok	---	---	---	---	36.80 „
				Átvitel	55.47 K

					Áthozat	55:47 K
3. Menház javítása	---	---	---	---	---	40'— "
4. Különféle kiadás	---	---	---	---	---	34:44 "
				Összesen	---	129:91 K

Költségelőirányzat 1911-re.

Bevétel.

1. Mult évi számadási maradék	---	---	---	---	---	136:14 K
2. Tagsági díjakból 23 tag után	---	---	---	---	---	138'— "
				Összesen	---	274:14 K

Kiadás.

1. Menházak tüzkárbiztosítása	---	---	---	---	---	20:65 K
2. Központi járulék	---	---	---	---	---	36:80 "
3. Gábor-menházi út javítása	---	---	---	---	---	100'— "
4. Gábor-menházi víztárna javítása	---	---	---	---	---	40'— "
5. A többi turista utak javítása és jelzése	---	---	---	---	---	64:69 "
6. Egyleti szolgáló díja, postaköltség stb.	---	---	---	---	---	12'— "
				Összesen	---	274:14 K

Gölnicbánya, 1911. évi február hóban.

Apáthi Vilmos
ügyvivő alelnök.

Weidinger József
pénztáros.

Gömöri osztály.

Elnök: dr. Posch József.
 Ügyvivő alelnök: Horváth Sándor.
 Turisztikai alelnök: Pauchly Rezső.
 Titkár: Pásztor Mihály.
 Pénztáros: dr. Pachsteiner Endre.

Osztályunk december hó 18-án tartotta meg Rozsnyóra összehívott közgyűlését, mely azonban véletlenül olyan napra esett, amikor nagyobb számú rimaszombati, dobsinai és jolsvai tagjaink közül sokan nem jelenhettek meg. A közgyűlés tárgysorozatát azonban a vezetőség a legnagyobb gonddal készítette elő, úgy hogy az ott hozott határozatokat a jelen nem volt tagok is megnyugvással fogadhatták. A napirend előtt elnök felolvasta a beérkezett üdvözlő táviratokat és leveleket. A tárgysorozat első pontját az ügyrend egyik szakaszának a

központ kívánságára történt módosítása képezte; eszerint az osztály vagyona — feloszlás esetén — az anyaegyesületre száll. Ezután az elnök jelentést tett Andrássy Dénes gróf 200 koronás és Sulyovszky István 100 koronás adományáról. A közgyűlés az adományozóknak jegyzőkönyvileg kifejezett mély háláját tolmácsolta. Majd a titkár és pénztáros jelentése következett. Az előbbi jelentésből kitűnt, hogy az osztályt minden oldalról a legmelegebb erkölcsi támogatásban részesítették. Talán ennek is köszönhető, hogy az osztálynak már eddig 162 tagja van és pedig 5 alapító, ugyanannyi pártoló és 152 rendes tag. Ezek között 8 hölgy is van. Különben a tagok közül 83 rozsnyói, 28 rimaszombati, 12 dobsinai, míg a többi 21 helység közt oszlik meg. A következő pont szerint a közgyűlés örömmel és köszönettel fogadta a Keleti Kárpátok Osztályának azon ajánlatát, hogy a jövő évi közgyűlését szeptember 8-án Rozsnyón óhajtja megtartani. A Gömöri osztály szívesen látja a maga területén a szomszédos testvérosztályt s készséggel vállalja a közgyűléssel kapcsolatos kirándulások rendezését. Legvégül következett a 30 tagú választmány megalakítása. Választmányi tagok lettek: Loysch Ödön, Horváth Zoltán, Simon Mihály, Pogány István, Komáromy István és Benyo Gyula dr. Rimaszombatból: Klein Samu, Hanvay J. Ede, Benedicty Kálmán, Kellner Viktor és Sztankovics Károly Dobsináról; Hensch Géza dr. és Szénássy Béla (Jolsva), Czékus István (Pelsőc), Szontagh Andor (Csetnek), Hisnyai Heinzelmann Béla (Hisnyóviz), Sulyovszky István (K. H. Vár-alja), Pazár László dr. (Tornalja), Bencze Samu (Sajógömör), Mitske Gusztáv (Rimabánya), Hajesi Sándor dr., Götz István dr., Pösch Aladár, Komoróczy Miklós, Nagy Elemér, Hazslinszky Rezső dr., Tyroler Simon dr., Dittel István, id. Varga Józsefné Scheffer Etelka, Bartholomaeides Adél Rozsnyóról. Választmányi póttagok: Czibur Imre (Jolsva), Törköly József dr. (Rimaszombat), Kostenszki Pál (Dernő), Lajos Győző, Fecske István és Kirschner Zsigmond Rozsnyóról.

Rozsnyó, 1911. évi március hóban.

Horváth Sándor
ügyvivő alelnök.

Iglói osztály.

Elnök: Róth Márton.

Jegyző: Hajts Béla.

Pénztáros: Nosz Lajos.

I. *Építkezések.* A Galambpatakon (Taubnitz) két átjáró létesült, amiért Igló városának ezúttal jól megérdemelt hálánkat

fejezzük ki; ugyancsak hálás köszönetünk kijár Barger Guidó tagtársunknak, ki a Szuchabéla gyalogösvényét gyökeresen javíttatta és a Liftner-vízesésnél két padot készíttetett. Ezenkívül a Szuchabéla hasadékában egyes sziklafalakon létrákat is alkalmaztattunk.

II. *Útjelzések* a) Új jelzés : Liftner-vízesés—Glatz (sárga) és Nagyszokol (piros).

b) Felújítottak a következő ösvények jelzései : Iglófüred—Grätel—Greiner (fehér), Iglófüred—Ördögfej (kék), Iglófüred—Rittenberg (piros), Iglófüred—Királyforrás—Jávor (piros), Iglófüred—Királyforrás—Murány (sárga), Szárzhegy—Murány (piros), és Leithaus—Jávor (piros kereszt); ez utakon 118 táblácskát alkalmaztunk.

III. *Kirándulások*. A kedvezőtlen időjárás következtében az egyes kirándulások látogatottsága ugyan kisebb volt, de számuk azért az elmúlt évben 51-ről 60-ra emelkedett; ezek között 9 iskolai kirándulás. E kirándulások sora január 1-én kezdődött és december 18-án záródott. Résztvett azokon összesen ezernél több személy. Színhelyük kiterjed az iglói hegyekre, a Hernád-áttörésre, Lapis refugiú, Kiszél-szakadék, Karoliny és Moha-vízesés, Szuchabéla, Barger-gugyor, Nagyszokol, Róth Márton-gugyor, Szepesvár, Dunajec, Magas-Tátra (15 túra), a Dobsinai jégbarlang és a Királyhegyre és Krakóra.

Említésre méltó még, hogy a Szokolova—dolina (Sólyomvölgy), a Lapis refugiútól délre eső sziklahasadék bejárása folytán kirándulási területünk új, de nehéz mászóhellyel gazdagodott, nemkülönben az is, hogy a rödlizés különösen fiatalságunk női tagjai között mind általánosabban terjed.

Végül még igen szomorú kötelességet kell teljesítenünk. Ugyanis október hó 22-én fiatal tagtársunk, Mahler Oszkár, a sokoldalú ismeretei alapján szép reménnyel kecsegtető tehetséges tanár kirándulás céljából az esteli vonattal elhagyta Iglót, a következő napokon azonban vissza nem tért. Bár kitűnő hegyi turista volt, mégis szerencsétlenül kellett járnia. Sok jel arra mutatott, hogy a nyomaveszett a Tátrába indult. Ismételten és ismételten mentőexpedíciókat indítottunk oda, de hiába; az eltűntnek semmi nyomára nem akadtak.

E megrendítő eset, az egyedüljárásnak szomorú következménye, egy aggódó öreg turistát arra a szívből fakadó kérelemre ösztönöz : ifjú hegyászaink kíséret nélkül ne induljanak a fenhavasokra.

Iglón, 1910. december hóban.

Róth Márton

elnök.

Zárószámadás 1910-ről.

Bevétel:

1. Pénztári készlet 1909-ről	---	---	---	---	432 38 K
2. Tagsági díjak (78 t.)	---	---	---	---	390— „
				Összesen	822 38 K

Kiadás:

1. Központi pénztárba 78 tag után	---	---	---	---	124 80 K
2. Tűzbiztosítás	---	---	---	---	20 26 „
3. Útjelzések	---	---	---	---	81 44 „
4. Különféle kiadás	---	---	---	---	30— „
5. Készpénz mint egyenleg	---	---	---	---	565 88 „
				Összesen	822 38 K

Nosz Lajos
pénztáros.

Megvizsgáltam és helyesnek találtam.

Fest Béla.

1911. évi költségelőirányzat.

Bevétel:

1. Áthozat 1910-ről	---	---	---	---	565 88 K
2. Tagsági díjak	---	---	---	---	390— „
				Összesen	955 88 K

Kiadás:

1. Központnak	---	---	---	---	124 80 K
2. Tűzbiztosítás	---	---	---	---	20 26 „
3. Útjelzés és javítás	---	---	---	---	300— „
4. Különféle kiadás	---	---	---	---	30— „
5. Egyenleg mint készpénz	---	---	---	---	480 82 „
				Összesen:	955 88 K

Igló, 1911. február 15-én.

Nosz Lajos
pénztáros.

Keleti Kárpátok Osztálya.

Az Osztálynak 335 rendes és 12 alapító tagja van. Az 1910. évben 2842 kor. 34 fillér volt a bevétel és 2033 kor. 19 fillér a kiadás, úgy hogy az 1911. évre 809 kor. 15 fillér maradék volt átirható.

A múlt évben a fősúlyt az útjelzésekre fektettük.

Különösen sokat dolgozott a Kassa-vidéki választmány, amelynek működési területén az igen tevékeny *Simkó* Gusztáv úr vezetése alatt a Pokrivi gerincen (Kassától Ó-Ruzsinig) és a Kojsoi havason (Kassától Gölnicbányáig) körülbelül 70 kilométer hosszú turistaútat láttak el jelzéssel.

A nevezett választmány azonkívül 25 hivatalos kirándulást rendezett szép számú résztvevővel.

A Guttin vidéki választmány területén is eszközöltünk útjavításokat.

Az Aggteleki barlangot az 1910. évben 1264 turista kereste fel. Ezek közül 115 látogató Budapestről, 1122 Magyarországi többi részéről ment a barlangba, azonkívül 12 osztrák, 10 német, 4 Oroszországból és 1 Svájcából. A barlangon végig haladt 609 turista, vagyis az összes látogatók 48,2 százaléka, a turisták közül 710 az új, 554 a régi bemenetnél kezdte meg a barlang megtekintését. Az első látogató április 18-án, az utolsó október 21-én jött; 9 tanintézet eszközölt tanulmányi kirándulást a barlangba és pedig 30 tanár vezetése alatt 289 tanulóval. Az 1881. évtől kezdve, amidőn a Kárpátgyesület vette azt kezelésébe, összesen 21088 turista volt a barlangban.

A magyar orvosok és természetvizsgálók miskolci vándorgyűlése alkalmából Osztályunk alulírott által az Aggteleki barlangról irt füzetet osztott szét.

A barlangot a vándorgyűlés tagjai egy hivatalos kirándulás keretében felkeresték.

Szeptember hónapban a barlangkutató bizottság megkezdte a tudományos ásatásokat az Aggteleki barlangban. Ezen ásatások az egész szeptember hónapot igénybe vették és a bronz-, valamint a neolith korszakot átkutatták. A napvilágra került bő anyagot most rendezzük. Az ásatásokat az 1911. évben folytatni fogjuk.

Az 1910. évben alulírott 10 felolvasást tartott vetített képek kíséretében Budapesten, Miskolcon, Kassán és Felsőbányán; Miskolcon a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése alkalmával.

A tolyó évi *közgyűlés szeptember hó 8 án Rozsnyón* fog megtartatni, amelyhez a meghívók annak idején szétküldetnek.

Budapest, 1911. március hó.

Siegmeth Károly
ügyvivő alelnök.

A K. K. O. tisztviselőinek névjegyzéke 1910/11-ben.

Osztályválasztmány:

Elnök : gróf Majláth József.
Ügyvivő alelnök : Siegmeth Károly.
II. alelnök : Gedeon Jenő.
Főtítká : dr. Siegmeth Lajos.
Jegyző : dr. Móricz József.
Pénztáros : Mildner Ferenc.

Aggteleki barlangbizottság:

Elnök : Gedeon Jenő.
Alelnök : Kaczvinszky Géza.
Tagok : Dobronoky Lajos, Gedeon Aladár, Koós József,
Pongrácz Jenő.

Pénztárvizsgálók:

Hauser Károly, Maurer Adolf, ifj. Novelly Sándor.

Kassa—Abauj-Tornavidéki választmány:

Elnök : dr. Eöttevényi Nagy Olivér.
Társelnök : Simkó Gusztáv.
I. alelnök : Koós József.
II. alelnök : Gedeon Aladár.
Títká : dr. Móricz József.
Pénztáros : Mildner Ferenc.

Beszkidvidéki választmány:

Elnök : Ungvári Rónay Anial.
I. alelnök : Dókus Gyula.
II. alelnök : Kende Péter.
Títká és pénztáros : Cornides György.

Máramarosvidéki választmány:

Elnök: Tomcsányi Gusztáv.
 I. alelnök: Benda Bertalan.
 II. alelnök: Szilágyi János
 Pénztáros: Breu Béla.

Guttinvidéki választmány:

Elnök: Hubay Zsigmond.
 Ügyvivő alelnök: Farkas Jenő.
 II. alelnök: Gábor Sándor.
 Titkár: Papp Márton.
 Múzeumi őr: Münnich Sándor.
 Pénztáros: Háder Ferenc.

Az 1910. évben újonnan belépett tagok névsora.

1. Dr. Siegmeth Lajos	Bpest	20. Kulcsár István	Kassa
2. Bradofka Frigyes	Fbánya	21. Kuntze Walter	"
3. Nagy Károly	"	22. Melczer Kornél	"
4. Dr. Tóth Gábor	"	23. Misenszky Endre	"
5. Reményi Aladár	H.-Bösz.	24. Pallaghy Zoltán	"
6. Terray Gyula	Kbánya	25. Pfister József	"
7. Balla Miklós	Kassa	26. Rencz Károly	"
8. Baltres Frigyes	"	27. Szabó Kálmán	"
9. Barcs Lajos	"	28. Tauchner Antal	"
10. Basel Jenő	"	29. Zilahy Gyula	"
11. Dr. Bassó Imre	"	30. Hubay Zsigm.	Nagybánya
12. Békefi Arnold	"	31. Szinnyay József	"
13. Friedländer Sándor	"	32. Kálnay Gyula	Nagykároly
14. Hoffmann Arnold	"	33. Kerekes Zsigmond	"
15. Kalas Andor †	"	34. Dr. Örley Ödön	Nagymih.
16. Kempinszky Béla	"	35. Óváry Rezső	Szatmár
17. Kaliska József	"	36. Dr. Schöber Emil	"
18. Dr. Kirilly Dezső	"	37. Sajó Dezső	Vetés.
19. Kogler Károly	"		

A Keleti Kárpátok Osztályának 1910. évi mérlege.

Bevétel.

1. Egyenleg átvitel 1909. évből	---	---	---	801.15 K
2. Szabad Liceum felolvasási bevétele	---	---	---	20.40 "
				Átvitel 821.55 K

	Athozat	821'55 K
3. Uhlik Arthur Eperjesről 4 belépődíj ára az Aggteleki barlangba	8 — "	
4. Az Aggteleki barlangból bevétel	525'44 "	
5. Maradék az Aggteleki barlang kirándulásából	11'90 "	
6. Kirándulási könyvecskékért	10' — "	
7. 310 tagdíj	1444'40 "	
8. Kamat a Jelzálogbanktól	19'05 "	
9. Özv. Varga Györgynétől kártérítés	2' — "	
	Összesen	2842'34 K
	Egyenleg átvitel	809'15 K

Kiadás.

1. Az Aggteleki barlang javítási munkálataira	500' — K	
2. A vetítógép kezelőjének	50' — "	
3. Diapozitívák és fényképlemezek	100'84 "	
4. Nyomtatványokért	206'34 "	
5. Postadíj és bélyeg	214'34 "	
6. 2 cliché beszerzése	24' — "	
7. Kézbesítési díjak	85'57 "	
8. Lapok előfizetése	63'70 "	
9. Tűzkár elleni biztosítás	30'04 "	
10. Útjelzések	52'66 "	
11. Vasúti jegyek és igazolványok	81'26 "	
12. Felolvasások költsége	18'74 "	
13. Különfélék	16'50 "	
14. 312 tagilletmény a központnak	499'20 "	
15. Kamat a központnak	90' — "	
16. Egyenleg átvitel	809'15 "	
	Összesen	2842'34 K

Kassa, 1910. december 31.

Siegmeth Károly
ügyvivő alelnök.

Mildner Ferenc
pénztáros.

*A K. K. O. 1911. évi költségelőirányzata.**Bevétel.*

1. 1910. évi álladék	809'15 K	
2. Tagdíjból beszedendő (310 tag)	1426' — "	
3. Aggteleki barlangból	400' — "	
4. Kamatok	20' — "	
	Összesen	2655'15 K

Kiadás.

1. Aggteleki barlangi munkálatok	---	---	---	800'—	K
2. Útépítés és útjelzés	---	---	---	300'—	"
3. Pridna-Holicai menedékház	---	---	---	500'—	"
4. Tűzbiztosítás	---	---	---	30'—	"
5. Tagilletmény a központnak	---	---	---	496'—	"
6. Kamat 2000 korona kölcsönért	---	---	---	90'—	"
7. Nyomatványokért	---	---	---	80'—	"
8. Posta- és távírdadíj	---	---	---	200'—	"
9. Diapozitívákért	---	---	---	60'—	"
10. Vetítógépkezelő	---	---	---	50'—	"
11. Különféle	---	---	---	49'15	"
Összesen	---	---	---	2655'15	K

A K. K. O. vagyonkimutatása az 1910. év végén.

a) Az Aggteleki barlang 28'82 birtokrésze	---	---	---	3215'09	K
b) Földterület a barlang új bejáratánál	---	---	---	375'—	"

c) Menedékházak.

Turistaház az Aggteleki barlang régi bejárata előtt	---	---	---	2000'—	K
Turistaház az Aggteleki barlang új bejárata felől	---	---	---	500'—	"
Lakóház az Aggteleki barlang új bejárata mellett	---	---	---	1100'—	"
Kocsiszin az Aggteleki barlang régi bejárata mellett	---	---	---	100'—	"
Hoverla-menedékház	---	---	---	1000'—	"
Siegmeth-menedékház a Feketehegyen	---	---	---	800'—	"5500'—"

d) <i>Skioptikon</i> Rheostat stb.	---	---	---	713'12	"
Vászonernyő kerettel $\frac{4}{4}$ m.	---	---	---	40'—	"
1159 diapozitíva	---	---	---	1390'80	"
10 drb. kazetta	---	---	---	20'—	"2163'92"

e) Aggteleki leltár.

Bútorok	---	---	---	187'40—5 ⁰ / ₀	178'03 "
Évőeszközök	---	---	---	76'47—5 ⁰ / ₀	72'65 "
Poharak	---	---	---	16'57—5 ⁰ / ₀	15'75 "
Magnézium-lámpa	---	---	---	50'33—5 ⁰ / ₀	47'81 "
20 kézi lámpa	---	---	---	67'80—5 ⁰ / ₀	64'41 "
					378'65 "

f) <i>Victrix camara</i> és felszerelése	---	---	---	396'—	"
Összesen	---	---	---	12028'66	K

Budapest, 1911. március havában.

Siegmeth Károly
ügyvivő alelnök.

Lócsei Osztály.

Elnök: Kaynár Gyula.

Ügyvivő alelnök: Szentistványi Dániel.

Pénztáros: Hornung Lajos.

Jegyző: Fédor Miklós.

Az Osztály ez idén is a tervbe vett ügyeket realizálta. A tagok száma 100. Az utakat (Röhrgrund) befásította, számos, többet megrongáltak. Az év folyamán 2 menedékházat épít, még pedig a Kienwaldban és a Mária-völgyben (Röhrgrund.) A legújabb attrakció az iglói „Samsouci“ Illésfalva közelében, ahova az út jelezve lesz. Az erdők melletti források foglalva lesznek s a Lócse patakon 5 bürü (átjáró) lesz készítve. A Gyula ösvény javítva, kavicsolva lesz. Az érdeklődés ez évben úgy látszik fokozódott s 10 új tag lépett be. Az Osztály vagyona készpénzben 1676 korona. Kiadás volt: 157 korona. A jövő évi költségvetés körülbelül a következő:

Bevétel.

1. 100 tag után	---	---	---	---	---	400	—	K
2. Készpénz	---	---	---	---	---	1676	—	„
3. Adomány	---	---	---	---	---	200	—	„
					Összesen	---	---	2276 — K

Kiadás.

1. 2 menedékház	---	---	---	---	---	1000	—	K
2. Útak javítása	---	---	---	---	---	100	—	„
3. A központnak 40 százalék	---	---	---	---	---	160	—	„
4. Biztosítás s egyéb kiadás	---	---	---	---	---	100	—	„
5. Marad	---	---	---	---	---	916	—	„
					Összesen	---	---	2276 — K

Szentistványi Dániel

ügyvivő alelnök.

Sziléziai Osztály.

Az Osztály a lefolyt évben a Konzerthaus felső termében öt igen látogatott felolvasó összejevetelt rendezett. Az első három estén az Osztálynak gazdag vetítőkép-anyaga került bemutatásra a következő sorrendben: január 26-án a

Tátra nyugati és északi része, a Csorbai tótol, Pod Banskótól, Zakopanéről és a Halastótól megtehető túrák; február 25-én a Tátrafüredről, Tátraszéplakról és Felsőhágiról megtehető túrák, a Tarpataki és Felkai völgy, a Lomnici, Jégvölgyi és Ferenc József-csúcs, a Viszoka, Bibircs és Koncsisza; március 21-én a Tátralomnicról, Matlárházáról és Barlangigetről megtehető túrák, valamint a Magas-Tátra környéke különös tekintettel a Dobsinai jégbarlangra és az érdekesebb szepességi városokra. Az első két estnek előadója Müller János, a harmadiké dr. Menzel lelkész volt. A képek kitűnő vetítését Heidrich optikus eszközölte.

Október 25-én Dehmel György író „Utazás az Északi tenger szigeteire” címen tartott vetített képekkel illusztrált előadást, december 13-án pedig dr. Pax tanár „Az állatok és növények kölcsönös viszonyá”-ról. Az elnök minden összefüggés nélkül jelentést tett a Magas-Tátra forgalmáról és eseményeiről. Vetített képekkel illusztrált előadásokat tartottak még dr. Menzel lelkész Stettinben, Beuthenben és Breslaubar, Müller János pedig Kattowitzban.

Az Osztálynak kérelmére a kassa-oderbergi vasút igazgatóságának előzékenysége folytán ezentúl Neustadt O/S., Pless és Zabrze állomásokon is kerülnek kiadásra a Tátrába szóló menettérty jegyek 45 napi érvényvel.

A Sziléziai ház új épületrésze nem vált be a legjobban; a védősziklák közelsége majdnem végzetévé vált a háznak, mert a felolvadt hónap lecsurgó vize, megrongálta a tetőt és a faalkatrészeket, úgyhogy költséges javítások, sőt még robbantások is váltak szükségessé. Az 1909-ben eszközölt tetőjavítás oly hiányos volt, hogy újabb, alapos javításra volt szükség. Artl Maurin pénztáros tátrai tartózkodását az építkezések és a berendezések felügyeletére szentelte. A ház közvetlen közelében jól fűthető szárítóházat is építenek.

A régi felszerelések kiegészítésére egy kötőszerekkel gazdagon ellátott gyógyszerár lett berendezve. Az új szétszedhető hordágyat már az első nyáron is használták egy bal eset alkalmával.

A Felkai patakon átvezető dűledező híd helyébe a ház előtt az iglói központ szíves előzékenysége folytán tartós új híd épült, úgyhogy a ház Tátrafüred felől már lóval is elérhető.

Mivel a Sziléziai ház a legkedveltebb pihenőhelyek egyike, amelyet a legkülönbélebb nemzetiségű turisták látogatnak, a

házi rend, szoba-, étel- és italárjegyzék magyar, német és lengyel nyelven lett kifüggesztve. Az új vendéglős igen jól vált be; a házban uralkodó tisztaságot, olcsó és kitűnő ellátást általánosan dicsérik. A többnyire kedvezőtlen időjárás ellenére a Sziléziai háznak az elmúlt idényben október 10-éig 507 hálóvendége volt.

A Ferenc József-csúcs északi odalán egy kéményszerű szakadékon keresztül az ú. n. Fehérfal mellett kapaszkodhatni fel. Ezt a részletet különösen nehéznek tartották, de most már minden veszélyesebb helyen vaskapcsokat és láncokat alkalmaztak. Ezen munkálatokat Jost Ernőnek a helyszínén való személyes vezetése mellett Strompf, Schmögner és Hunsdorfer kalauzok végezték. Összesen 80 méternél hosszabb vasláncot és számos vaskapcsot alkalmaztak. Ez alkalommal a Lengyelnyereg alatti utolsó láncot is meghosszabbították.

1910. október 3-án halt meg Nicolaiban Dittrich Hermann gyártulajdonos, aki az elnökségnek tíz éven át egyik legbuzgóbb tagja volt. Sok életrevaló eszmét köszönhet neki az Osztály és mint a turisztikai törekvéseknek buzgó előmozdítója, mindenki nagyrabecsülését vívta ki. Mint a Tátra egyik legrégebb látogatója, a hegyi sporthoz hű maradt utolsó betegségéig, mely őt férfikora javában ragadta el.

Az 1911. január 31-én megtartott közgyűlés az eddigi tisztviselőket közfelkiáltással újból megválasztotta.

Elnök : Müller János.

Alelnök : dr. Menzel, lelkész.

Pénztáros : Artl Maurin.

Jegyzők : Ausner Bernát és Neumann Artur.

A vezetőség többi tagjai : Dr. Pax tanár, Koerner Rudolf, Wilde számtanácsos, Halbscheffel fővámfelügyelő és Jost Ernő.

Az Osztály tagjainak száma 1910 végén 724 volt (12-vel több, mint az előző évben).

Pénztári jelentés 1910 ről.

Bevétel.

1. Készlet 1910. január 1-én	---	---	---	---	474'89 M
2. Tagsági díjakból	---	---	---	---	2533'50 „
3. Útmutatókból, jelvényekből	---	---	---	---	85'50 „
4. Vetítőképek kikölcsönzéséből	---	---	---	---	12'— „

Átvitel 3105'89 M

	Áthozat	3105·89	M
5. A Sziléziai ház bérösszege	---	2040·—	„
6. Adományok a Sziléziai házra	---	159·—	„
7. Kamatok	---	21·12	„
	Összesen	5326·01	M

Kiadás.

1. Adm inisztrativ költségek, postadíj, nyomtatványok, terembér stb.	---	751·50	M
2. Lapok, egyesületi illetékek és külöféle	---	52·25	„
3. Központi illeték	---	696·50	„
4. Sziléziai ház: új beszerzések	---	683·43	„
5. javítások, kezelés, adó stb.	---	280·07	„
6. Útépítés (Ferenc József-csúcs és Lengyel-nyereg)	---	252·87	„
7. Kölcsön visszafizetése Jeltsch Hugónak	---	1600·—	„
8. „ „ Müller Jánosnak	---	500·—	„
9. Kölcsönkamat Jeltsch Hugónak	---	100·85	„
10. Pénztári készlet december 31-én	---	408·54	„
	Összesen	5326·01	M

Tartozások kimutatása.

1. Fennmaradt tartozás Jeltsch Hugónak	---	1400·—	M
2. Pénztári készlet és követelés	---	408·54	„
	Marad tartozás	991·46	M

Artl Maurin
pénztáros

Megvizsgálták 1911. január 20-án Jost Ernő, Halbscheffe Márton és Wilde Róbert.

*Költségelőirányzat 1911-re.**Bevétel.*

1. Pénztári maradék és követelés	---	408·—	M
2. Tagilletmények	---	2400·—	„
3. A Sziléziai ház bérlete	---	2040·—	„
	Összesen	4848·—	M

Kiadás.

1. Adminisztrativ költségek, posta, nyomtatványok	---	800·—	M
2. Központi illeték	---	700·—	„
3. Törlesztés és kamatok	---	1470·—	„
	Átvitel	2970·—	M

	Áthozat	2970.—	M
4. Hátralékos útépitési költségek	---	150.—	"
5. Sziléziai házra javítások, adó és beszerzések		900.—	"
6. Új kulturális munkálatokra és tartalékra		828.—	"
	Összesen	4848.—	M

Müller János
elnök.

Zólyommegyei Osztály.

1910. évi jelentését nem küldte be.

III. Apró közlemények.

Diákszállók a Tátrában.

Örvendetes jelenség, hogy újabb időkben mindjobban ráterelődik a figyelem a tanulóifjúság turistakirándulásaira és pedagógusaink felismerik azoknak sokoldalú üdvös hatását. Sokan a legtökéletesebb sportnak tartják a turistaságot az ifjúságra nézve, mert nemcsak testedző, hanem amellet a tudományos és a művészeti nevelés szolgálatában is áll és lélektani s erkölcsnemesítő hatása kétségtelen. De bizonyos, hogy a nagyobbszabású, úgynevezett tanulmányi kirándulásoknál több reális értékük van a kisebb, de minél gyakrabban ismétlődő turistakirándulásoknak, elsősorban abból a szempontból, hogy az inkább ülő életmódra kárhोजtatott tanulóifjúság egészségére kitünő hatással van a tiszta levegőben végzett mérsékelt erő kifejtés, mely a test minden egyes izmát erősíti, ügyesíti; leköti a figyelmet, óvatosságra és önuralomra nevel, amellet leszoktat a tunyaságról és kizárja a vetélkedést. Nagyon fontos előnye továbbá a turistáskodásnak az is, hogy nagyon csekély anyagi áldozatot kíván a szülőktől s így szegénysége úgyszólván egyetlen tanulóat sem foszt meg attól az örömtől, hogy turistakirándulásban részt vegyen és így a hasznos sport keretében a szabad természetet szeretni és csodálni megtanulja. Szinte érthetetlen, hogy mégis aránylag milyen kevés iskola karolja fel a turistakirándulások szép eszméjét és az ifjúságnak olyan elenyészően csekély része ismerheti meg tanárvezetői jóvoltából hazánk egyes vidékeinek természeti szépségeit.

E jelenségek okát speciálisan a *Magas-Tátra* vidékére vonatkoztatva, abban találhatjuk, hogy a tátrai kirándulások még a meglevő jelentékeny utazási kedvezmények mellett is meglehetősen költségesek, vagy pedig nagyon szűk keretben mozoghatnak. Ugyanis a legkisebb túráktól eltekintve, nincsen olyan kirándulás, melyet egy napon belül kényelmesen el

lehetne végezni s így a tanulóknak vagy meg kell elégedniök csak egészen futólagos benyomásokkal s a hegyekben csak messziről gyönyörhódhatnak, vagy pedig meg kell hálniok valamelyik fürdőhelyen. Ez még abban a ritka esetben is, ha sikerül szállást kapni, nem alkalmas megoldás, mert nagyon sokba kerül. A turistaszállók nincsenek berendezkedve 40—50 fű befogadására s a tátrai diákkirándulások alkalmával mindig az elszállásolás kérdése okozta a legtöbb gondot és nehézséget. Ezen a bajon akar most segíteni a M. K. E., mikor megvalósítani szándékozik azt az életrevaló gondolatot, hogy a *Magas-Tátrában* diákszállókat létesít. Az a terv, hogy *Tátralomnicon* és a *Csorbai tónál* épüljön egy-egy ilyen szálló, melyek mindegyikében 50—60 tanuló kaphatna éjjeli menedéket vagy teljesen ingyen, vagy esetleg fejenként 20 fillérért, ami a kirándulások vezetését igen megkönnyítené s ha ezentűl már az elszállásolás sem okozna nehézséget, hihető, hogy tömegebben keresik fel majd a Tátrát messzebb vidékről is diák-turisták. Mind a tátralomnici, mind a Csorbai tónál tervezett szálló igen alkalmas kiindulási pont nagyobbyszerű, szép turákhoz; így Csorbatótól a Mlinica-völgybe, a Poprádi tóhoz, Hintzói tavakhoz, esetleg az Osztervára, az Omladékvölgybe, vagy a Tengersizemcsücsra mehetnek a kirándulók, Tátralomnicról pedig a Kis és Nagy Tarpataki völgybe s a vizesésekhez (mely egyik legszebb részlete a Tátrának), sőt a vállalkozóbbak az Öt tóhoz és a Zöldtóhoz is. Mivel azonban a M. K. E. anyagi ereje ilyen vállalkozáshoz mérten csekély, az egyesület a m. kir. földmivelésügyi miniszterhez fordult, hogy segítségére legyen. A m. kir. földmivelésügyi miniszter már eleget is tett egyesületünk kérésének és a legutolsó választmányi gyűlésen (1911. április 2) Csik Imre m. kir. főerdőtanácsos, a Tátra felügyelője, tudomására hozta a választmánynak, hogy a diákszálló létesítésére átengedte a földmivelésügyi miniszter a Csorbai tónál az öt szobából álló Prónayvillát és azonfelűl ingyen telket ad erre a célra Tátralomnicon és Fenyőházán. A választmány nagy lelkesedéssel vette tudomásul a földmivelésügyi miniszternek ezen hazafias elhatározását és a diákszállók mielőbbi felépítése céljából érintkezésbe lép a m. kir. közoktatásügyi miniszterrel, hogy annak anyagi hozzájárulásával a közel jövőben felépülhessen három diákszálló, a sportkedvelő fiatalság nagy könnyebbségére.

Dr. Bruckner Győző.

A gyógynövények értékesítése.

A gyógynövények termelése, gyűjtése, szárítása és értékesítése céljából a központ felkérte az Osztályokat e fontos nemzetgazdasági mozgalom felkarolására és támogatására. Nálunk a gyógynövények termelésével, gyűjtésével úgyszólván alig foglalkoznak, jóllehet ez a foglalkozás jó védelmi forrást biztosítana a szegényebb néposztálynak. Különösen Franciaországban nagy a kereslet s e gyógynövényekből 1908-ban 19.356 q, 1909-ben 20.813 q volt a behozatal oda. Nálunk még nincsenek gyógynövényeket feldolgozó gyárak és így, ha egyetlen kezébe venné az ügyet, Franciaországba lehetne a gyógyfüveket szállítani, annyival inkább, mivel azok vámmentesek. Csakhogy a szárítás, kiválogatás, csomagolás szakembereket kíván, már pedig szakember alig foglalkozik gyógynövény-kereskedéssel. Pedig természettudósaink folyton hangsúlyozzák, hogy sehol a földkerekségen sem terem annyiféle és olyan kiváló minőségű növény vadonban, mint hazánkban. Nekünk kellene e téren uralkodnunk a kontinensen s mégis bevitelre szorulunk. E bajon akar a M. K. E. segíteni és e miatt nagyobb mozgalmat indít, amelybe különösen a tanító-ságot akarja bevonni. Azonkívül népszerű és praktikus utasításokat tartalmazó füzetek összeállításával is foglalkozik és így remélhető, hogy idővel a gyógynövények termelése nálunk is lendületet nyer és esetleg gyógynövényeket feldolgozó gyárak is keletkezhetnek és ez az új iparág az ország egyik legjövődmezőbb forrásává válhatnék.

Mentés a Magas-Tátrában.

Az utóbbi években a Magas-Tátrában a turistaszerencsétlenségek gyakoriabbak, aminek egyrészt az az oka, hogy a Tátrát látogató turisták száma néhány év óta nagyon megyarapodott, másrészt azonban az, hogy sokan vezető nélkül indulnak veszedelmes túrákra. E szerencsétlenségek elkerülése céljából a Magyarországi Kárpátgyesület középponti elnöksége már évek óta óvintézkedéseket tett. Turista menedékházaiban az első segítségnyújtásra szükséges kötőszereket helyezett el; kalauzszabályzatában kimondta, hogy az egyesület vezetői kötelesek, mihelyt a szerencsétlenségről értesülnek, azonnal a baleset helyére sietni, még abban az esetben is, ha esetleg valamely túrára föl is fogadták őket, illetőleg már úton is vannak. Ez évben megkérte a kereskedelemügyi minisztert, hogy az összes menedékházakat a fürdőtelepekkel telefon útján

kapcsolja össze. A miniszter utasította már a posta- és táviró-felügyelőség műszaki tanácsát, hogy a költségvetést terjessze be. Remélhető, hogy minél előbb megépítik a távbeszélőt az egyes menedékházak és fürdőtelepek között, aminek az a nagy haszna lesz, hogy a mentőexpedíciók azonnal indulhatnak. Megbizta továbbá a Kárpátgyesület elnöksége Dalmady Győző dr. tátrafüredi fürdőorvost, hogy a vezetőket ismételten oktassa ki az első segítségnyújtáshoz szükséges tudnivalókra. A zöldtavi menedékházában, továbbá a Zerge-szállóban a már ott levő kötőszereken kívül elhelyez az egyesület még két-két hordozható ágyat, két 30 méteres kötelet, fáklyákat, lábtörés esetére szükséges síneket és mászóvasakat. Felkéri egyúttal Holienlohe herceget, hogy a Poprádi tónál lévő Majláth-menedékházat, mely az ő tulajdona, hasonló mentőeszközökkel lássa el s ugyancsak megkéri a Magyar Turista Egyesületet, hogy az Öt tónál lévő Téry-menedékházat is ilyenformán szerelje föl. Minthogy a segítségnyújtásnál gyors cselekvésre van szükség, külön bádoglemez-táblákat függeszt ki az egyesület a menedékházain és a fürdőtelepeken, valamint az úton, amelyen röviden, tömören elsorolja az esetleges szerencsétlenségeknél a legsürgősebb teendőket. Míg a táblák elkészülnek, az egyesület ez úton is figyelmezteti a turistákat, hogy a *szerencsétlenségeket haladéktalanul jelentsék be a fürdőigazgatóságoknak, a fürdőbiztosnál és a csendőrségnél*. Végül külön figyelmeztető táblákat alkalmaz az egyesület azokon az úton, amelyeket csak vezetővel célszerű megtenni. Ha turistáink ezeket az óvintézkedéseket megtartják, akkor kevesbedni fognak a szerencsétlenségek és a megsérültekért idejében lehet majd mentőexpedíciót küldeni.

Felsőmagyarország Idegenforgalmi Szövetsége.

Hála a kassai kereskedelmi- és iparkamara kezdeményezésének, Felsőmagyarország idegenforgalmi szövetségének f. é. március 13-án megtörtént alapításával a történelmi nevezetességekben és természeti szépségekben oly gazdag országrész idegenforgalmának céltudatos és erőteljes emelése és fejlesztése tekintélyes lépéssel haladt előre. Annál is inkább feltűnhetik ez a fellendülés, amennyiben mindmáig idegenforgalmunk alig nőtt ki gyermekcipőjéből. Hogy igazában meggyőződünk arról, miszerint mozgalmunk ezúttal valóban nem szalmaláng volt, mely után legjobb esetben csak egy kis hamu szokott visszamaradni, ahhoz kellett, hogy az ember tanuja lett légyen annak a nagy lelkesedésnek, melyet az említett napon

Kassán megtartott értekezleten a nemzetgazdasági szempontból oly nagyfontosságú eszme: az idegenforgalom emelése megteremtett. Látni kellett e legkülönfélébb állású, de férfias jellemű és tevékenységűk miatt a politika, közigazgatás és nemzetgazdaság terén kimagasló egyéniségeket, tekintélyeket és megszünt bennünk minden kishitűség. A kereskedelmi- és iparkamarának rendelkezésére álló erkölcsi és anyagi befolyása, az értekezlet tagjainak állásbeli és egyéni kiválósága s végül az a nem kicsinylendő belátás, hogy egyesült erővel valahára cselekednünk kell, mindezek okvetlenül biztosítékot nyújtanak az iránt, hogy a szövetség megalakítása egyúttal az áldásthözó tevékenység kezdetét is jelenti.

Helyszűke miatt nem sorolhatjuk fel az összes résztvevőt, teljesen azonban még sem tagadhatjuk meg magunktól, hogy legalább a megelőzők illusztrálására néhányat megnevezzünk. Jelen voltak: Csík Imre, főerdőtanácsos, a földművelésügyi minisztérium és Kapus Béla államvasúti felügyelő a kereskedelmi minisztérium képviselőjében. Az államvasútak vezérigazgatóságát képviselték: Kiss János dr. igazgatóhelyettes, Olysvaszky István felügyelő, Gáll Herman dr. segédtitkár és Szabady Ernő dr. fogalmazó. A Ksod vasút képviselőjében megjelentek: Kirschner András és Virányi Ágost főfelügyelők, valamint Éder Imre titkár. Ott voltak Sziklay Ede és Wieland Arthur főispánok, Abaujtona, Szepes, Sáros, Zemplén és Ung vármegyék alispánjai, Münnich Kálmán, Beszkid Antal, Blanár Béla dr., Szalay László és Teleki Sándor gróf képviselők, Kassa, Igló, Gölnichánya és Dobsina polgármesterei, Eperjes, Nyiregyháza, Lőcse, Késmárk, Bártfa, Losonc, Miskolc városok, valamint a debreceni, pozsonyi, besztercebányai és miskolci iparkamarák, az O. M. K. E., a Magyarországi Kárpát-egyesület, Magyar Turistaegyesület, Egyetemi Turistaegyesület képviselői, a Sziléziai Osztály nevében Müller János, Stecker Pál, dr. Ottó Ágost, számos gyógyfürdő és nyaraló képviselője, valamint sok kassai kiválóság.

A gyűlést *Sipos A. Gyula*, a kassai kamara elnöke a megjelentek szíves üdvözlésével nyitotta meg. Miután ő előadta mindama indokokat, melyek a kamarát e mozgalom előhívására bírták, az értekezlet elnökéül *Teleki Sándor* grófot, társelnökökül pedig *Sziklay Ede* főispánt, *Éder Ödönt* és *Sipos A. Gyulát* ajánlotta megválasztani. Közfelkiáltással elfogadták javaslatát. *Éder* polgármester még Kassa város nevében is üdvözölte a megjelenteket, *Teleki* grót pedig ismertette a kereskedelmi kamarának ama mozgalmát, mely az idegenforgalom fejlesztését szolgáló szervezet létesítését célozza.

Erre Sipos Aladár dr. jól átgondolt, világos előadásban

szemléltette az idegenforgalom jelentőségét és az ennek kifejlesztésére szolgáló eszközöket. Ezt követte *Krolnis Erich Karl*, az osztrák tengerpart idegenforgalmának emelésére alakult országos szövetség titkárának előadása Ausztria idegenforgalmának kifejlődéséről. Ez előadásokhoz fűződő vitában résztvettek *Mocsáry Miklós*, Ungvár város tanácsosa, ki Ungvár érdekeit különösen Ungvár—Kassa, valamint a Tatra vasúti összeköttetése szempontjából kívánta figyelembe ajánlani. *Olavszy István* osztályfőnök kimerítő előadásban ismertette az államvasút-társaságoknak az idegenforgalom emelését célzó tevékenységét és ama meggyőződésének adott kifejezést, hogy a vasútnak magukban képtelenek idegenforgalmat létesíteni, miért is egy idegenforgalmi szövetség megalakítása felette fontos és kívánatos. *Éder Imre*, a Ksod. felügyelője a Kassa-Oderbergi Vasúttársaság idevonatkozó tevékenységét tárgyalta, Virányi Ágost Ksod. főfelügyelő pedig hosszabb felolvasásban óvott attól, hogy túlsokba fogjunk s az idegenek özönét csupán oda kívánja terelni, hol ténylegesen látványosság kínálkozik. *Siposs Aladár dr.* tárgyalta a Tatra forgalmának emelését, melynek feltételeit 1. a drágaság megszüntetése, 2. a birtokviszonyok rendezése, 3. közös hirdetés, 4. nyaralók létesítése és 5. a téli sportok kifejlesztésében látja. *Teleki Sándor gróf* hosszabb beszédben saját tapasztalatából ismertette ama forgalmi akadályokat, melyek a Tatra idegenforgalmának kifejlődését idáig megnehezítették volt s ezután behatóan foglalkozott az egész Tatra-ügygyel. *Neogrády Lajos dr.*, Szepesvármegye alispánja Teleky nézetét osztja és a maga részéről a bajok orvoslásául: a célnak megfelelő vasúti összeköttetéseket, a téli évad kifejlesztését, adóelengedést és a szabad adózást ajánlja. Müller János, a sziléziai osztály elnöke egyebek között óhajtja, hogy a nemzeteket egymástól távortartó választó falak leomoljanak s így ők a természet iránti szeretetből barátokként egyesülhessenek. Fischer Miklós, a M. K. E. ügyvezető alelnöke határozati javaslatban terjesztette elő ama praktikus kívánságokat, melyeket egyesülete a kormányhoz benyújtott memorandumban eddigelé hiába sürgetett.

Az értekezlet végül kimondotta a Felsőmagyarország Idegenforgalmi Szövetségének megalkotását és bizottságot küldött ki az alapszabályok létesítésére, az elnökség, tisztviselők és választmány megválasztására és mindama szükséges előmunkálatok végzésére, melyek a szövetség működését bevezetni hivatva lesznek. E megbízatás egy évre szól.

E bizottság tagjaiul megválasztottak: az öt képviselt vármegye alispánjai, az öt iparkamara elnökei, a vasútnak képviselői, Fischer Miklós a M. K. E. és Müller János a

Sziléziai Osztály képviselője, Karsay erdőtanácsos a turista egyesület képviselője és végül a tátrai fürdők képviselői: Gúhr Mihály dr., Höpfner Gusztáv, Horti Valér, Szontágh Miklós dr. és Gálos Kálmán.

L. M.

Jubiláris ünnepély a Ferenc József-csúcson. (2663 m.)

Szívem sugallatát, valamint az egyesület szellemét követve elhatároztam, hogy királyunk 80-ik születésnapján ezen hegycsúcson zajtalan ünnepet rendezzek.

1910. évi augusztus 17-ikén a Sziléziai háztól, melyet kis nemzeti színű zászlóval és virágcsokorral díszítettem, Suranovski Jakab és Patiga Pál kalauzok kíséretében, délelőtt 10 órakor indultam útnak. A kalauzoknak a szükséges élelmiszereken kívül még egy zászlórudat és 24 drb. egy-egy méteres, ólomcsöves, bengálfáklyát is kellett fölszállítaniok

Az égbolt félig bevolt borúlva, a magasabb csúcsokat könnyű vándorködök járták, hűs szél is lengedezett s dacára ennek embereim nagy terhük miatt csak lassan jutottak előbbre, különösen a nehezebb helyeken, midőn holmiainkat darab vagy csomagonként kellett egymásnak adogatnunk.

Egy óraker a gerlachfalvi katlan fölött két hölgygel s azok kísérelével találkoztunk, akik zergeütemben szökelltek le, míg mi sok ügyvel-bajjal kapaszkodtunk fölfelé. Csak este 6 óraker érkezünk fel a csúcsra.

Sűrű felhőkbe takarva, minden kilátástól megfosztva, kissé nyomasztó kedélyállapotban láttunk a munkához. Felszögeztük a zászlót, ennek rúdját több kísérlet után sikerült egy sziklarepedésbe ékelni; a millenniumi emléktáblát*) mohával koszorúztuk körül, virággal díszítettük, melyek között Felső-Hágiból való rózsák is voltak; a fáklyákat a kövek közé erősítettük. Így lett esti 8 óra, mikor a hőmérő + 6.2^o-ot mutatott. Még egyre vonultak el mellettünk felhők, ámde közben-közben kis rések támadtak ezekben s ilyenkor kilátásunk nyílt a szepesi fősíkra; időnként a hold és egyes csillagok is kikandikáltak. A szél elült és zászlónk mozdulatlanul lógott le.

Áhítatos csend honolt köröskörül és magasztos érzés

*) Ezt az emlékkövet, mélyen tisztelt tagtársunk s jelen közlemény írójának ajándékát, az országos ünnepély alkalmával, 1896. évi augusztus 18-án avattuk fel. Szerk.

fogott el bennünket, amikor ez ünnepi estén, 9 órakor meggyújtottuk a fáklýákat. Mintegy bíborba merítve tüntek föl a közeli vad szakadékok, sziklatornyok és csücskék. Ép oly tündéri, mint kísérteties látvány. A főséges csendet csak enyhe szélrohamok szakították meg, melyek lobogónkat méltóságos, csaknem útemszerü libbenésekben mozgatták.

Mikor már a csücskivilágítás utolsó üszkei is elhamvadtak, közvetlenül az orom alatt, az egyetlen lehetséges helyen, berendeztük éjjeli szállásunkat. Tüzet raktunk s ezt a legnagyobb takarékoszággal élesztgettük mindenféle éghető anyaggal, mint pl. kevés fával, forgácscsal, faszénnel és gyapottal, papirossal, spagátzsneggel, kéregpapírral, stearingyertyával, szuokkal, borszesszel, kóolajjal, egy zsákkal és kenyérmorzsaival, végül hajnal felé már csak kenyérral és cukorral.

Én a kötéltekercsen helyezkedtem el (gyakran kitapasztalt, hihetetlenül jó ülés!), embereim választása pedig egy egy laposkőre esett, melyet papirossal földtek le, s a lehetőséghez képest a tűznél melengettek. Ők rendes, kissé könnyű öltözetükben voltak s így én — melegebben lévén öltözködve, — Suranovskinak, mint öregebbnek átengedtem köpönyegemet.

Egyre hűvösödött a levegő. A hőmérséklet, mely éjfélok még $+ 3.7^{\circ}$ volt, két órakor 0° -ra súlyedt alá, szerény hőforrásunk pedig csomó parázsszá kuporodott össze. Közben kiderült fölöttünk az égbolt és hús harmat szállott ránk. Fázunk, és míg gémberedett tagjainkat mindenféle mozgásokkal igyekeztünk fölmelegíteni, kezdtük az ott lent, ágyban lévő emberiséget irigyelni. Mind gyakrabban tették meg kísérőim azt a három-négy lépést a csücsra, hogy kelet felé tekintsenek és ismételten tört ki keblükből ez a sóhaj: „Herrgott, geb schunt en Morgen!*) Ámde még jó ideig tartott, míg végre 4 óra felé keleten világos sáv hirdette a hön óhajtott hajnalt. De sajna, nagyon is hamar lehangolódott örömünk, mert a látóhatár csaknem teljesen borult volt.

Mikor azonban augusztus 18-ikának fölkelő napja áttörte a felhőt és rövid időre aranyfényben ragyogtatta a Tátra ormait, akkor eltűnt minden gondunk és olyan érzésünk támadt, mintha a büszke orom, mely Ő Felsége nevét viseli, a ritka ünnepély emelése végett ünneplő ruhát öltött volna. Akaratlanul összetettük kezünket s magunkat az egész nemzettel egynek érezve, hő fohász emelkedett föl a mindenség Urához, hogy nemeslelkü agg királyunkat továbbra is oltalmazza és tartsa meg hazánknak még sok-sok esztendeig.

*) Szepesi tájszólas: Istenem, uram hozd már a hajnalt.

Feladatunkat befejeztük és benső megelégedettséggel láttunk a leszálláshoz. Gyors léptekkel ereszkedtünk alá, útközben társasággal találkoztunk és 8 óra után a Sziléziai házhoz értünk. Már a meleg verőfényben kéjelegtünk, ámde lelkünk még a magasban volt, egy ritka, felejthetetlen ünnepély színhelyén.

Eggenhoffer Teréz.

A Szokolova Dolina. (Sólyomvölgy)

„Új nemzedékekkel új erő és új lelkesedés születik. Áldozzanak ebből valamicskét szép hazánk e remek tájának is.“ Karoliny Mihálynak a Szokolova-Dolinára vonatkozó e szavai*) által indítatva 1910. ápr. 17-én Mervay Sándor, Teschler László és Imre barátaimmal elindultam ezen a turistavilág előtt még ismeretlen völgy bejárására.

Káposztafalu vasúti állomásán kiszállva, 10 órakor a Glatz-hegy felé vettük útunkat. A Lapis refugiira vezető elágazáson túl, közvetlenül azon rét előtt, melyről kilátás nyílik a Hollókőre és melyen a himalájai fenyők vannak, egy balfelé tartó útra tértünk, melyen egy vadász kunyhó mellett elhaladva, fél óra alatt leértünk a Szokolova-Dolina völgyébe. Minthogy a felfelé való haladás nem sok látnivalót ígért, a patak folyását követve, lefelé indultunk és rövid időn belül egy 15 m-es vízeséshez értünk, melyet a jobb oldalon minden nagyobb nehézség nélkül megkerültünk.

A vízesésnek alúlról való lefényképezése után folytattuk útunkat és néhány perc múlva egy másik és hatalmasabb vízeséshez jutottunk, melynek alsó végét egyelőre nem láthatuk, mivel annak kanyarodásai, továbbá sok közbeeső fa és szikla eltakarták.

Némi megfontolás után a bal parton láttunk hozzá a vízesés megkerüléséhez. Egy darabon a mohos szikla párkányán mászkáltunk, majd, mikor ez véget ért, biztonság okáért megerősítettük a kötelet egy fára és leereszkedtünk rajta, amit háromszor kellett ismételnünk.

A leereszkedés irányát könnyű megtalálni, amennyiben vastagabb fák jelzik, azonkívül, minthogy azóta már többször jártunk arrafelé, némileg el lehet igazodni a nyomok szerint is. Megjegyzem különben, hogy kissé balra tartva, érhetni le

*) Karoliny Mihály »A Glatz-környéke.« Évkönyvünk XXXVI. évfolyama, 29. lap.

legkönnyebben. A leereszkedés időtartama függ természetesen a mászók számától, amennyiben a kötelet addig nem lehet lehúzni, illetőleg tovább bocsátani, míg valamennyien le nem értek. Négy személyből álló társaság, ha tagjai már nem egészen kezdők, másfél óra alatt juthat le.

A vizesés három nagyobb részből áll. A legfelső (10 m.), az említett párkányról *látható legjobban*, a középső és talán legszebb (25–30 m.), a második ereszkedés után, az utolsó pedig (36 m.) a patak medréből tekinthető meg legjobban. Az egész vizesés az alatta levő sziklateknővel együtt, melyben a víz szintén inkább esik, mint folyik, okvetlen eléri a 80 métert.

Nagy hátrány az, hogy az egészet egy képen megörökíteni lehetetlen, mivel valamennyi részét csak az láthatja, aki példánkat követve leereszkedik mellette, vagy pedig alulról mássza meg, amit szeptember havában Mahler Oszkár tanárral szintén megtettünk. Aki azonban kevesebb természeti szépséggel is beéri, az a Glatzról leereszkedhetik a szakadékba és az első vizesést megkerülve néhány perc alatt kényelmesen elérheti a nagy vizesés felső végét, ahol ez és a Pirtz nevű hegy szikláira nyíló kilátás bőven kárpótolja a csekély fáradsalmakat.

A Hernád és Béla völgyén keresztül is könnyen megközelíthető a Szokolova-Dolina, az utóbbinak egyik mellékszurdokja lévén, melyben a Bélába való torkolásától felfelé haladva fél óra alatt elérhető a nagy vizesés. Az egész völgy bejárása, akár alulról, akár felülről történik, vagy két órát igényel.

A turista szokást követve okadatoltnak látom, hogy a két vizesésnek nevet adjunk. Minthogy az odavaló első kirándulásunk akkor történt, mikor az országban Széchenyi István gróf halálának ötvenedik évfordulóját ünnepelték, nevezzük el a nagy vizesést Széchenyi-vizesésnek. A másik zuhatag elnevezésére felette szomorú kötelesség késztet. Az időközben eltűnt Mahler Oszkárnak t. i. ez volt utolsó útja a Glatz környékén, melynek minden nevezetesebb helyét ismerte. Örökökítsük meg em'ékét, nevezzük el a kisebb vizesést Mahler-vizesésnek. Valahányszor a tanulóifjuság fel fogja keresni a Glatz e gyöngyeit, jusson eszébe a hegyeket rajongóan szerető fiatal tanár.

Megjegyzem végül, hogy a Szokolova-Dolina bejárása különösen nagy vízállás mellett ajánlható, amennyiben a vizesések akkor a legszebbek.

Schmidt Barna.

A Szuchabéla völgye.

A káposztafalvi hegység sok látnivalót nyújt a turistának, különösen vad szurdokjai rejtenek magukban oly részleteket, melyeknek felkeresése gazdagon jutalmazza a kirándulót. A térképre tekintve rögtön szemünkbe ötlenek azok a sziklabordás völgyek, melyek a Glatz mészkövébe bevágódtak. Eltekintve attól, hogy ezek a természetbúvár vizsgálódásainak értékes anyagot szolgáltatnak, a turista is egész sorával találkozik a természeti szépségeknek, melyek közül azonban még csak kis része ismeretes a nagyközönség előtt. A regényes Hernádáttöresen, a Liftner-vizesesen és Barger-szakadékon kívül csak elvétve rándul ki egy-egy társaság a Moha- és Karoliny-vizesésekhez, a Róth Márton-gugyor- vagy a Kiszél-szurdokba.

Még két éve sincs, hogy a Glatz vidékén barangolni kezdtem s hogy mennyi gyönyörűséget, mennyi élvezetet nyújt e környék, bizonyíthatja az, hogy mióta akkor hűsvétkor először felkerestem a pompás Róth Márton-gugyort, látogatósaimat néhány barátommal szeptemberig még négyszer ismételtem meg.

Az utolsó kiránduláskor*) elhatároztuk, hogy legközelebb végigjárjuk a Szuchabéla szakadékát, hogy a Liftner-vizesesen túl levő részét alaposan szemügyre vegyük. Egy októberi vasárnap (1909.) el is indultunk, de vállalatunk nem ért teljesen célt, amennyiben több 2—3 méteres torlaszon átkapaszkodva egy kb. 5 méter hosszú és 1 méter széles gugyorhoz értünk, melyen a velünk volt gyengébb turistatársaink semmi áron sem akartak átkelni; különben is az idő rövidségére való tekintettel (d. u. 4 óra) a patak jobbparti lejtőjére felkapaszkodtunk és kb. fél óra múlva a szekérútra értünk, melyen visszagyalogoltunk Káposztafalvára.

A kudarc bosszantott bennünket s minthogy az őszszel már nem volt újabb kísérletre alkalmunk, elhatároztuk, hogy tavasszal befejezzük a félbemaradt útunkat, még pedig nem a patak mentén felfelé, hanem lefelé, tehát az őszi kirándulással ellenkező irányban fogunk haladni.

Az enyhe tél lehetővé tette, hogy 1910-ben már március 13-án Schmidt Brunó, Teschler László és Imre barátaim társaságában a 10 órás vonattal indulhattunk Iglóról. Az ég be volt ugyan borulva, ami csak annyiban befolyásolt minket, hogy későbbi nagy bosszúságunkra otthon hagytuk a fény-

*) Visszajövet nem a glatzi úton mentünk, hanem a Nagyszokolon át. A hosszú gyaloglás következtében lekéstünk az esteli vonatról (9 óra), úgy hogy Káposztafalutól éjjel kellett a sínek mentén Iglóra vándorolnunk.

képezőkészülékeket, de magunkkal vittünk 20 méter kötelet, 1 jégcsákányt, azonkívül kis baltát és zseblámpást. Fél 11-kor értünk a káposztafalvi vasútállomásra és onnan friss menetben a Hernádhoz, melyet, a híd eltűnével, átgázolni voltunk kénytelenek. Gyorsan haladtunk felfelé, közben a forrásnál pihenőt tartva (12 órakor), félegykor az út jobb oldalán elterülő irtáshoz értünk, melyen áthaladva a déli lejtőn leerészkedtünk a Szuchabéla völgyébe, miközben néhány kivirított kökörösint volt alkalmunk találni (1 órakor).

A patak mentén nemsokára az első vízeséshez értünk, melyen egy helyütt csak úgy juthattunk le, hogy a balparti keskeny párkányon lépegettünk oldalt, kezeinkkel pedig a jobboldali teljesen jéggel borított falhoz támaszkodtunk. Ezen 4 méteres vízesésnél nem annyira a nagyság az imponáló, mint az a keret, mely körülveszi. A patak t. i. a kőzetbe alig másfél méter széles kéményszerű medret vájt magának, melynek különösen borzalmas a jobboldali, mintegy 15 méteres áthajló fala. A sziklákat ujnyi vastag jégpáncél borította, mely alatt itt-ott egy-egy kis növényke volt látható.

Alig tettünk néhány pernyi utat, amikor oly látvány tárult elénk, mely mindnyájunkat bámulatba ejtett. A patak egy kanyarulatánál, hol az áthajló sziklafal üregszerű mélyedést képez, emberrnyi vastag, 8—10 méter hosszú jégoszlopok lógtak le egészen a földig. Ezek mögött elég tágas tér volt, melybe néhány kisebb jégcsap kivágása után könnyen bejuthattunk.

Nem messze ettől a helytől egy 5—6 méteres vízesés állta útunkat, ezt azonban könnyű szerrel megkerülhettük. Innen a keményre fagyott havon gyorsan haladhattunk előre, miközben egy holt őzet is találtunk, melynek oldalán hatalmas kirágott nyílás tátongott. Az állaton a bomlásnak a legkisebb jele sem mutatkozott, sőt amikor felemeltem, a sebből még vér is csepegett.

Mialatt azt találgattuk, hogy vajjon mi ölhetette meg a szegény állatot, újabb meglepetésben volt részünk. A patak egy jobboldali mellékága közvetlenül az egyesülés előtt gyönyörű két kaszkádból álló vízesést alkot, melynek oldalfalait tejfehér jég borította, míg a víz és jég közt jobbról is, balról is a vörhenyesbarna szikla látszott. Örömlőnk csak az zavarta, hogy nem volt velünk a fényképezőgép, pedig ép akkor oly megvilágítás volt, hogy még pillanatfelvételt is lehetett volna eszközölni.

Még nem volt 3 óra, amikor ismét ott állottunk egy vízesés szélén, mely zúgva, tombolva tajtékzott le a 20—22 méternyi mélységbe. A baloldalon semmi esetre sem eresz-

kedhettünk le, így tehát elhatároztuk, hogy ezt a jobb parton megkíséreljük annál is inkább, mert lenn már látható volt az a gugyor, melynél az ősszel hajótörést szenvedtünk.

Célunk elérésére felmáztunk a mellettünk emelkedő gerincre és túlsó oldalán hozzáfogtunk a leereszkedéshez. Egy darabig úgy haladtunk, hogy folyton a fákba kapaszkodtunk, de nemsokára a lejtő oly meredek lett, hogy minduntalan a kicsúszástól kellett tartanunk; elővettük tehát a kötelet, közepét egy fának a törzsén megerősítettük és két végét ledobtuk a mélységbe. Hogy meddig ér kötélünk, nem láthattuk, mivel a fal itt rendkívül meredek, sőt utolsó részletében mintegy 75—80 fokos hajlással bír.

Elsőnek Teschler L. vállalkozott s csakhamar eltűnt szemünk elől, mi pedig izgatottan figyeltünk, vajjon a vízesés zúgásán kívül más hangot nem hallunk-e. Kis idő múlva felénk kiált társunk, hogy a kötélnek már a végén van, azonban néhány méter hiányzik, hogy leérjen. Soká a kötélen függni nem bírván, a legegyszerűbb megoldásnak azt találta, hogy a kötélen egyik végét átfűzi a másik végén levő hurkon és így ereszkedik le, mialatt mi fenn lassan utánaengedjük a kötelet. Csakugyan így is történt és nemsokára hallottuk Teschler éljenkiáltását. Másodiknak én mentem le s a hurkot most visszahúztam úgy, hogy a kötélen két vége most megint egymás mellé került. Így a duplán vett kötélen lógva annyira leért a lábam, hogy Teschler felnyújtott jégcsákányára ráléphettem s míg ő ezt nagy vigyázattal lejjebb és lejjebb engedte, egész testemmel a jeges sziklalapnak feküdve lassan alácsúsztam. Utánam jött Imre barátunk, majd Schmidt is. A félórai lebocsátkozás után következett a gugyor, melyet azonban 5 perc alatt legyőztünk, még pedig úgy, hogy hátunkkal az egyik; lábunkkal a másik falnak támaszkodtunk neki s így folyton oldalt csúsztunk.

Az út további része már ismeretes volt előttünk; még néhány torlaszon lemászva (az egyiknél hátunkra ömlött a hideg víz és így végigcsurgott rajtunk) szelídebb helyre érkeztünk és majd a jobboldali lejtőre felkapaszkodva, kisebb völgyben délutáni 5 órakor a Liftner-vízeséshez ereszkedtünk le.

A Szuchabéla bejárása tehát 4 órát vett igénybe.

Itt vígan fogyasztottuk a jól megérdemelt ebédet s mivel a folytonos hóban való járkálástól lábunk már fájni kezdett, azonkívül nadrágunk is csupa jég volt, hogy némiképp felmelegedjünk, ittunk egy-egy pohár forró teát, azután futólépésben megindultunk a turistaösvényen. A kívánt hatás bekövet-

kezvé, ugrálva, táncolva és kezeinkkel hadonászva tartottunk a völgy bejárata felé és valóban furcsa látványt nyujthattunk.

Kiérve az országútra már cseppet sem fáztunk és kedélyesen elcsevegve érkezünk Káposztafalvára, ahonnan a 9 órai vonattal jöttünk haza.

Mervay Sándor.

Fürdőink.

Trencsénteplic

Azon sokféle kincs között, mellyel a jóságos gondviselés hazánkat megáldotta, a szenvedő vagy üdülésre szoruló emberiség szempontjából elsősorban a gyógyforrások jönnek tekintetbe. És még aránylag kevés évvel ezelőtt sem részesültek ezen, a föld mélyéből kibugyogó ásványvizek azon méltatásban, melyre úgy bőségüknél, mint természetüknél fogva jogosan igényt tarthattak. Csak az utolsó évtizedeknek jutott azon feladat, hogy ezen a téren is újítást hozzanak be. A létért való fárasztó és idegpusztító küzdelem az emberi társadalom azon rétegeit is, melyek eddig lakhelyeiket nem hagyták el, arra utalta, hogy megrongált egészségüket helyreállítsák, elgyengült életerejüket ismét megerősítsék. És minthogy e tekintetben a gyógyforrások az ózondús levegő mellett a megújulás csodáját eredményezik, az üdülőhelyek és gyógyfürdők népessége szinte meglepő arányokat öltött.

Mindazonáltal ezen fellendülés csak ott észlelhető, ahol a víz gyógyerején, a természeti fekvésen és a tiszta levegőn kívül az emberi kéz sem volt tétlen, hanem minden szellemi és anyagi eszköz igénybevételével fejlesztésről is gondoskodott, amennyiben úgy egészségi szempontból, mint kényelem és szórakozás tekintetében azon feltételeket mind megteremtette, hogy a gyógyulást és üdülést kereső magát jól és otthonosan érezze.

Trencsénteplic egyik legtekintélyesebbje azon hazai gyógyfürdőinknek, melyek e tekintetben is figyelemmel kísérték a haladó kort és azon fáradtak, hogy a modern követelményeknek megfeleljenek. Évszázadokon keresztül kipróbált hírét azáltal, hogy a korszellemmel való haladást tette céljává és ezt közmegelégedésre teljesítette is, szilárdította és fokozta és méltán tartozik hazánk legjobb hírű nemzetközi fürdői közé.

Trencsénteplic a Vág bal partján fekszik, annak egész hosszában elterülő, a Teplapataktól átszelt kedves völgyben. A völgyet a Kis Kárpátok 600 m. magas nyúlványai határol-

ják. Sűrű, árnyékot szolgáltató erdők zárják körül a katlan-szerű völgyet, amelyben a fürdő terjedelmes sétaterai és porondal ápoltságú sétáutai messze elterülnek. A fürdő tisztántartott utcáival, csinos épületeivel és kényelmesen berendezett lakásaival az üdülőknek és fürdőzőknek is kellemes nyári tartózkodási helyet nyújt.

A trencsénteplici rádiumtartalmú, forró kénforrások közel 500 év óta ismeretesek. A múlt század elején a fürdő Illés-házy István gróf tulajdona volt, aki a forrásokat célszerűen befoglaltatta és kényelmes lakásokról gondoskodott. Sina báró, kinek birtokába később a fürdő átment, elődjének művét új építkezésekkel és a fürdő fejlődését eredményező berendezésekkel folytatta. Kiváltképp gondját viselte már méltán nagy hírnévre szert tett fürdőnek D'Harcourt grófnő, egyik későbbi birtokosa a fürdőnek, melyet végre 1909-ben a magyar fürdők részvénytársasága vásárolt meg. Az új tulajdonosok feladatuknak tekintették a fürdőt nagyobb befektetésekkel még modernebben és tökéletesebben berendezni és már 1910 őszén 1½ millió korona költséggel építkeztek, a fürdőkben és szállodákban új berendezéseket létesítettek, amelyek úgy az egészség, mint a kényelem szempontjából a legmesszebbmenő követelményeknek felelnek meg.

A trencsénteplici hőforrások hőfoka 37°—42° C és kémiai összetételüknél fogva rendkívül gyógyhatásúaknak bizonyulnak csúsz, köszvény, neuralgia, ischias, izzadmányok, csontszú, továbbá vérbetegségek, lues, skrophulosa, prurigo stb. eseteiben. A víz gyógyerejét itt nem csökkentik kútvízzel való lehűtéssel; fontos továbbá, hogy a vizet nem csöveken keresztül vezetik a tükröfürdőkhöz. A fürdőházak ugyanis közvetlenül a források fölé vannak építve és a víz a tükröfürdő átlukasztott fenekeken tör szakadatlanul elő, minek folytán a fürdővíz állandóan friss. Különösen dicsérendő ama berendezés, mely szerint a fürdők és a szálloda egybe vannak építve és a beteg a szállodából egyenesen a fürdőbe, a használt fürdő után pedig egyenesen a szállodába juthat, anélkül, hogy csak valamiképpen is meghűlésnek tenné ki magát.

A gyógyhatást különös gyégytényezők segítik elő. Elsősorban azt a hat gazdag hőforrást kell kiemelnünk, melyek fölé ugyanannyi modernül berendezett öltöző és pihenésre szánt helyiségekkel ellátott tükröfürdő van építve. Ezek között a Haman-fürdő valóságos látványosságot nyújt. A tükröfürdőkön kívül több száz fürdőkád áll a közönség rendelkezésére. Nagyon fontoságúak az iszapfürdők, amelyekben a pácienseket orvosi rendelet szerint a legnagyobb gonddal kezelik. 1910-ben új iszapfürdők létesültek. A mintaszerűen berendezett hidegvíz-

gyógyintézet gyógygimnasztika mellett Zander- és Röntgenkezeléshez szükséges készülékekkel van felszerelve. A sétatér taván uszoda is van. Ezen gyógyfaktorokat kiegészítik még a szénsavas fürdők, belégzési kamrák és egy Noorden tanár utasításai szerint létesült diätikus, orvosi ellenőrzés alatt álló konyha.

Azonban ezen istenáldotta helyen nemcsak a beteg jut ismét soká nélkülözött egészségének birtokába, hanem az üdülést és szórakozást kereső is megtalálja itt mindazon előfeltételeket, amelyek arra szükségesek, hogy az ellankadt életerőt felfrissítsék, a szellemet és kedélyt emeljék és erősítsék.

A fürdő egy kétoldalt erdős hegyekkel határolt völgyben fekszik, amelyben a szeliden csörgedező Tepla kígyózdik. Itt a természet és a művészet egy gyönyörű darab földet formált. Hegy, erdő, víz a szenvedők szolgálatában áll. A gyönyörű, jól gondozott parkból minden irányban sétautak vezetnek; a hegyekre, ahonnan pompás kilátás nyílik, szeliden emelkedő szerpentinákon minden fáradtság nélkül lehet feljutni. Az éghajlat, amennyiben a Kiskárpátok magas nyúlványai a zord északi szelek ellen védelmet nyújtanak, kellemes. A hőmérséklet, melynek átlaga már májusban 16° , júliusban is ritkán emelkedik 20° -nál magasabbra.

A fődény május 1-én kezdődik és szeptember végéig tart. Június 15-ig és szeptemberben az árak nagyon mérsékeltek, különösen mióta 1910-ben a pensio-rendszert hozták be. Napi 6 koronáért elsőrangú szállodákban kapható szoba, kiszolgálás, reggeli, ebéd és vacsora s ezenkívül még fürdők és fürdőruha, tehát teljes ellátás és gyógykezelés. Különben a június 15-től szeptember 1-ig tartó fődényben is módjában áll mindenkinek saját anyagi viszonyaihoz mérten élni. Számos kávéház és vendéglő gondoskodik a fürdővendégek különböző, fényűző és szerény igényeinek kielégítéséről. Ugyanez mondható a szobaárakról is, amennyiben a fürdőigazgatóság 600-nál több szoba felett rendelkezik s ezenkívül még néhány száz magánvilla áll rendelkezésre.

Trencsénteplic egyik különlegessége tiszta és ózondús levegője, mely megnyugtatólag és jótékonyan hat az emberi szervezetre. Egészségi szempontból a vízvezetékekkel és csatornákkal ellátott s villannyal kivilágított fürdő a legkényesebb igényeknek is megfelel.

Bőségesen gondoskodnak a vendégek szórakozásáról is; a társalgóban egy csomó bel- és külföldi lap van. Ugyanitt hetenkint hangversenyeket, felolvasásokat, sétahangversenyeket

és táncmulatságokat is rendeznek. Naponkint több helyen cigányzene játszik. Hogy croquet- és tennispályákban nincs hiány, azt külön nem is kell hangsúlyozni. És e tekintetben a gyermekekről is gondoskodva van, akiknek a gyermekjátzóterén nyílik alkalom a különféle játékok és sport üzésére. Az alpinisták, kiknek a kilátás annál szebb, mennél nagyobb küzdelmükbe és fáradságukba került, megfelelő területet nem találnak. A természet barátai és a szerényebb turisták azonban a legkellemesebb emlékeket viszik haza az innen megtehető kirándulásokról és túrákról. A vidék egyik legmagasabb pontján, a Klepács-csúcsra való kirándulás nagyon ajánlható. A hegy tetején épült kilátótoronyból pompás kilátás nyílik a Vág völgyébe.

Az 1790-ben tüzvészttől elpusztult, de mint rom még ma is érdekes Trencsén vára csaknem mindennapi célját képezi számos kirándulónak. A történeti emlékek, amelyek rombadőlt falait körülhálózzák, a kilátás a Vág völgyébe és a 76 ölnyi mély kút, melyet a monda szerint török rabok vájtak a sziklákba, csaknem mágneses erőt gyakorolnak az emberre. Trencséntől félóránnyira, a Vág jobb partján a gyönyörű fekvésű szalkai apátság romjai tűnnek fel. Illava község a Königsseggek egykori kastélyával, amely kb. 50 év óta fegyházul szolgál, másfél óra alatt érhető el. Illavával szemben fekszik Poroszka nevű község Königssegg gróf várkastélyával. Innen két óra alatt a meredek sziklatetón épült Oroszlánkő várához juthatni, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik. Ajánlatos a szt.-szidoniai és zay-ugróci üvegputák megtekintése, előbbit Hóllak állomásról a Vlaza-vasúttal félóra alatt lehet elérni, utóbbi kirándulás egész napot vesz igénybe. A természet barátainak a Maninszakadék felejthetetlen emléket nyújt. A Nagy és Kismanin egetostromló sziklái alkotják és vadregényes szépségével ugyancsak hat a szívre és kedélyre. Könnyen megközelíthető és Vágheve-Váralja állomásról egynegyed óra alatt elérhető. Vadregényesek a szulyóci völgy festői sziklaalkotmányai is, melyek Predmér állomásról egy órai gyaloglással elérhetők. Innen érdemes a 655 m. magasan fekvő szulyói várrom megmászása, mely túra egész napot igényel.

A felsoroltakkal koránt sincs befejezve a kirándulások sora, mivel Trencsénteplic környéke kiránduló helyekben igen gazdag.

L. M.

A Tatra-fürdők látogatottsága 1909-ben.*)

A Tatra látogatóinak száma 13000-ról 15000-re emelkedett. — Az egyes fürdőhelyek látogatottságáról alább táblázatos kimutatás tájékoztat:

	Csorbató	Felső-Hági	Széplak	Tatra-füred	Uj-Tatra-füred	Alsó-Tatra-füred	Tatralomnic	Matlárháza	Barlangliget	Egyéb fürdők
Magyar --- --- ---	1103	118	1148	2771	1450	557	784	400	622	500
Osztrák --- --- ---	660	26	188	666	100	27	109	40	128	—
Német --- --- ---	697	200	535	1043	400	19	209	100	139	—
Más országbeli ---	53	—	9	195	50	1	81	10	29	—
Összesen --- ---	2413	344	1880	4675	2000	604	1163	550	918	550

Összehasonlító kimutatás.

1903-ban	volt	10521	látogató	között	4292	magyar
1904-ben	"	11546	"	"	4332	"
1905-ben	"	15400	"	"	5500	"
1906-ban	"	12464	"	"	3918	"
1907-ben	"	12600	"	"	3777	"
1908-ban	"	12355	"	"	4551	"
1909-ben	"	15007	"	"	5676	"

*) Ezen adatokat a Budapesten megjelenő Turista Közlönyből vettük.

Turistaság és Alpinizmus.

Szerkeszti dr. Vigyázó János. Előfizetési ára 6 kor. évente.

A hazai turistairodalom fellendülését bizonyítja ez az új folyóirat, amely a múlt év júliusában indult meg. A lapot a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület adja ki és minden hó 15-én jelenik meg

Tíz fü et fekszik előttünk, de már ez is elég ahhoz, hogy minden elfogultság nélkül kimondhassuk, hogy a Turistaság és Alpinizmus a hazai turistafolyóiratok között mind tartalom, mind kiállítás szempontjából az első helyet fogja elfoglalni. Az eddig közölt cikkek teljesen megfelelnek a kitűzött célnak, hogy t. i. „az olvasóval bejárják a turistaság és alpinizmus minden ösvényét, végigvezessék a nagy természet legváltozatosabb élő mappáján,“ hogy ennek a nagy természetnek „örök vándorai, kiket a vidékek, érdekek, távolságok oly annyira elválasztanak egymástól, találkozzanak a közös eszmében, gondolatbeli kirándulásaikon minden hónapban egyszer.“

A közölt cikkek a legváltozatosabb tartalmúak. Minden füzetben találunk egy-két alpin irányú közleményt és még néhány élvezetes cikket úgy, hogy mindenki megtalálja e füzetekben azt, ami neki tetszik, ami neki való. De nemcsak ezeket olvashatja örömmel bárki, hanem a többieket is, különösen pedig az alpin irányú cikkeket, melyek gyönyörködtetni fogják még azt is, akinek lelkét eddig még nem hatotta át a hegyek szeretete.

A fennhavasai cikkek legnagyobb része az egyetemiek, „a magas hegyek bohém vándorai“ tollából erednek, kik cikkeiket nem tömik tele tudományos megfigyelésekkel, sem chronologikus túrajelentést nem adnak, hanem mindent a legőszintébb hangon mondanak el s hozzáfűzik azt, amit az alpinizmus eszméjéért dobogó szivük, a magashegyek világáért rajongó lelkük sugallt. E cikkek egy része a Magas-Tátráról szól, míg más részük az ország határain túl a Dolomitok merész falaira és az Alpesek hó- és jégvilágába vezeti az olvasót.

A cikkek után a különféle rovatok következnek. A „Hivatalos rész“ a különböző turistaegyesületek beléletéről, gyűléseiről és kirándulásairól számol be. Az „Irodalmi ismertetés“ c. rovat nemcsak a magyar, hanem a külföldi turisztikai vonatkozású irodalmi termékeket is ismerteti, míg a „Figyelő“ különféle hasznos és érdekes dolgot nyújt az olvasónak.

Ami a füzetek kiállítását illeti, arról szintén csak elismeréssel szólhatunk. A nagyszámú szövegeképen kívül minden füzetben 1—3 sikerült műmellékletet is találunk; a papir és nyomtatás minősége szintén kifogástalan.

Külön ki kell emelnünk azt a pontosságot, mellyel eddig ez a lap megjelent. Csupán a decemberi szám késett néhány napig, de ezt is szívesen elnézték az olvasók, mert hiszen kárpótlásul a rendesnél csaknem nagyobb terjedelemben jelent meg a „Téli Tátra-szám“. Azonkívül meg kell még emlékeznünk a Zsigmondy Emil dr. hazánkfia emlékének szentelt számról is.

E folyóiratot melegen ajánljuk minden magyar turistának, kiváltképen a M. K. E. tagjainak, kik csekély 2-50 K kedvezményes előfizetési árban kapják a lapot. A lap szerkesztősege és kiadóhivatala Budapest, Múzeum-körút 6-8 sz. alatt van.

Mervay Sándor.

Egyesületünk halottja.

Gresch Ágost (1842—1910.)

Az élet hosszú, de biztos elmúlás. A földi létbe belépőnek első lehelletével már is megindul a feloszlási folyamat; életünknek minden napja egy nappal közelebb visz a sírhoz. Lépten-nyomon kísér az a gondolat, hogy valami láthatatlan hatalom erős, ha nem is mindig érezhető erővel a halál felé hajt; s bár matematikai pontossággal számolunk a halállal, mégis végtelen fájdalom fog el, valahányszor ritkúl az élők sora, keblünk pedig fájdalmasan szorúl össze, ha csontos kezével az öldöklő angyal ismét kiragad egyet a körünkből. És ez a fájdalom csak hatványozódik, ha az elköltözött nemcsak magának és családjának, hanem embertársainak is élt, ha tehetségét, tudását és vagyonát az emberiség szolgálatába állította, ha érte dolgozott, alkotott és működött.

Ilyen férfit veszített Szepesbéla városa, Szepesvármegye és a M. K. E. Gresch Ágostnak 1910. július 31-én bekövetkezett halálával. Egész tevékenysége arra irányult, hogy egyházának, szülővárosának és megyéjének érdekeit előmozdítsa. Őszinte odaadással és melegen érző szívből fakadó szeretettel támogatott mindennemű kulturális, emberbaráti és közgazdasági vállalkozást, mely Szepesbéla városának és Szepesvármegyének fejlődését és felvirágzását tűzte ki céljául. A M. K. E.-nek évek hosszú során át választmányi tagja volt, s mint ilyen, állandó figyelemmel és rokonszenvvel kísérte egyesületünknek a Tátra feltárására és hozzáférhetővé tételére, az idegenforgalom emelésére irányuló törekvéseit. S ha a boldogult sokoldalú elfoglaltsága következtében választmányi tagsági minőségében nem is fejthetett ki nagyobb tevékenységet és az egyesület gyűlésein és tanácskozásaiban is csak ritkábban vehetett részt,

mégis a legélénkebben érdeklődött minden iránt, ami a M. K. E.-nek törekvéseivel és tevékenységével összefüggésben volt.

Élete folyásának főbb adatai a következők:

Szepesbélán született 1842. január 24-én. Tanulmányainak befejezése után szülővárosában mint ügyvéd telepedett le. 1870-ben nőül vette Weisz Paulát, akivel 40 évig ritka boldogságban élt. 1872-ben ügyvédi irodáját Késmárkra helyezte át, ahol 25 évig mint városi ügyész működött. Ügyészi fizetéséből 10000 koronás alapítványt létesített a tanítói fizetések megjavítása céljából, melynek kamatait mindenkor a szepesbélai állami elemi népiskola tanítói élvezik. Közgazdasági áldásos működésének eredménye a késmárk szepesbélai h. é. vasút, a szepesbélai takarékpénztár r. t., melynek elhúnytáig igazgatója volt, Barlangliget fürdőtelep alapítása, a szepesbélai dohánygyár létesítése és a szepesófalvi takarékpénztár megteremtése. Mindezen alapítások szorosán forrtak össze nevével.

Egyházát, mint a szepesbélai ev. egyház felügyelője, a szepesi városi esperesség és a tiszai egyházkerület törvényszéki bírása odaadó szeretettel szolgálta. Az ő alkotása a szepesbélai lelkészjavadalmasági alap is. Nagyban hozzájárult szülővárosa népiskolájának államosításához. Nagy tekintélyt szerzett magának mint a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja; itt a szerény, szorgalmas, tapasztalt és nagytudású férfiú a legfontosabb bizottságokba került. Alig van a megyében közgazdasági vagy kulturális egyesület, melynek tisztviselője vagy választmányi tagja ne lett volna s melynek céljait és törekvéseit tettel vagy tanáccsal elő nem mozdította volna.

Nemes, emberbaráti gondolkodásmódja végrendeletében is kifejezésre jutott, amennyiben fenkölt lelkű nejével egyetértve, vagyónát egy szülővárosában felállítandó polgári fiúiskola alapítására hagyta.

És ezt a férfiút, akiben gazdag tudás, praktikus érzék, ideális felfogás, ritka kitartás és fáradhatatlan munkaerő oly összhangzóan egyesült, ragadta el körülökből a halál. A M. K. E. ezen hű tagjának elhúnytát őszinte fájdalommal és mély gyásszal érzi, emlékét azonban állandóan tiszteletben fogja tartani.

L. M.

Pótlás

A M. K. E. központi választmányának 1911. évi április hó 2-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből a 86-ik oldalon a jelenvoltak és a 89-ik oldalon a gyógynövények ügyében felszólalók közül *Szutórisz* Frigyes neve tévedésből maradt ki.

Pótlás az 1910-iki Évkönyvhöz.

A Seidel-féle Hacquet-cikknél a 112-ik lap alján megszakított szöveg következőleg egészítendő ki:

ben, Moldovában és Besszarábiában és csak 1766-ban lépett újra állandó hivatalba. Bányaorvos lett Idriában és csak 10 évvel később „az anatomia, chirurgia és bábamesterség professzora“ a laibachi lyceumon, míg feljebbvalóinak bizalma Lembergbe nem szólította őt.

Körözwény.

1. Egyesületünk t. c. tagjait felkérjük, hogy folyó évi tagsági díjaikat, valamint a netaláni hátralékokat, az egyesület pénztárosához Iglóra címezve, minél előbb beküldeni, vagy a helyi képviselőnél, illetőleg az Osztály pénztárosánál lefizetni sziveskedjenek.

2. Felkérjük a t. c. tagtársakat, hogy tévedések és zavarok elkerülése végett lakás- és címváltozásukat velünk közölni ne terheltessenek.

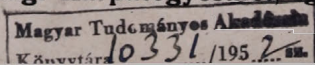
3. A szép Tátra-térképpel díszített egyesületi tagokmány 2 K 20 f-ért, csinos egyesületi jelvények (aranyszínű kerettel szegélyezett kék mezőben havasi gyopár) 2 koronáért kaphatók az egyesület pénztáránál Iglón. Ugyanitt kaphatók kiadványaink is.

4. A t. tagtársak szíves jóindulatába ajánljuk a Poprádon levő »Kárpátgyesületi múzeum«-ot, melynek számára múzeumi tárgyakat vagy pénzadományokat a legnagyobb köszönettel fogadunk. A múzeumi pártoló tagok évenként legalább 2 K-t fizetnek.

Igló, 1911. évi április havában.

Az elnökség.

Cserepéldányokat és egyéb küldeményeket „Magyarországi Kárpátgyesület, Igló“ cím alatt kérünk.

IGLÓFÜRED

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő

Szepesmegyében, Igló város határában, 580 méternyire a tenger fölött.

∴ Évad: ∴

május 20-tól szept. 20-ig.

— Vizgyógyintézet. —

Meleg kád- és fenyőfürdők,
Napfürdők. Dr. Wagner-féle
szénsavas-fürdők. Villamos
fürdők. — Dr. Bulling-féle
∴ inhalatorium. ∴

Szobaárak 1.20—7 K-ig.

••• PENSIO. •••

Füüdőrvos:

Dr. GROÓ BÉLA
v. egyetemi tanársegéd.

Pósta-, táviró- és távbeszélő-állomás

a fürdőben egész
idény alatt nyitva.
Villamvilágítás.

Vasuti állomás: **IGLÓ.**
(Kassa-Oderbergi vasút.)

Béerkocsi- és társaskocsi-
összeköttetés.

Bővebb felvilágosítással szolgál
a fürdőigazgatóság Iglófűredben.

MATLÁRHÁZA.

Igen szép fekvésű magaslati gyógyhely, olcsó nyaraló,
turista- és téli sport-telep. Tatra-Lomnic vasuti állomás-
tól 1.8 km-nyire. — Pósta- és telefon-állomás helyben.

125 száraz világos szoba. Egyágyas szoba 2.40—3.— K. Kétágyas szoba 3—6 K.
Utóbbiak erkélyesek. — Turista-szoba egy ágygal 1.20 K., két ágygal 1.80 K.

1909 év őszén téli tartózkodásra is alkalmas 40 szobás kőépület
épült a modern kor igényeinek megfelelően berendezve.

Vendéglő házi kezelésben. Pensió ára heti 40 K. és 28 K.
Étkezés étlap szerint olcsó árak mellett.

A fürdő hidegvízgyógyintézetrel van ellátva és fürdőorvos vezetése alatt áll.
Vizkúra heti 6 K. Törpefenyő-fürdő 90 fill. Tisztasági fürdő 70 fill.

Elő- és utóidényben (május, június és aug. 25-től), valamint társas- és tanuló-
kirándulásoknál a legmesszebbmenő engedmények. A Magyarorsz. Kárpátgyes.
tagjai kirándulások alkalmával 15 százalékkal olcsóbban kapják a szobákat.

Gyógy- és szépítési-díj nincsen. — Állandó fürdőorvos.

Felvilágosítással szolgál a

Fürdőigazgatóság.

CSORBATÓ

A Tátra gyöngye. (1354 m.) A Tátra gyöngye.

Magaslati gyógyhely és turista-otthon.

Magyarország legmagasabban fekvő elsőrendű gyógyhelye, fekvése a hegyóriások falai által védve, éghajlata enyhe.

Vasút, pósta, táviró, interurbán telefon-állomás, omnibusz, fiaker és turistavezető-állomás. Vadászat, halászat, csónakázás. Csorbató a legszebb túrák kiinduló pontja. Elsőrendű új szálló 5 dependance-szal, 200 szoba, vill. világítás az egész telepen, központi gőzfűtés, fürdők a házban, orvos, házi gyógyszerész, fodrász, manicure, pedicure. — Pompás közös helyiségek: nagyterem, étkezőterem, társalgó, olvasó-, zongora- és kártya-terem. — Elsőrendű konyha és kiszolgáló. Szobaárak 3 koronától. Turista-ágyak (nagy számban), fix ár 1 korona. — Teljes penzió lakással) egy személynek 9 koronától. Table d'hote 3 kor. 60 fillér.

Nyitva május hó 15-től szeptember hó 30-ig.

Prospektust szolgálatra.

Klimó József bérlő.

CORNIDES

„ ÉS TÁRSAI „

KONZERVGYÁRA

Szepes-Iglón. ::

Kitűnő turista- és vadász-konzervek. Libamáj és marhahús-pástétomok. Erdei gyümölcs- és gombakonzervek. »Juniperus« kiváló borovicska-különlegesség. »Tátrai füves likőr.«

FELSŐZÚGÓ (ezelőtt FELSŐ-RUZSBACH)

Szepesmegye egyik legkiesebb fekvésű fürdője. Póstája és vasútja Podolinban van, telefon-állomás helyben, innen a fürdő félóra alatt elérhető. Felsőzúgó a Poprád egyik mellék-, délnek fekvő völgyében 617 m. tengerszínfeletti magasságban fekszik. Észak felől magas fenyvesekkel borított hegyek környezik, melyek azt az északi szelektől teljesen megvédik. A fürdő fenyvesekkel van körülvéve, amelyekben keresztül-kasul sétányok kanyarognak. A legközelebbi hegyekről igen szép a kilátás a Magas-Tátrára és a poprádvölgyi városokra. Felsőzúgó fürdő erős szénsavas forrásai miatt, amelyek csodás hatásúak, már a XIV. század óta ismeretes. — **Gyógyjavallatok:** Felsőzúgó gyógyfürdő javalva van: csúz (rheuma), köszvény, mirígydaganatok, a tüdő és légutak hurutos bántalmái esetén, nem különben gyomor- és bélhurutnál, egyéb emésztőszervi és női bajoknál. A teljesen pormentes, fenyőillatos levegőben való tartózkodás tüdőbetegekre, lábadozókra és nyaralókra egyaránt jótékonyan hat. — **Fürdőárak:** kádfürdő 60—80 fill., tükörfürdő 20—30 fill., fürdőruha 10 fill. — **Szobaárak:** egy szoba 2 személy részére bebútorozva, ú. m. 2 ágy, 1 diván stb. 2—3 koronáig. Egy szoba 1 személy részére 1.20 K. — **lvó- és fürdőkúra:** csúz (rheuma), köszvény, mirígydaganatok, gennyedések, daganatok, görvélykór, hórbetegségek, régi sebek, tüdőtuberkulózis, vesebetegségek, máj- és lép daganat ellen. A lefolyt szezonban 450 állandó fürdővendég tartózkodott Felsőzúgó fürdőn. Mindennemű felvilágosítással és illusztrált prospektussal készségesen szolgál az uradalmi fürdő kezelősege.

Nemzeti szálloda Poprád. A poprád-felkai vasúti állomással szemben.

Harminc szépen berendezett és kítűnő ágyakkal ellátott szoba.

Szobaárak 2'40 K-tól feljebb. Villamos világítás. Kítűnő konyha olcsó árakkal.
Tiszta, hamisítatlan italok. — Saját fogatok.

A dobsinai jégbarlangot látogatók számára igen alkalmas szállóhely. A t. c. vendégek rendelkezésére áll a nagy árnyas fenyőpark ☉ A t. c. közönség szíves pártfogását kéri a Nemzeti szálloda tulajdonosa és kezelője.

ÖZV. PAYER GUSZTÁVNNÉ.

TÁTRASZÉPLAK

Pósta, táviró,
telefon helyben

Magaslati gyógyhely, vízgyógyintézet, nyaraló- és turistatelep.

Fekszik 993 méter tengerfölötti magasságban, a Magas-Tátra déli lejtőjén, fenyvesek közepette, Tátrafüredtől három kilométernyire.

Éghajlata kellemes, üdítő és edző. — **Vízgyógyintézete** modern berendezésű, központilag fűtött. — **Gyógytényezők**: Vízgyógymód, svéd gyógygimnasztika, massage, villamozás (galvan és farad.) terrain és diétakúrák. **Szénsavas fürdők.**

Fürdőorvos:	Téli szezon:	Az árak
Dr. Guhr Mihály	december elsejétől március hó végéig.	mérsékeltek

Szobák ára 1.20–5, ellátás hetenként 24 K tavasszal és ősszel. — 30 K július és augusztusban.

Bővebb tudósítással szolgál a Fürdőigazgatóság Tátraszéplakon.

BARLANGLIGET

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő
a Tatra alján 763 m-nyire a tenger színe fölött.

Hideg vízgyógyintézet, villamos fény- és melegfürdők. Közvetlen kősziklából fakadó forrásvíz. Ozónús üdítő levegő a fenyvesek között.

A szobaárak 1 K-tól 4 K 80 f.-ig terjednek a főidényben (július-augusztus), az elő- és utóidényben 50 százalékkal olcsóbbak.

Gyógy- és zenedíj nincs. — Kitűnő konyha. Vadászat és pisztráng-halászat.

Vasuti állomás **Szepesbéla-Barlangliget**. Bér- és társaskocsi-összeköttetés. Pósta-, táviró- és telefon-állomás Barlangligeten. A látványos cseppkőbarlang villamvilágítással van berendezve, valamint a telep is.

▣ Fürdőleírással a fürdőigazgatóság szolgál. ▣

Gleccser-kötelek. Hátizsákok Jégcsákányok.

TURISTEN-AUSRÜSTUNG

MIZZI LANGER

Wien, VII., Kaiser-strasse Nr. 15.

Turista-botok. Jégpatkók. Tábori kulacsok.

Felszerelési és ruházati cikkek

nagy raktára turisták, téli sportúzóknak, vadászok stb. számára.

Különlegességek :

Elegáns SPORTKOSZTÜMÖK

nők és férfiak részére.

Viharálló KÖPENYEGEK

nők és férfiak részére minden fazonban és különféle posztónemekben.

Tessék illusztrált árjegyzéket kérni !

Alpesi szki, lilienfeldi lábszánkók, leobeni acélszánkók főraktára.

TÁTRALOMNIC

Téli és nyári magaslati gyógyhely
950 m.-nyire a tenger színe felett.

A m. kir. kincstár tulajdona és kezelése.

NYÁRON: Lóversenyek, golf, ten-
nisz, galamblovászat, va-
dászat, halászat, turisztika. Alkalmi előadások,
hangversenyek, cigányzene, táncmulatságok.

TÉLEN: A hó- és jégsportok minden
neme: ródli, bobsleigh, ske-
leton, rennwolf, skí. — Kitűnő új sport-
pályák. — Külön ródlipálya.

Vízgyógyintézet nagy fedett uszodával.

Pósta, táviró és interurbán telefon. — Vasut-
állomás. — Villamos világítás. — Csatornázás.
Gondozott sétautak.

Teljes ellátás a Palota-szállóban 13. —, a nyári
főidényben 14 kor.-tól, a Bethlen- és Lomnic-
szállóban napi 10 koronától feljebb lakással
együtt. — Elő- és utóidényben 40% ked-
vezmény a lakásáraknál.

Kimerítő prospektust küld és felvilágosítással
készséggel szolgál a fürdőigazgatóság.

Gundel Károly igazgató.

Pótlás az elnöki jelentéshez.

A 83-ik oldalon a második bekezdés után következik:

A M. K. E. egyes osztályainak jelentései komoly munkásságról tanuskodnak. Különösen kiemelendők az eperjesi osztály, a keleti Kárpátok osztálya kassai fiókjával, továbbá a sziléziai és az iglói osztály.

Az Eperjesi Osztály egyes városokban tartott előadások útján ismertette a Tátrát és Sáros megye szépségeit. Eperjesen diákszállót létesített és számos turistakirándulást rendezett. Ezen kirándulások sorrendjét egyéb tudnivalókkal együtt külön füzetben adta ki. Ugyanezt tette Kassa a Keleti Kárpátok osztályaért, mely ugyancsak füzet alakjában állított össze egy csomó kirándulási tervet. A Sziléziai Osztály is rendezett számos vetített képekkel illusztrált előadást és — mint már említve volt — nagy áldozatokkal segítette elő a menház ügyét. Az Iglói Osztály számos kirándulást rendezett, melyeken hölgyek is résztvettek. Örömmel jelentem, hogy Rozsnyón új osztály, a Gömöri Osztály alakult. Örömmel üdvözljük a turisztika iránt érdeklődőknek tömörülését és szervezkedését, mert ebben az egyesület erősödését látjuk. Az új osztálynak buzgalomához szerencsét, kitartást és sikert kívánunk!

A M. K. E.-nek poprádi múzeuma is szépen gyarapodott az elmúlt évben, amennyiben a könyvtár 126 kötettel, a régiségvár 44, a néprajzi gyűjtemény 6, a képzőművészeti tár 36 és a természetrajzi tár 472 darabbal szaporodott. Az össz-állomány 25871 darab. A múzeum látogatottsága is emelkedett; az elmúlt évben 3114 látogatója volt. Anyagi helyzete kedvező. A múzeum fejlődéséről a „Globus“ című német folyóirat nagyon elismerően nyilatkozott és egyúttal annak belső intézkedéseit is ismertette. A wieni nemzetközi vadászati kiállításon a múzeum öt határos példánnyal vett részt.

A M. K. E. 1910-iki évkönyve 3900 példányban jelent meg (2500 magyar és 1400 német) és értékes, szépen megírt cikkeket és értekezéseket tartalmaz. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy egyes fennhavas túráknak magyar szerzőktől való leírásai meglepően szépek és a kirándulásoknak átlagos tudósításait messze felülműlják. Hét sikerült kép díszíti az évkönyvet. A szerkesztők arra törekednek, hogy az évkönyvet maradandó értékű dolgozatokkal töltsék meg, miáltal idővel mindenki a turisztikai ismeretek egész halmazát szerezhetheti meg. Most is gyakori dolog, hogy különösen német turisták és írók a régebbi évkönyvekből példányokat kérnek, hogy ezeket tanulmányozzák és magukat tájékoztassák.

A M. K. E.-nek úgy más turistaegyletekkel, mint tudós-társulatokkal és intézetekkel való csereviszonya nagyon élénk volt. A titkár felszólítására az elmúlt évben 18 új egyesület lépett a M. K. E.-tel csereviszonyba. Az egyesületnek ilyen módon birtokába került könyveit és folyóiratait még a nyáron rendeztük és a porrádi múzeumnak adtuk át.

A legutóbbi időben újból felvetődött az a kérdés, vajjon nem volna-e célszerűbb a régi szokáshoz visszatérni és az évkönyv helyett ismét folyóiratot kiadni. Kétségtelen, hogy egy folyóirat az osztályok és a központ tagjai között élénkebb összeköttetést létesítene, egyesületi híreket és újításokat is idejekorán lehetne közzétenni, de viszont vannak okok, melyek a mostani bevett szokásnak megváltoztatását nem tartják ajánlatosnak. Tudvalevő ugyanis, hogy az idén megindították a „Turistaság és Alpinizmus“ c. folyóiratot, melyet a Budapesti Egyetemi Turistaegylet ad ki dr. Vigyázó János, dr. Komarnicki Gyula és dr. Serényi Jenő szerkesztésében. Az Egyetemi Turistaegylet a M. K. E.-hez is fordult támogatásért és az 1910. március 13-iki választmányi ülés 200 kor. évi segélyt szavazott meg és a folyóiratot hivatalos lapjául választotta. A Turistaság és Alpinizmus első száma oly gazdag tartalmú és oly tetszetős alakban jelent meg, a cikkek és az értekezések oly értékesek, a képek oly szépek, hogy széles elterjedésére következtethetünk. Miután tehát egyesületünk hivatalos lappal rendelkezik, nincs szüksége folyóiraatra, annál kevésbbé, mert abban az esetben, ha az évkönyv folyóirattá alakulna, a konkurrencia látszata nem volna elkerülhető. Ez azonban azon kevés magyar turistaegyletünkre, melyek egymással nem konkurrálnak, hanem melyeknek egymást kölcsönösen támogatniok kell, végzetes hiba volna, mely megbosszúlná magát.

A M. K. E. kulturális működése oda is irányult, hogy az ügyvivő alelnök indítványára lépéseket tett a Tátrának szakemberek által való orographiai, geologiai, ethnographiai stb. felkutatására, amint az a Balaton és annak környékén már megtörtént. E célból egyesületünk alelnöke személyes érintkezésbe lépett dr. Lóczy Lajossal, a geologiai intézet igazgatóval, akitől azt az ígéretet nyerte, hogy a tátrai tavak tanulmányozása legközelebb kezdetét veszi. Ennek az ígéretnek megvalósulása elé a legnagyobb örömmel és várakozással nézünk elé, s csak természetes, hogy a M. K. E. ezeket a tudományos kutatásokat tőle telhetőleg minden irányban támogatja.

Legyen szabad itten az egyesületi tagtársak figyelmét a bel- és külföld néhány kiváló sajtótermékére felhívnom, amelyek mindenkinek jó szolgálatokat tehetnek. Érdekes és értékes mű Camillo Morgan munkája: „Die Hohe Tátra und ihre

Kilátás a Ferenc Józsefcsúcs oldalából keletre.
Aussicht von der Wand der Franz Josephspitze gegen Osten.

Az Omladékvölgy csúcsai : Ganek, Rumancsúcs, Mártacsúcs és Vaskapucsúcsok.

Die Gipfeln des Trümmertales. Ganek, Ruman-, Martaspitze und Eisernetorspitzen.

Dr. Vigyázó János felvétele.

Jagdfauna mit einem besonderen Abschnitte über das Murmeltier der Karpathen“ Wien 1910, 60 gyönyörű képpel. Kiemelendő még Prof. Roman Gutwinskinek latin nyelven megjelent igen szép dolgozata: „Flora glonow tatranskich — Flora Algarum montium Tatreasium“; megjelent a krakói tudóstársaság kiadásában. E mű első része a Magas Tátra vizeivel foglalkozik, bőven tárgyalja azok hőmérsékletét és színét. Majd szól azon bryologusok munkáiról, kik eddigelé foglalkoztak a Magas-Tátra moháival. A második rész egyenként tárgyalja a mohokat és számszerint 625 fajt sorol fel és hozzászámítva a Scherffel Aladár tagtársunk által felfedezett 3 újfajtát, Magas-Tátránkban eszerint 628 moszatfaj található.

Az 1910. év folyamán magyar szerzőtől is megjelent egy értékes értekezés, mely ugyancsak a Magas-Tátra növényvilágával foglalkozik. Mint saját botanikus kutatásainak és tanulmányainak eredményét adta ki Nyárády Gyula tagtársunk, késmárki tanár a következő címmel: „A Magas-Tátrában fekvő Menguszfalvivölgy, Omladékvölgy, valamint a Vadorzohágó magyar oldalának botanikai ismertetése“ (3 eredeti felvétellel és egy térkép vázlattal), különnyomat a késmárki áll. polgári és felsőkereskedelmi iskola értesítőjéből 1909/10. Nagy szolgálatot tett szerző ezen munkájával a botanikusoknak, mert míg a Tarpatak völgyet, a Felkai- és Mlinicavölgy flóráját főleg külföldi botanikusok már régebben kifürkészték és feldolgozták, ez a része a Tátrának teljesen figyelmen kívül maradt. Nyárády az Omladékvölgyben 157 növényfajtát talált, a Menguszfalvi völgyben pedig a Poprádi-tótól egészen a Vadorzohágóig 182-t és bebizonyította ezáltal, hogy a Tátra leggazdagabb növényvilága éppen a Menguszfalvi völgyben van.

Nem hagyhatom említés nélkül azt sem, hogy Mirkva János lőcsei tagtársunk igen használható kalauzt írt Lőcse számára, Dénes Ferenc választmányi tag pedig az 1910-ben kiadott Baedeckerben a Tátrát alapos szaktudással írta le. Szutórisz Frigyes, az „Eperjesi Osztály“ ügyvezető elnöke Eperjes városa számára írt kitűnő kalauzt.

Örömmel jelenthetjük, hogy úgy a helybeli, mint a fővárosi sajtó készséggel támogatott bennünket, szívesen tette közzé hirdásainkat. Szepesi hírlapjaink valóban vetekednek előzékenységben és a magyar turisztika támogatásában. Mi mindig arra törekedtünk, hogy a Tátra szépségei iránti érdeklődést ébren tartsuk és hogy ezt nem tettük eredmény nélkül, bizonyítja az, hogy az elnökség számtalan levelet kap a bel- és külföld minden részéből, melyekben a Tátra-látogatók mindenféle felvilágosítást és tájékoztatást kérnek. Az ily ter-

mészeti levelek száma az utolsó négy hónapban meghaladta a 200-at. Ezekre az egyesület titkára mindig készséggel adott felvilágosítást és az ily levelek alapján látogatott hozzánk a sok román, szerb, norvég, francia és orosz, hogy a németeket ne is említsük. Ez bizonyítja különben, hogy a M. K. E. mind nagyobb és nagyobb hírnévre és tekintélyre tesz szert az országban és a külföldön, ami erkölcsi elégtétel mindazok számára, kik önzetlenül munkálkodnak az egyesület és Tátránk érdekében.

Megemlítendő végül, hogy Szepesmegye természeti szépségeinek összeállításánál egyesületünk is élénk részt vett; itt különösen Róth Márton másodalelnök és Dénes Ferenc választmányi tag fáradoztak. A törvényhatósági gyűlés elhatározta, hogy megyénk természeti nevezetességeinek állása és netaláni változásai a M. K. E.-nek bejelentendők. Ezen emlékek jegyzéke az Évkönyvben ismertette lett. Továbbá elhatároztatott, hogy a havasi gyopár és cirbolyafenyő üzletszerű kiirtását hatóságilag megakadályozzák.

Azonban mégsem gondoljuk, hogy ezen a téren már mindent elértünk. Még sok tenni valónk van és sokaknak egyesült munkájára van szükség, hogy hazánkban igazi turisztaközönséget neveljünk és legveszedelmesebb ellenségünk, a közömbösség legyőzessék. Egyeseknek csodálatraméltó munkája nem elegendő, ámbr a legnagyobb elismerést érdemli. Így maga Siegmeth Károly, a Keleti Kárpátok ügyvivő alelnöke, a turisztika egyik legtevékenyebb és leglelkesebb előharcosa, 21 előadást tartott Magyarország különböző helyein. Mindemellett szükséges volna, hogy egyesületünk ezen a téren nagyobb tevékenységet fejtene ki. Felolvasások és előadások mellett kívánatos volna, hogy egy-egy városban esetleg egyesületünknek valamelyik tisztviselője megállapított úti programmal és költségelőiránnyal tömeges kirándulásokat rendezne, amint ezt a Sziléziai Osztály teszi. Igaz ugyan, hogy felnőtt közönségünk, az igazi turisták kivételével, nagyobb túrákra nem kapható, mert a kényelmet szerfelett szereti, nem elég demokratikus érzelmű, mint pl. a németek és kirándulások alkalmával is nagy igényeket támaszt, de reméljük, hogy jó útaink, kényelmes szállóink és menházaink ezeket a nehézségeket is a legközelebbi jövőben legyőzik és a szép és egészséges turistasport nálunk is európai magaslatra emelkedik. Előbb meg kell hódítanunk az Alföldet, hogy úgy mondjuk, és szívvel-lélekkel törekednünk kell a „zord Kárpátok vadregényes tájait” velük megkedveltetni.

ALSÓTÁTRAFÜRED

GYÓGYFÜRDŐ

900 m. tengerszínfeletti magasságban a »Magas-Tátra« szép fenyőerdői közepén fekszik.

Évad: június 1-től szeptember 15-ig.

Lápfürdője, kapcsolatban a **havasi levegővel**, messze fölül-múlja Franzensbad hatását a legtöbb női bajnál.

Mint **klimatikus gyógyhely** versenyezhet már 900 méter magasságánál fogva bármely más elsőrangú hasonló teleppel

Vízgyógyintézete, külön a nők és külön a férfiak részére, a vízkezelés összes procedúráira, pontosan szabályozható zuhannyokkal, gőzszekrény stb. kifogástalanul van berendezve.

A szénsavas fürdők egy — dr. Wagner-féle — készülékkel állíttatnak elő.

A fenyőfürdők készítésére csakis a törpefenyő friss hajtásai használatnak fel.

A villamos hő- és fényfürdőkhez egy 48 ivlámpával ellátott szekrény áll rendelkezésre.

A belélegzési gyógymód (inhalatio) használatára két kamara van berendezve, melyeknek levegőjét porlasztott sóoldattal és fenyőkivonattal telítik.

Massage és villamozás fürdőorvosilag alkalmaztatik
Tiszta alpesi levegő és kristálytisza ivóvíz.

Fürdőorvos: **Dr. PAPP SAMU.**

Gyógyjavaslatok: Különösen mindennemű idült női bántalmak, vérszegénység és sápkór, izom- és ízületi csúz, bél- és gyomorhajók és mint utógyógy mód más, különösen hévízfürdők után.

225 a legnagyobb kényelemmel berendezett szoba kizárólag villamos világítással ellátva.

Kitünő vendéglő, **penzió-rendszerrel.**

Nemzeti zenekar, kávéház, gyógyterem bel- és külföldi lapokkal, könyvtár, croquet, lawn-tennis és kuglizó-pályák, zongora stb.

Hegyi kalauzok, hátszlovak, bérkocsi mindig kaphatók.

Tömeges kirándulásoknál rendkívüli árengedmény külön megállapodás szerint úgy a lakásra, mint az ellátásra nézve.

Vasúti áll. **Poprád-Felka**, innen új modern, sineken járó vill. vasút a fürdőbe.

M. kir. posta-, táviró- és telefon-hivatal.

Tudakozódást vagy lakásmegrendelést az alulírt fürdőigazgatósághoz kérünk címezni.

Horti Valér, fürdőigazgató.

Alsótatrafüred, Szepesm.

TÁTRAFÜRED

Klimatikus gyógyhely és vizgyógyintézet
a Magas-Tátra központjában, 1020 méter magasságban

A Tátrafüred-Tarajkai sikló-vasút
kiinduló pontja.

Villamosvasut-közlekedés Poprád-Felka állomásról. Északról védett, gyönyörű fekvéssel, sűrű fenyőerdő középtett. Pormentes, ózondús levegő. A legrégebb és legjelentékenyebb gyógyhelye a Magas-Tátrának. —

19 lakóházban 400 szoba 600 ágygal.

Az egyszerű olcsó turistaszobáktól a legelőkelőbb lakosztályokig. **Ujjonnan épült modern fürdőház központi fűtéssel.** Szénsavas fürdők, törpefenyőfürdők, villamoszások, belégzés, vizgyógyintézet. Az ujjonnan épült „Nagy-szálló“ **120 szobával,** éttermekkel, társalgó-termekkel, központi fűtéssel, villamos világítással, legmodernebb berendezéssel. Penzió-rendszer. Fürdőszobák. Kényelmes, modern berendezésű lakosztályok. —

Téli idény. Téli sport. A turisztika központja.

A legtöbb kirándulás kiinduló-pontja. Iskolázott hegyi vezetők. Hátas lovak. Öt tennis-pálya. Kitűnő zenekar. Elsőrendű konyha és kávéház. Gyógyszertár. Különféle üzletek. Savanyúvíz-források.

Prospektussal a fürdőigazgatóság szolgál.